

הישיבה המאתיים-ושמונים-ושמונה של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ט"ו באייר התשנ"א (29 באפריל 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. ברכת יושב-ראש הכנסת את יושב-ראש בתי-הנבחרים של אורוגואי

כשמי ובשם חברי הכנסת, ברצוני לקדם אותם בברכה בכנסת ישראל ולאחל להם ביקור מוצלח ושהות נעימה בארצנו, ולהביע את ביטחוני שביקורם יתרום עוד יותר לחיזוק קשרי הידידות המסורתיים המאפיינים את יחסי שתי מדינותינו ועמינו. תהיו ברוכים בביקורכם בארצנו ותהיו ברוכים בכנסת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי: חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע לחברי הבית על נוכחותם במליאה של יושב-ראש בתי-הנבחרים של אורוגואי, מר חואן אדולפו סינדר, וחבריו למשלחת הפרלמנטרית ממדינה זו, הסנטורים חואן קרלוס רפו וקרלוס אלברטו קסינה וחבר בתי-הנבחרים לואיס אנטוניו הירו לופז.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מבצעים (תיקון - קלטות וידאו), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם בורג; הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון - הקמת ועדה למתן היתרי עבודה בשעות המנוחה השבועיות), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון - סייג לפרסים), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת א' גמליאל וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לשינוי שמו של משרד העבודה והרווחה לשם המשרד לשמירת קדושת השבת, התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לביטול חוקפה של פקודת ההצגות הציבוריות, התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת מרדכי יירשובסקי; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניהול פנקסים - מוסדות), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת שוחט; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - קביעת בסיס שווה לשכיר ולעצמאי), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק גזר-דין מוות למרצחים, התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק העונשין (תיקון - חילול יום הזיכרון לשואה ולגבורה ויום הזיכרון לחללי מערכות ישראל), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 4), מאת חבר הכנסת יצ' לוי וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק מגורים ארעיים לעולים, התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אליקים העזני; הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות האשה, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (תיקון - קבלת החלטות בעניין שיש בו נגיעה אישית), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אריה גמליאל; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון - הארכת מעצר מתוך רשלנות או חוסר תום לב), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אריה גמליאל; הצעת חוק להתייחדות עם זכר קורבנות השואה

היו"ר ד' שילנסקי: הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת -

לדיון מוקדם: הצעת חוק שלום תמורת שלום, התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק משאל עם (הוראת שעה), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק העונשין (תיקון - עונש מוות), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אוריאל לין; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מערכת אורות בלימה), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק האזנת סתר (תיקון - פקסימיליה), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת משה שחל; הצעת חוק לתיקון תקנות ההגנה (שעת-חירום) (חוק גזר-דין מוות למרצחים), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק האזנת סתר (תיקון - פקסימיליה), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק המים (תיקון - השקיית גינות), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל בריזוהר; הצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (שינוי שמות הרחובות), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק פיצויי פטורים (תיקון), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת משה שחל; הצעת חוק כלי הירייה (תיקון), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת עובדיה עלי; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 24) (תיקון), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק הגבלת הפרסומות למוצרי טבק לעישון (תיקון), התשנ"א - 1991, מאת חבר הכנסת א' רובינשטיין וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק זכויות

חוכרת כ"ז, ישיבה רפ"ח

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

מעסיקים (ביטול), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אלי דיין. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

וחללי צה"ל, התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת א' גמליאל, ש' דיין ויא' לוי: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — שיעור דמי ביטוח), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אלי דיין: הצעת חוק היטל נסיעה לחוץ-לארץ (ביטול), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אלי דיין: הצעת חוק מס

ג. הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל: הסכנה לפגיעה בתהליך המדיני; ההתנחלויות; קליטת העלייה והאבטלה

שמעון פרס (המערך):

יושב-ראש ועדת הקליטה של הכנסת, איש הליכוד, טוען שהממשלה הזאת לא צירה אפילו מקום עבורה אחד ל-40,000 העולים המוכתרים, וצפוי שמספר המוכתרים במשך גייע ל-220,000 — מספר שיא.

כדי ליצור מקומות עבודה לעולים, לזוגות הצעירים, לחיילים המשוחררים, צריך לחולל מהפכה, צריך לגייס עשרות מיליארדי דולרים. אבל בניגוד לכל היגיון ובסתירה לצורכי העלייה, מקימים עכשיו התנחלויות שאין בהן צורך, שאין להן תפקיד, לא בעלייה ולא בביטחון, אבל הן מצליחות לקומם עולם ומלואו נגד מדינת ישראל.

עניין העלייה והקליטה הולך ונודק הצדה. אין הנהגה שתסביר את חשיבותה העליונה של העלייה, אין הנהגה שתפנה אל העם כתביעה שיתרום לקליטה, אין ניסיון אמיתי למצוא מקומות עבודה, אין כל פרספקטיבה לעתיד. כאשר היינו 650,000 יהודים בארץ קלטנו 700,000 עולים במשך שלוש שנים. אז היה כן-גוריון, הוא לא פחד לתבוע להסתפק בפחות עכשיו כדי שנוכל מחר להיות יותר. עתה אין קול מוסמך, אין תביעה אמיתית, אין תוכנית אמיתית, אין מי שירחיב ענפים קיימים, אין מי שיציע ענפים חדשים, אין מי שיצביע על אופקים בעתיד, אין מי שימנע בריחת מוחות, ואין ריכוז מוחות להתאים את המשק לעידן החדש. שממה כלכלית אמיתית, אין מי שישא באחריות, אין מי שיתמודד עם האתגר, הממשלה עסוקה במריבויות, קועה בסתירותיה, ללא צוות, ללא עבודת צוות, ללא ראש צוות, ומה שיכול היה להיות התרוממות רוח הפך מהומה נלעגת. עוד לא ידענו כמחדל הזה.

אבל לא רק העלייה איבדה את תנופתה; גם לשלום קוצצו הכנפיים. הממשלה הזאת המציאה פטנט: מדיניות דו-מסלולית. היות שהיא לא מסוגלת להתקדם במסלול אחד, החליטה לא להתקדם בשני מסלולים. היא תראה לעולם שהיא לא מסוגלת לזוז לשום מקום. היא ויתרה על חיאות עם ארצות-הברית, וכמקום זה היא מבקשת את רשות ארצות-הברית להישאר לבדה. מה זאת אומרת, שהשגנו מארצות-הברית רשות לפרש את 242 כדעתנו? פירושו של דבר, שארצות-הברית עם ארצות ערב יכולות לחת פירוש שלהן. אנחנו נקבל רשות להיות כוודים, להיות מבודדים.

ניקח את המסלול החדש, זה שנועד להביא את מדינות ערב אל שולחן המשא-ומתן, ונתחיל בסוריה. בוושגיטון דאגו ליצור את הרושם, שהיות שרק הליכוד יכול, הרי רק הליכוד יכול לוותר על רמת-הגולן. אבל הליכוד של מר שמיר איננו הליכוד של מר בגין, וכפי שמר שמיר הסתייג מקמפ-דייוויד, כך גם הוא מיהר להודיע שאין ברעת ערב יכולות לוותר על רמת-הגולן. אם זה המצב, למה רוצים להזמין את אסד? בשביל מה? לשכנע את אסד שהוא יותר על רמת-הגולן? מה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעות סיעות המערך, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל: הסכנה לפגיעה בתהליך המדיני; ההתנחלויות; קליטת העלייה והאבטלה. ראשון המנמקים — חבר הכנסת שמעון פרס. אחריו — חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת שמעון פרס, בבקשה.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העידן החדש שפקד את עולמנו הביא עמו שתי הזדמנויות בלתי גולות לעם היהודי: עלייה ושלום. אך העלייה מתכרסמת בגלל מחדלי הקליטה; והשלום מתקשה לנוע בגלל ממשלת סתירות.

למול ההזדמנויות הללו עומדת ממשלה צרה בבסיסה וצולעת בתפקידה. אין למדוד את רוחב הקואליציה על-פי מספר חברי הכנסת המצביעים עבורה, אלא על-פי מספר חברי הכנסת הקובעים את דרכה. הקואליציה האמיתית הקובעת היא זו המורכבת מפחות משתי עשרות של חברי כנסת מהפינה הימנית הקיצונית ביותר במפה הפוליטית של ישראל.

ארצות-הברית יכולה לקבוע את גורל המשא-ומתן המדיני, אך תנועת התחיה היא זו הקובעת את גורל הממשלה. על כן מה שאומרת סגנית שר המדע קובע יותר ממה שאומר שר החוץ, ועל כן שר החוץ מבטיח דבר אחד לארצות-הברית וראש הממשלה מבטיח דבר אחר לסיעת התחיה. עמדת התחיה קרובה באמת יותר לעמדת ראש הממשלה ושר הביטחון; כמוה שניהם הסתייגו מקמפ-דייוויד, שללו יציאה מלבנון, התנגדו להסכם טאבה, טרפו את הסכם לונדון, קטלו את תוכנית הממשלה ממאי 1989. הקואליציה האמיתית הזו העניקה לממשלה מנדט אחד: לומר לא. זו ממשלה של אמירת לא ותו לא.

לא רק ההרכב הוא הרכב מונע, גם התפקוד הוא תפקוד צולע: מה שיאמר שר החוץ, שר הביטחון ישלול; מה שיאמר שר האוצר, שר התעשייה והמסחר יסתייג; מה שיאמר יושב-ראש קבינט העלייה אינו מחייב; ומה שיאמר ראש הממשלה אינו מחשק את יושב-ראש הקבינט. שר האוצר יכול לפרסם איחולים, מותר לו. שר החוץ יכול להשמיע ברכות, מותר לו. אבל ממשלה הנושאת באחריות קולקטיבית לדברים האלה איננה קיימת במדינת ישראל.

לעולים אין כתובת. רבים מהם מתנסים בחרפת אבטלה, אפילו בחרפת רעב. לפי עדות מבקרת המדינה ונגיד בנק ישראל, אין לממשלה זו כל תוכנית לקליטת העלייה.

שר האוצר י' מרדכי:

אדוני, אתה אחראי — — —

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שניו, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

האם עזה בדינו או אנו בידי עזה? במה הצהרה על עזה יכולה להושיע אותנו, או כמה אנחנו יכולים להושיע את עזה? הרי כליכולה של הרצועה הוא 350,000 דונם. חיים שם היום 760,000 תושבים. בכל שנה נולדים שם 35,000 ילדים. אין בה מים, אין בה מקורות קיום, מחצית מתושביה חיים במחנות פליטים. כל תושביה הם אזרחים ללא אזרחות. האם יש לנו אפשרות לשקם את מחנות הפליטים כאשר אנחנו עסוקים בבעיות כה כבדות של שיכון? האם יש בדעתנו לספח את שטח עזה ולהעניק לאזרחיה, כפי שאמר שר הביטחון, אזרחות ישראלית? שיצביעו לכנסת? מה אנחנו רוצים?

צריך לתת פעם אחת תשובות אמיתיות לעניין. לעם. האומנם אפשר לגרש את תושביה, "לטרנספר" אותם בכוח, בניגוד לרצונם? לאור היום? בהתאם לערכי ישראל? מול מצלמות הטלוויזיה בנוסח הפלוריסטני? ומה החשיבות בטרנספר הזה? הרי אנו מצויים באזור שחיים בו 200 מיליון ערבים. אותם אפשר "לטרנספר", אותם אפשר להעתיק למקום אחר? ואתם אפשר לחיות רק על חרב? זו הבשורה של הליכוד?

הרי זו רק העמדת פנים, או אפילו דמיון מזרחי, להגיד שלא נותר על עזה, כאשר באמת הכוונה היא שלא לוותר לא על עזה — אלא לא לוותר על ההצהרה המדומה שעזה בדינו, שכן עזה הממשית איננה בדינו. ההצהרה המילולית איננה טריטוריה.

אדוני היושב-ראש, יש לכולנו אהבת מולדת. זה לא פטנט של יצחק שמיר. אבל אהבת מולדת אינה אהבת הצהרות ריקות מתוכן, הצהרות שאין להן כיסוי.

מה שצריך באמת זה לפרז את עזה מנשק וממחבלים. ודאי שיש לנו זכות היסטורית על הארץ, על כל הארץ, אפילו על שתי גדותיה, שעל אחת מהן הליכוד כבר ויתר; ודאי שיש לנו זכות אלמנטרית להגן על חייו. אבל יש לנו חובה היסטורית לשמור על ישראל כעל מדינת היהודים, יש לנו חובה מוסרית שלא לשלוט בכוח על עם אחר בניגוד לרצונו ולהופיע כאור נורא בהיסטוריה היהודית.

מי שרוצה לספח שטחים, בעצם יספח רק תושבים.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:
זמנו של הנואם חם. הוא מדבר מעבר לזמן.

שמעון פרס (המערך):

מי שאיננו מודה בחלוקה הקיימת בשטח, ייצור חלוקה חדשה בשלטון, חלוקה שתזעזע את אופיה האמיתי של מדינת ישראל.

אפשר, כמובן, להגיד: מה בוער? נחכה חמש שנים, כך שהביגורפיה של מר יצחק שמיר תיראה נאה יותר. מטעמים השמורים עמו הוא לא יוותר על שטחים. את זה הוא מנדב ברוחב לב ליורשים שלו. אבל האם ניתן לשים חמש שנים במקרה? ושמה בחמש שנים כאלה תהא הידרדרות נוספת, מירון החימוש יתחדש? המירון יהיה ישן, החימוש יהיה חדש. הוא יכלול יותר טילים, טילים לטווחים ארוכים יותר, טילים מתוחכמים יותר, ראשים מסוכנים יותר. עלולות לקום קואליציות חדשות, שיכללו לא רק מדינות הגובלות אתנו אלא מדינות המסוגלות לאיים עלינו מטווחים רחוקים. על מרכזים עירוניים מעבר לגבול.

ההיגיון? זהו מהלך נואל, שדבר לא נרוויח ממנו בסוריה, אבל הרבה נפסיד בגללו בארצות-הברית.

היתה עדנת אביב חולפת ביחס לסעודיה. מישוה כבר דמין שסעודיה תתעלם מן הנושא הפלשתיני, תשכח את ירושלים, תבוא ותעשה שלום עם ישראל. אך שלכת סתיו ירדה על עדנת אביב זו, שלא זכתה אפילו לאורו של בוקר אחד.

המסלול המקביל העלה, כמובן, את הצורך בוועידה בין-לאומית של ממש, ועידה שתמשך, ועידה מתמשכת, אבל כדי לסבר את האוזן הליכודית, שינו את שמה וקראו לה בעברית קלה ועידה אזורית. מה ההבדל? וכדי להצדיק את השניו, השתמשו בערבית מדוברת, אמרו: לא, זאת ועידה שתמשך. נראה שהערבית במקרה זה תופסת יותר מהעברית.

אם במסלול השני אין בעצם על מה לדבר, הרי במסלול הראשון אין הסכמה עם מי לדבר. אין הרכב פלשתיני, אין הרכב ירדני-פלשתיני, הרכב שיהיה מקובל על שני הצדדים. הרי יכולנו לפתוח במשא ומתן עם משלחת ירדנית-פלשתינית כבר ב-1987, משלחת לא-אש-פית, משלחת בניגוד לאש"ף. במסגרת פתיחה בין-לאומית לא כופה, יכולנו לחסוך מעצמנו חלק מהמאורעות שהתרחשו מאז, אולי גם את האינתיפאדה. אבל שוב, הקבוצה הימנית הקיצונית, קבוצת ה-14 או ה-20, טרפדה מהלך זה. ועכשיו זה ממש נוגע לכל לראות כיצד התעוררה בלב אדום מהם אהבה טרוראקטיבית, אהבה לזהטת למלך חוסיין, אהבה קצת מאוחרת כלפי איש שבינתיים צבר התנסויות, ואין זה פשוט להשיג היום אפילו ממנו מה שאפשר היה להשיג אתמול ושלשום בקלות כזאת.

גם תוכנית הממשלה ממאי 1989 נופצה למעשה לרסיסים כאשר הקואליציה הימנית הצרה סירבה שייכלל במשלחת פלשתיני שיש לו דרכון ירדני אך הוא מתגורר ועובד בירושלים. היא תבעה שהנציגים הפלשתינים, שאינם חברי אש"ף, יהיו כאלה שאש"ף ידחה אותם, כלומר כאלה שאש"ף בעצם איים על חייהם. הם מוכנים, כנראה, לנהל משא ומתן רק עם פלשתינים שטרם נולדו, או פלשתינים המזדהים עם עמדת הליכוד, כלומר, פלשתינים שאינם קיימים כלל.

וכל פעם שואלים, מה הפסדנו. ישראל יכולה היתה להיות היום מדינה פורחת, ללא אבטלה, מקובלת בכל העולם, לא מבוכות את זמנה ומעמדה על שליטה בשטחים שאינם שייכים לה. במקום זה היא נאנקת ונחנקת ויש ממנה ירידה, והיא עומדת בפני דילמות קשות ביותר.

מה טעם בכל התכסיסים האלה? מדוע הקבוצה הימנית הזאת עושה את זה? לכאורה כדי למנוע החלפת שטחים בשלום. אומנם בהסתייגות. זה רק לחמש שנים, כל זמן ששמיר הוא ראש ממשלה; שמיר, אנכי, שלא מופיע בכנסת אלא אם כן יש כנס של אצ"ל.

תביעה כזאת, אומר שר הביטחון, היא היטלרית.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אולי נעשה את זה פעמיים בשבוע?

שמעון פרס (המערך):

אבל מה היה בקמפיין דיווידי? לא ויתור על שטחים למען שלום? אני שואל את חברי הליכוד, האם לא נאמר שם שהסכם קמפיין דיווידי יישם תקדים להסכמים נוספים עם מדינות אחרות בעתיד? אלה שטוענים שאסור לוותר על שטחים צריכים לענות על שאלה, האם מותר לוותר לא על שטחים אלא על רושם כאילו יש בדינו שטחים שאינם בדינו. זו רק העמדת פנים. זה בלוף ויוזאלי, זה בלוף מילולי.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

חיים רמון (המערך):
סמכתי עליך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני ליברלי, אבל לא יזיק אם תתחשב בכך ובפעם אחרת תנבד זמן של חבר כלשהו. תודה רבה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, עוד בטרם הספיק מזכיר המדינה בייקר לשוב לביתו, כבר נשמעו מן האגף הימני הקיצוני צווחות בקול רם, מן הסוג: "הצילו, מוכרים את המדינה". וכך אנחנו עדים, זה ימים, להצגה הגדולה בעיר. לוי — אומרים — תיאם עם שמיר אבל לא עם ארנס; ראשי התחיה מאיימים להתפטר. שמיר מבטיח שמה שהיה זה מה שיהיה, ושהסכמות ככלל לא היו, ושהוא יברר ויעמיד את כולם במקומם.

בעוד ההצגה הזאת נמשכת, מסתבר שאף ששרי הממשלה נבדלים זה מזה באופיים ובמוגם, כולם יחד וכל אחד מהם לחוד מעלים את הציבור הישראלי קורבן על מזבח הרעיון המתעתע של "ארץ-ישראל השלמה".

שרים וחברי כנסת מסיעות הקואליציה נוהגים לגלגל עיניים לשמים ולבטא את זעזועם הקולוניאלי נוכח מה שהם מכנים: "הטלת איטור על יישוב יהודים בחלקים מארץ-ישראל". אבל זהו שורש האסון, חברי הכנסת. ההתנחלויות אינן מעשה תמים. ההתנחלויות שהיו וישנן ונמשכות הן תוצאתו של הכיבוש. כל קרוון וכל בית המוקם בהן הוא בגדר הכרזה בוטה. כל קרוון ואומר לפלשתינים: "לכם אין פה מקום. נרצה — נפקיע: נרצה — נדחק את רגליכם: נרצה — נטרנספר" אתכם. לכם אין מקום". כל הצביעות שבדיבורים על חיים בצוותא לא נועדה אלא להעמיד פנים של דמוקרטיה בזמן שמדובר בכיבוש, שהוא המעשה האנטי-דמוקרטי ביותר.

אנחנו עדים לכך ששרים, קציני צה"ל, התקשורת הממלכתית — כולם מגויסים להצדקת ההתנחלויות ולהגנה עליהן, ובמיוחד אלה המוקמות שעה שזאזור מתרחבים הדיבורים על הסדר שלום וגובר הרצון בהסדר שלום.

ראש הממשלה תיאר את השיחות עם מזכיר המדינה בייקר כתחרות במשיכת חבל. אמר ראש הממשלה: "אנחנו עסוקים בלמשוך את החבל ונראה מי יהיה יותר חזק". אך ראש הממשלה שכח לומר, שהחבל שהוא ושריו מושכים כרוך ממש על צווארנו.

מנסים להפחיד את הציבור בטענה, שוועידה בין-לאומית ומעורבות של האו"ם הן אסון, ושהפתרון הוא כמה שראש הממשלה, שר הביטחון ושרים אחרים קוראים "משאומתן ישר".

מעניין, כאשר עלה הנושא של כיבוש כוויית במועצת הביטחון, לא שמעתי כאן בכנסת שר מן הממשלה או חבר כנסת מן הקואליציה הטוען שזה אינו מעניינה של מועצת הביטחון. כאשר מועצת הביטחון הטילה סנקציות על עירק, לא שמעתי מישו מהקואליציה טוען שצריך להשאיר את העניין למשאומתן ישיר ולא לערב בו את האו"ם.

ועידה היא הפתרון, מאחר שרק במסגרתה אפשר לקיים משאומתן ישיר. נכון, משאומתן ישיר הוא דבר חיוני: משאומתן ישיר בין ישראל לבין שכנותיה, בין ישראל לבין

לא הגבולות קובעים אלא הטווחים והיעדים; יעדים שאינם כספר, אלא בלב היישוב. ישראל תצטרך להיערך מחדש. טווח הפתרונות שהיא תודקק להם לא יכול ליפול מטווח האיומים שמולם תעמוד. נודקק למערך מודיעין שיכסה מרחבים חדשים של סכנות: נודקק למערכת התרעה נגד טילים שעפים מהר ובאים מרחוק; נצטרך לארגן הגנה חדשה לעורף; נצטרך לחזק את כושר ההרתעה שלנו. וכל זאת נוסף על הצורך לרכוש דורות חדשים של טכנולוגיה צבאית באוויר, ביבשה ובים. מאין נשאב את האמצעים?

יגאל הורביץ (הליכוד):

לא נצטרך, יהיה שלום.

שמעון פרס (המערך):

מכידודה של ישראל? מתקציב החינוך? מתקציב הקליטה? הרי האויב לא יושב בחיבוק ידיים. הוא ירכוש את הטכנולוגיות היקרות והמאיימות. אלה הקיימות בסוף המאה ה-20. ואם וכאשר הוא יהיה מצויד ביותר טילים וביותר ראשים, אז יהיה קל יותר לנהל משאומתן? והמרי הפלשתיני, המהווה הצגה בהמשכים בטליוויזיות העולמיות, יוסיף לחרסם בתדמית ישראל ולפגוע ביהודיה.

חברי הכנסת, העולם הולך ומתארגן באזורים כלכליים. גם המזרח התיכון יתארגן כלכלית אתנו, אבל גם בלעדינו; אתנו, אבל גם יכול להיות נגדנו. ארצות-הברית עושה עתה מאמץ עצום להביא לשלום במזרח התיכון. אם היא תתייאש, זה יקל עלינו?

הממשלה הזו לא נוהגת כמעשה, כדיבוריה, בהבטחותיה ובסתירותיה. היא מזמינה אצבע מאשימה כלפי ישראל. הנה לפנינו ממשלה המקבלת את פני העלייה במבוכה, את פני השלום בתסכול. וזה בשעה שישראל יכולה לצאת למרחבים חדשים ומבטיחים, להיות מדינה בלתי רגילה בעולם כולו, כוח מושך לעם היהודי, ארץ עם ערכים ושטחים וחקלאות ועתיד. היא יכולה להגיע למרחבים כלכליים ופוליטיים שלא ידענו כמוהם מעולם.

הקואליציה האמיתית, הקואליציה הקיימת איננה פרי רצון רוב העם. ודאי שלא בנושא המדיני. היא נולדה כקוניקטורה חולפת, אפילו מזוהה. כדי לטפל כראוי בעלייה, בביטחון, בשלום, צריך קואליציה אחרת, או מנדט אחר מן העם.

לממשלה הקיימת אין יכולת להתמודד עם האתגרים הגדולים. עליה ללכת, למען העם, למען עתידו.

קריאה:

מי יבוא אחר כך?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברי הכנסת שמעון פרס. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה — לחבר הכנסת חיים אורון.

חברי הכנסת, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכך שהזמן המוקצב, בהתאם לתקנון, להנמקת האיימון הוא עשר דקות. חבר הכנסת שמעון פרס הוא ראש המפלגה הגדולה ביותר מן האופוזיציה, לכן לא הפסקתי אותו. חברי סיעות אחרות, כגון מפ"ם או שינוי, ויתרו על הזמן שיש לחבריהם להשתתף בדיון, לטובת מנמק האיימון. יושב-ראש סיעת המערך, חבר הכנסת חיים רמון, לא היה כל כך נדיב כלפי חבר הכנסת שמעון פרס. לקחתי על עצמי להיות נדיב במקומך.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שניו, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

חברי הכנסת, אני רוצה לומר במלוא האחריות, שלמדניות ה"שב ואל תעשה" בתחום המדיני יש מקבילה גם בתחום הכלכלי-החברתי. הממשלה אינה עוסקת בפתרון הבעיה הנוראה של האבטלה, שעלולה להגיע עד 450,000 איש.

הממשלה הזאת היא ממשלת אסון לאומי. מאחר שהיא מציעה במקום שלום ופיתוח כלכלי מלחמה וקיפוח חברתי. ממשלה זו עלולה להותיר אחריה אדמה חרוכה בכל התחומים, אין לה זכות להנהיג את העם. ולכן אנו קוראים להביע אי אמון בממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מבין שחבר הכנסת מוחמד נפאע ויתר על הזמן שלו?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש להתחלף עם חבר הכנסת אורון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יכולתם להגיד את זה קודם. חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בימים האחרונים מוצף הציבור הישראלי בתרחישים, בתזכירים, מה שלעתים מתחיל גם להיראות כדפי טיטוס לזעזועת חקירה עתידית בנושא מחדלי קליטת העלייה.

על-פי נתוני בנק ישראל, בתוך שנתיים נימצא כ-14% אבטלה — באחוזים זה איכשהו נראה: 250,000 מובטלים, 250,000 מובטלים. בתוך שנתיים יחסרו לנו 90,000 יחידות דיור, 300,000 — 350,000 נפש יימצאו ללא קורת-גג. בתוך שנתיים נימצא בגירעון של מעל 10 מיליארדי דולר, לא הגירעון בחקציה, הגירעון במקורות ובשימושים, כשאוילי אולי יש תוכנית מהיכן לכסות 5 מתוך 10 המיליארדים, את 5 המיליארדים הנתורים אין אפילו תוכנית כיצד לכסות. וזה, חבר הכנסת גולדשטיין, התרחיש הוורוד של בנק ישראל. הנתונים הללו הם מחיר המחדל של השנים שעברו בקליטת העלייה, וגם על-פי התרחישים האופטימיים ביותר, לא ניתן לשפר את הנתונים הללו.

אולם בנתוני בנק ישראל — והיום, בפני ועדת הכספים, הוצג חומר של התאחדות התעשיינים, קשה אף יותר — יש גם תרחיש המחל הבא והמחירים התבררתיים, הכלכליים והאחרים שלו, במידה שלא נעשה צעדים מספר. כפי שאמרתי, על-פי תרחיש זה, שיעורי האבטלה עלולים להגיע ל-18%, ל-300,000 — 350,000 מובטלים בחוצות ישראל. מישור מוכן לדמיין את המציאות הזאת? זה לא נוסח שחובר על-ידי איזה אופוזיציונר להכביע, על-ידי מי שמחפש נימוקים והנמקות לגנח בהם את הממשלה.

כל בוקר — אדוני שר המשטרה, יש לי הרגשה שזה צריך להיות התפקיד שלך, לאסור את השרים היוצאים כל בוקר ומכריזים על תוכנית חדשה, כי הם גורמים נזק שלא ניתן לתקן. זה אומנם לא מופיע בחוק הפלילי, אבל בסדרי המנהל זאת עבירה, שבגינה היה צריך להכניס אותם לבית סוהר.

מופיע שר האוצר — — —

קריאה:

אדוני שר המשטרה, מדוע אינך עושה זאת?

הפלשתינים. אבל משאומתן ישיר צריך להיות מבוסס על נכונות של הצדדים להכיר זה בזכויותיו של זה: צריך להיות מבוסס על החלטות של מועצת הביטחון. בלי החלטות של מועצת הביטחון לא היה ולא יהיה משאומתן. מועצת הביטחון היא גם המוסד שצריך להעניק את חסותו לאותו משאומתן. כדי שזה לא יהיה משאומתן לריק אלא אכן יוכל להסכם. אם איננו רוצים מפגש לברכות, מפגש לפטפטת, מפגש שבו יתקיים שיח חידשים, אלא מפגש לצורך השגת הסדר שלום, חייבים לזמן את כל הצדדים לסכסוך. לרבות ישראל ואש"ף, לרבות המדינות השכנות, לרבות ברית-המעצמות וארצות-הברית ולרבות האו"ם. משאומתן ישיר בלי האו"ם, פירושו — ניסיון להמשיך בכיבוש, רק בצורה אחרת.

חברי הכנסת, הביטחון לנו סדר חדש. אמרו לעמי האזור: חכו, רק תיגמר המלחמה במפרץ — יהיה פה סדר חדש, ממש תחילת אחרית הימים. אבל הימים חולפים והסדר החדש מתגלה כסדר ישן ובלה מוזק. האמריקנים ממשיכים להחזיק צבא רב בסעודיה, בדרום עירק ועכשיו גם בצפונה, אך עמי האזור ממשיכים לסבול מהבעיות המחמירות.

מה הוא הלך האמיתי ממלחמת המפרץ? הלך האמיתי הוא, חברי הכנסת, שמלחמה, ולו גם באמצעים המשוכללים ביותר, אינה מבטלת את הצורך בהסדר מדיני, ובסופו של דבר חייבים לשבת, לדבר ולהגיע להסדר; שכיבוש אינו מבטל זכויות לאומיות; ושמשך עשן מדיני סופו להתפזר ולהותיר את הזירה לסיכוב המלחמה הבא, אם לא מנעים בנתיים להסדר.

אני זוכרת את הימים כאן בכנסת, כאשר דוברי הממשלה גילו התלהבות בלתי רגילה ביחס למלחמת המפרץ. בהנחה שדוברי הממשלה לא ששו דווקא לקורבנות, ושחבל להם על כל אדם שמת, אני מניחה ששמחם נבעה מהנחה, שכל שתמשך המלחמה וככל שתשומת הלב הציבורית והביני לאומית תעסוק בענייני המפרץ, כן ימעט העיסוק בשטחים הכבושים, באינתיפאדה, במשאומתן החיוני עם הפלשתינים. אך סופה של המלחמה כבר מאחורינו, ועכשיו על סדר-היום, ובחריפות גדולה עוד יותר, עומדת השאלה של השלום על בסיס הכרה הדדית בזכויות הלאומיות, של שלום שייתן אפשרות ליצור מבנה של ביטחון אזורי.

הציבור הישראלי לא התלהב ממלחמת המפרץ, אלא נעשה מודע יותר לטמטום שבטענה, שהזחוק שטחים היא ערובה לביטחון. אפשר לומר, שהפרה הקרושה ששמה "שטחים הם ביטחון" נקברה תחת עיי המפולת של הכתף שנפגעו בטילים.

ביטחון הוא הסדר שלום ולא מאגרי טילים; ביטחון הוא גבולות שלום בטוחים ולא מירון חימוש מואץ; ביטחון הוא שיתוף פעולה כלכלי, מועיל, ולא בריתות צבאיות והעמדת שטחה של ישראל לרשות הצבא האמריקני.

הסדרי ביניים הם דבר אפשרי ורצוי, אם יודעים לאן רוצים להגיע, אם ברור יעד המהלך. אם לא אומרים לאן רוצים להגיע, הסדרי ביניים הם הולכת שולל.

היום קיימת האפשרות להשיג שלום תמורת שטחים. עם כל פשטנותה, האמירה "שטחים תמורת שלום" מבטאת את מה שחש רוב הציבור בישראל. אי אפשר להשיג שלום בלי להסתלק מהשטחים. אפשר להשיג שלום רק אם מגיעים להסדר מדיני, שבמסגרתו נסוגים מהשטחים. זוהי אשליה שאפשר להרעב את הפלשתינים ועל-ידי כך לפתור את הבעיה.

חוכרת כ"ז, ישיבה רפ"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

שר המשטרה ר' מילוא:
אין תלונה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כבר יש תלונה.

חיים רמון (המערך):
הנה יש תלונה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אין תלונה רצינית.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מופיע שר האוצר בוקר אחד, כאשר הוא חוזר מהיכן שהוא כילה, ומציע 15,000, 20,000, 30,000, 40,000 עולים חדשים כמפעילי תעשייה בשכר ללא עבודה. האמן לי, אני רואה את עצמי כסוציאליסט לא-קטן, אני מתנגד לחלק כסף ללא עבודה. איזה רעיון זה, איפה הוא צמח, באיזה בית-מדרש?

שר המשטרה ר' מילוא:
דמי אבטלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, דמי אבטלה הם ביטוח, כבוד שר המשטרה. דמי אבטלה הם ביטוח שהחברה מבטחת את השותפים בה כנגד אבטלה. אל תציגו את דמי האבטלה כתשלום שכר למי שאיננו עובד. יש בעיות עם דמי אבטלה, אבל דמי אבטלה הם דבר אחר לגמרי.

קריאה:

זה רעיון לבחירות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שר אחד מגיש תוכנית — — —

שר המשטרה ר' מילוא:
סבסוד עבודה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אין שום ויכוח, אדוני שר המשטרה, על כך שאם הם יעבדו, ראוי לסבסד את עבודתם. לא אתנו יש לך על זה ויכוח. לנו היה על זה ויכוח עם הממשלה במשך שנתיים ימים. שנתיים ימים הצענו לסבסד את העבודה כדי לעודד עובדים, לא רק את ההון. אמרתם לנו: זה מורח-גרמניה; אמרתם לנו: זה בריית-המועצות. אמרנו: אין ברייה. איך קוראים לזה? יש כשל במנגנון השוק, צריך להתגבר עליו. נקרא לזה כשל. אבל כך? כל בוקר בא שר אחר וסולף הצעה, על מה? על המעשה הציוני הגדול ביותר מאז קום המדינה. ואתם לא מתרוממים לאתגר הזה. ואין לממשלה תוכנית. והיא לא מסוגלת לגבש אותה, פעם אחרי פעם אחרי פעם.

כמה זמן עוד תאשימו את שר האוצר לשעבר שמעון פרס? יש לו עקבות רציניים מאוד בהיסטוריה. עד כדי כך? הוא עוד אשם? תנועת העבודה כבר 14 שנה לא בשלטון, היא עוד אשמה?

אנחנו נמצאים כבר שבועות אחדים לאחר תום מלחמת המפרץ. מזכיר המדינה האמריקני מדבר על חלון של הזדמנויות. מבחינתה של מדינת ישראל זו אולי דלת, אולי דלת גדולה, והיינו צריכים, אנחנו, משיקולים שלנו, לא כמי שכפאם שד, לא כמי שמאציים בהם במלמד הבקר, אלא מתוך שיקול ישראלי, ציוני, יהודי, לנסות להרחיב את הדלת הזאת עד כמה שאפשר ולהיכנס בה, כי לא יהיו לנו תנאים טובים יותר של קואליציה בראשותה של ארצות-הברית, של ארצות-הברית

שמשחקת את המשחק כמעט לבדה, של כרית-המועצות כשותפה חלשה, ובעיקר אחרת מכפי שהכרנו אותה בשנים האחרונות, של קיצוניות ערבית שנחלשה, בראשותה של עירק, סוריה אחרת, אש"ף אחר, מוחלש. ירון אחרי המלחמה נראית אחרת. מדינת ישראל אחרי המלחמה, מעמדה הבין-לאומי שופר, לדעתכם ולדעתנו, בעקבות התנהגותה במלחמה. תהיה סיטואציה נוחה יותר? למה אתם נוצפים שיהיה טוב יותר?

יש ביניכם מישהו שמצפה שלא תהיה סיטואציה כלל, כי ברור לו שבכל סיטואציה, מכל סוג שלא תהיה, נוחה ככל שתהיה, אפשרית ככל שתהיה, לא ניתן להתקדם מעבר לוויכוח תלמודי על פרודורות, על שמות, על כחש ושקר עצמי — איך קוראים לוועידה, מה יש בה ומה אין בה. כי יש ביניכם מי שיודע, שכאשר תבואו לדיון לגופו אין לכם מה להביא לשולחן, אפילו לטעמם של המתונים שבמתונים בין מנהיגי ארצות ערב, לידידותיים ולידידותיים ביותר מבין מנהיגי העולם. לכן יש לעצור את התהליך הזה בעודו באבן, בעצם שלא יתחיל כלל. יש מי שאומר זאת בגלוי. שר השיכון אומר זאת בגלוי, סגנית שר המדע אומרת זאת בגלוי. את הקומקום הזה צריך להרוס, כי אחרת הוא יהפוך לקטר. הקטר הזה מוביל למקום שאנחנו לא רוצים להגיע אליו. אין שום קומקום ואין שום קטר שמוכנים להירחם אליו.

אדוני שר המשטרה, למה בכחש כזה, למה בתרגילים כאלה? אני רוצה שתגיד לנו מי נתן את ההוראה להקים את רבבה. אני מכיר קצת איך מקימים יישובים בארץ. אי-אפשר לחקוק יתד בצומת בית-קמה, אי-אפשר להזיז אבן בצומת-גולני בלי לקבל עשרות אישורים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה במקום שיש חוק.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ופה מביאים קרוונים. הצבא אומר: לא ידענו; ידענו אבל לא תיאמו את התאריך. מה זאת אומרת, אם אני אבוא מחר לצומת בית-קמה ואעמיד שמונה קרוונים, שידעו עליהם אבל לא תיאמתי את התאריך — רעיון אדוני משם. מה זה? ידעו או לא כל צה"ל עם הרמטכ"ל, ויעיף אותי משם. מה זה? ידעו או לא ידעו? ראש הממשלה ידע או לא ידע? מי פה מבין השניים משקר, שר השיכון או ראש הממשלה? אי-אפשר לגמור הכול בישיבות קבינט כשכולם יוצאים דוברי אמת — אחד אומר שחור, אחד אומר לבן, ושניהם אומרים אמת. אולי בעולם שלכם זה אפשרי, אבל אנחנו, אזרחי ישראל, רוצים לדעת.

לפני שבועיים פרסמנו — חבר הכנסת דוד צוקר ואני — נתונים על העדפות ברורות להתנחלויות בשטחים. בא חבר הכנסת שפט בשבוע שעבר והציע הצעה לסדר-היום, והרב רביץ, באופן מאוד מתוזמן, השיב לו ואישר את כל הנתונים שלנו, עד לפרט האחרון. תבואו ותגידו לאזרחי מדינת ישראל: אנחנו מפלים לטובה בסדר-היום של מיליונים, של מיליארדים, את ההתיישבות בשטחים על-פני חסרי הדיוור בבאר-שבע, בכיצרון, באשדוד ובכל מקום אחר. זאת המדיניות שלכם וזאת דעתכם, תציגו אותה.

חבר ועדת הכספים מבקש במשך חודשים נתונים משר השיכון, ואי-אפשר לקבל. חבר הכנסת רמון סיפר לי, שהוא עסק בכך חמש שנים ולא הצליח לקבל נתונים. האם זה סוד? אתם מסתתרים בסודיות כלפי האמריקנים כי אין לכם אומץ להגיד לציבור מה המחיר של המעשים הללו שלכם, כי את המחיר המדיני כלנו רואים, את המחיר הכלכלי והחברתי אתם מנסים להעלים. אנחנו נעשה הכול כדי שזה לא יעלה בידכם.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שניו, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

בתחום הכלכלה, איכות החיים והתרבות, ולא בכוח החרב. אין כיסוחן בכך שהמאמץ הזה יצליח. אינני נמנה עם אלה האומרים, שרק אם ישראל תוותר יש לנו שלום מאחורי הפנייה. אבל יש לנו סיכוי להתחיל ולצאת ממעגל הקסמים הזה ולהתקדם לאט לאט לעבר התחלה של הבנה עם שכנינו. יש כאן — המלה נשמעת שחוקה, אבל היא אמיתית — חלון של אפשרויות, הזדמנות שלא מתרחשת כל יום כאזור האומלל הזה שנקרא המזרח התיכון.

יש לנו עוד אתגר קיומי. יש לנו אתגר של קליטת מיליון ואולי יותר עולים מברית המועצות וממדינות אחרות, אתגר שאם נעמוד בו, שאם נוכל לו, ישנה את אופיה של החברה הישראלית, את מעמדה ואת כוחה של מדינת ישראל, ייצור מאסה קריטית שחשובה לנו ויקיים את החזון הציוני שלמענו נעשה כל המאמץ הזה.

ורבותי חברי הכנסת, הרי יש קשר בין שני האתגרים האלה. הרי לא יהיה אפשר לעמוד במשימה של קליטת מיליון עולים מברית המועצות וממדינות אחרות כאשר ישראל מבודדת בחזית הבין-לאומית ועומדת בדך בתוך העולם המערבי שממנו, ורק ממנו, היא יכולה לשאוב את המשאבים כדי לקלוט את העולים האלה. האם מישוהו, פרט לשוליים הסהרוריים של הימין המופרע, מאמין לרגע אחד, שישאל תוכל למצוא מתוך משאביה את עשרות המיליארדים הדרושים, גם לפי הערכות זהירות, לצורך שיכון ומציאת פרנסה לעולים האלה? ואם לא נמצא מקורות כאלה, נוכל לקלוט אותם רק תוך כדי אבטלה אדירה או ירידה דרסטית ברמת החיים.

אני חוזר ושואל את ראש הממשלה, שלא נמצא כאן, ואת השרים שאינם כאן: איך תפתרו את הבעיה הזאת? האם לא קראתם את הסקר של בנק ישראל? האם הוא נכתב בידי אנשים היסטוריים? האם אינכם רואים מה צפוי לנו בעוד שנה, בעוד שנתיים, כאשר כעת, עוד לפני שהשתחררו רבבות עולים מתקופת האכזרה והלימודים באולפן, כבר יש לנו אבטלה איומה ונוראה?

ובכן, יש קשר בין השניים. התקדמות לשלום — ואני מדגיש: אפילו התקדמות לשלום — פיזושה קליטה טובה יותר של מיליון ויותר עולים יהודים המחכים לבוא ארצה.

יש קשר נוסף בין שני הנושאים האלה. הקשר הוא, שבשני המקרים האלה אין לנו ממשלה. זה לא שהממשלה מתפקדת לא טוב, זה לא שהיא שגוה. אין ממשלה. ומעל לכל — אין ראש ממשלה. קודם כול, אין ראש ממשלה בכנסת. זה אחד הפרלמנטים היחידים בעולם, אולי היחיד בעולם, שאין ראש ממשלה בכנסת. אבל גם אין ראש ממשלה מחוץ לכנסת.

אברהם כ"ץ (עוזר) (המערך):

ואם הוא יהיה בכנסת יהיה ראש ממשלה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אין ראש ממשלה משום שאין מי שיחליט, אין מי שיכריע, אין מי שיאמר, אין אפילו מי שינסה לתרגם ולהסביר.

חיים רמון (המערך):

אי אפשר לעשות יש מאין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
התנחלות רכבה, תריסר קרוונים שמחירים הוא שאנחנו צריכים לראות את מזכיר המדינה של ארצות הברית, אחרי הניצחון במלחמת המפרץ, עומד יחד עם שר החוץ הסורי

אדוני שר המשטרה, אתה נציג הממשלה כאן, תפסיקו לטוהר כל שרץ וכל מעשה נבלה שמתבצע באמירה: אם לא נשלם להם, אתם תעשו אתם קואליציה. מהכנסת הזאת יכולה לצמוח או הקואליציה המעוותת הזאת, או בחירות. אין לשמעון פרס, ולא לרביך, פרטנרים להקים קואליציה חלופית. אל תסגור את שדה התעופה בשבת ותגיד: אם אתם לא תסגרו אותו, אנחנו נסגור אותו. אל תחביא את הייחודיים ולא תמשיכו ותעשו דברים, אלא אם תגידו לעצמכם את האמת: אתם משלמים את האתגר הזה תמורת שירותים שאם מקבלים, ולא תמורת שירותים שאולי מישוהו אחר יקבל אותם. אין בכנסת הזאת אפשרות אלא לקואליציה הקיימת, או לבחירות.

אנחנו אמרנו זאת מעל הדוכן, חברי חבר הכנסת צבן ואני, ונחזור ונאמר זאת עשרות פעמים. האלטרנטיבה האמיתית היא המשלטה בגדה וברצועה או קליטה של מיליון יהודים. מי שבחר להמשיך לשלוט מוותר על הסיכוי לקלוט.

גאולה כהן (התחיה):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מי שבחר להמשיך לשלוט מוותר על הסיכוי לקלוט. מי שבחר לקלוט מוותר ברצון, בקשיים, בכאב לעתים, אבל מוותר ברצון, מתוך ידיעה — — —

גאולה כהן (התחיה):

לפני העלייה לא היית בעד נסיגה מיהודה, שומרון וסיני — — — אתה לוקח טרמפ על העלייה — — — לא חלמתם על עלייה — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני הייתי בעד כאשר הלכו לקריית-ארבע וכאשר הלכו לקדום — ואני לא צריך את המורא של בייקר שמא זה יפגע בעלייה. אני התנגדתי להתיישבות יהודית בשטחים מנימוקים יהודיים וישראליים, לא מנימוקים אמריקניים. אבל היום המחיר שכולנו משלמים יום יום הוא המחיר שבא לידי ביטוי בבחירה שהציבור הישראלי צריך לבחור. אם אתם תרצו לקיים את השליטה, אתם תסכנו באופן יומיומי את הקליטה. מה שנשמע כאזהרה לפני חודשים מספר הופך למציאות יומיומית בגידול שיעורי האבטלה, במשבר הנורא בעלייה, בעצירה של התהליך המדיני.

היות שממשלה זו איננה מסוגלת לחבר מאמץ אמיתי לשלום עם מאמץ אמיתי לקליטת העלייה, הדבר היחיד שהיא יכולה לעשות היום למען שני הדברים הללו הוא לפנות את הבמה, ללכת לציבור, ומה שהציבור יכריע הוא שיהיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אילו הייתי חבר כנסת טרי המחפש תשומת לב של אמצעי התקשורת עליי מה שנקרא גימיקים, הייתי זועק כאן זעקת שבר אחת גדולה במקום לדבר בכלל. אני רוצה לומר דבר אחד, שהזעקה הזאת אכן מתחייבת. יש מצבים שבהם כבר תם כוחן של המלים.

ישראל עומדת בפני שני אתגרים קיומיים, קיומיים מלשון קיום. אחד — אפשרות להתקדם לשלום; לצאת ממעגל האיבה והאלימות המכילה בנו וגם בשכנינו; להצטרף למועדון של מדינות החיות בשלום וכשגשוג כאשר המאבק ביניהן הוא

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקרמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

ומגנה את ישראל ואומר: קל לחבל בשלום. מדמשק אנחנו צריכים לשמוע את זה, בגלל 12 קרונים שלא תורמים דבר, לא לביטחון ולא לכלכלה, ורק גורמים נזק למעמדה של ישראל. ומהי ידע עליה? לא ידע עליה? האם היא אישר אותה או לא אישר אותה? האם היא מתנגד לה או תומך בה? היא משקיף מטעם האו"ם, הוא נציג של איוו מדינה שאין לה כלל עמדה בנושא המזרח התיכון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
עב"ס.

לכן אי אמון זו בעצם מלה לא מתאימה לתחושה שיש לאדם כמוני כלפי ממשלת ישראל. קודם כול, הייתי שמח מאוד אילו עמדה ממשלת הליכוד בשני האתגרים האלה. אין לי שום אי-פרגון כלל. הלוואי שממשלת הליכוד היתה מתקרמת לקראת שלום. הרי נתנו לה קריטי, אנשי האופוזיציה. והייתי יכול להבין אם ההתקרבות לקראת שלום מטורפת, אדוני שר המשטרה, על משהו מהותי, ששייך להשקפת עולמכם. אבל היום אתם עומדים על כך שהוועידה האזורית, שהיא המסגרת, והיא לא ועידה, אלא היא משהו בין זה לבין זה, שמתכנסת פעם אחת — לא תתכנס אחרי שישנה חודשים מיום תחילת הדיונים. והי אס יתקיימו דיונים בין ישראל לבין מדינות ערב ומשלחת פלשתינים במשך שישנה חודשים, זה כשלעצמו יהיה נס בעיני. אז תמורת הנס הזה אתם לא מוכנים להרשות לנציגי הסיטרא אחרא להיפגש עוד פעם אחת?

וכל הוויכוח על מעמדה של אירופה — אותה אירופה שממנה אנחנו רוצים סיוע, וכצדק, ודורשים סיוע, ופה ושם גם מקבלים; שאנחנו רוצים להשתלב בחוכה במסגרת השוק האחד ב-1992 — פתאום נוכחות של אירופה בפונקציה כלשהי היא אסון לאומי, היא סוף העולם.

כאשר שמים מכשולים כאלה, אני שואל את עצמי, אם בכלל רוצים להתקדם לשלום, והתחושה שלי היא, שרוצים בעצם דבר אחד. אני חושב שראש הממשלה רוצה דבר אחד: הוא רוצה שהאחריות לטרפור מהלכי השלום ויוזמתו של מזכיר המדינה בייקר תיפול על הצד הערבי.

קריאה:

או על דוד לוי.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
זה ההסבר היחיד שלי להתנהגות הזאת. הוא רוצה שהסטטוס-קוו יימשך, אבל שהאחריות לאמירת ה"נייט" לא תיפול עליו. זה בעצם סוד תכליתה של האנטי-מדיניות של הממשלה. כל השאר, שהוא באמת גדול ונשגב אם יתגשם, לא מעניין.

אני לא מבין את מדיניות הליכוד, לא רק משום שאני מתנגד לה עקרונית ואידיאולוגית, אני לא מבין אותה גם במונחים של הליכוד. אם זוהי המגמה, אם זוהי התכלית, אם זה שם המשחק, מדוע היה צורך בכל ההצגה הזאת לפני הכנסת, לפני הציבור הבין-לאומי? מדוע היה צורך להוליד אותנו צעד אחד קדימה ושני צעדים אחורה ולשחק משחק, שבמונחים של דיפלומטיה בין-לאומית הוא לא מקובל בין מדינות נאורות? אני לא מדבר על מדינות שלא שייכות כלל לתחום מדינות התרבות.

כל התכסיסים האלה, בכלל זה התכסיס של התנהלות רבבה, לתקוע את זה ערב ביקורו של בייקר — ידענו, לא ידענו, הסכמנו, לא הסכמנו — כל הדברים האלה החצי-חשאיים, החצי-סודיים, שאומרים דבר אחד, אבל אומרים אותו עם קריצה כלפי פנים, ואומרים דבר שני, אבל אומרים אותו עם חיוך מטעה כלפי חוץ.

הייתי אומר, שבאורח פרדוקסלי ראש ממשלת ישראל הוא ראש הממשלה היחיד בעולם שאין לו עמדה בנושאים האלה. משום שלכל ראשי הממשלות האחרים, לרבות ידידינו ושונאינו, יש עמדה. לו אין עמדה. אין ראש ממשלה. ואין ראש ממשלה כאשר בא שר אחד ואומר "יום", והשני אומר "לילה", ושר אחר אומר "יום ולילה" באותו זמן. ואין ראש ממשלה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הייתי אומר, שבאורח פרדוקסלי ראש ממשלת ישראל הוא ראש הממשלה היחיד בעולם שאין לו עמדה בנושאים האלה. משום שלכל ראשי הממשלות האחרים, לרבות ידידינו ושונאינו, יש עמדה. לו אין עמדה. אין ראש ממשלה. ואין ראש ממשלה כאשר בא שר אחד ואומר "יום", והשני אומר "לילה", ושר אחר אומר "יום ולילה" באותו זמן. ואין ראש ממשלה.

האם לראש הממשלה יש עמדה, למשל, בנושא התוכנית הכלכלית של ממשלת ישראל? אדרבה, הייתי רוצה לשמוע מהי היום, לשעה זו, התוכנית הכלכלית של הממשלה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
ראש הממשלה לא עוסק בדברים שוליים.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אנחנו יודעים שאין תוכנית כלכלית שמשך החיים שלה הוא יותר מיממה. זה חידוש של שר האוצר: תוכנית כלכלית היא תוכנית חומש, היא לחמש שעות. התוכנית הזאת לחמש שעות, מעכשיו ועד השעה עשר בלילה, אני רוצה רוצה לדעת מהי. האם היא אותה תוכנית שפרסמה בחוצות תחת הכותרת הנלעגת "לעשות מאמץ לאומי", או האם אנחנו צריכים היום ללכת, כמצוות משרד הקליטה, ולחייך?

חיים רמון (המערך):

צריך להתאמץ ולחייך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מהי התוכנית הכלכלית של ממשלת ישראל? אין תוכנית כלכלית, ואין ראש ממשלה שיאמר לנו מהי התוכנית הכלכלית. והרי הלב נחמץ. כל מי מאתנו שעוסק באורח אישי באימון של עולי ברית-המועצות — הלב נחמץ, הלב כואב לראות את המצוקה הנוראה שירדה עליהם סתם כך. הם נשחקים ונטחנים בגלגלי הביורוקרטיה, אינם יודעים דבר לגבי עתידם. אפילו נושא קל יחסית כמו דיור ארעי אי אפשר לארגן להם. מקום עבודה אחד לא נוסף. אפילו בעניין פעוט, קטן יחסית — אם כי לאנשים עצמם הוא גדול — כמו מצוקתם של הרופאים העולים מברית-המועצות, לדעתי נעשה להם עוול גדול מאוד. האם משהו אומר להם: יש לנו תוכנית לגבי חלק מכם, לגבי כולכם? האם משהו אומר: אנחנו נשנה את הבחינות וניצור מקומות עבודה חדשים, נעסיק אתכם בקליניקות, נעסיק אתכם במצוקות פרא-רפואיים?

הווי אומר, יש לנו מצב שמשמ מביא גם אדם שפוי למצב של ייאוש ואכזבה טוטליים. ואני לא שנה ראשונה בכנסת. קרה לנו נס גדול עם עליית יהודי ברית-המועצות, נס, שאני מודה ומתוודה, ירד עלינו בגלל הנסיכות בברית-המועצות, בלי שאיש מאתנו התכוון לו. אבל כבר שנתיים אנחנו יודעים כמה מדובר. כבר שנתיים אנחנו יודעים שצפויה עלייה המונית.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שני, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

עכשיו באה והכריזה מלחמות. אני יכול לספור ארבע, חמש מלחמות — קודם כול המלחמה נגד העם הפלשטיני ונגד אש"ף ונגד האינתיפאדה. מה שנעשה בשכם ובעזה זו כבר מלחמה המתמשכת הרבה הרבה זמן. אבל היום הם עוד מכריזים מלחמה נגד אירופה.

ריבוננו של עולם, אירופה — כוח גדול, עולה, יש אפילו מי שמערך שהיא תהווה קונקורנציה לארצות-הברית לאחר המצב שנוצר בכרית המועצות. מדינות אירופה הן שכנות של המזרח התיכון מעברו השני של הים התיכון, אירופה זו תרבות, אירופה היא כוח, ופתאום מר שמיר וממשלה וסגנית השר גאולה כהן, שהיא אולי היחמת של הדעה הזאת, כי חוכמתה כה רבה, מכריזים מלחמה על אירופה: אין מקום לאירופה בתהליכים בחלק זה של העולם, במזרח התיכון. זה רציני?

שמעון פרס (המערך):
לא.

גאולה כהן (התחיה):
זה באמת רציני.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

המלחמה האחרת היום היא נגד האו"ם. אני יודע שממשלת ישראל, אפילו כל הממשלות, לא היה להן קשר חם עם האו"ם. אבל אנחנו היום בעידן קצת אחר. אני רוצה רק להזכיר דבר אחד: האו"ם הזה, שמזלזלים בו ולא רוצים לתת לו תפקיד ואסור שתהיה לו נגיעה בעניין הוועידה — הודות להחלטה של המוסד הזה קמה מדינת ישראל. מי ששוכח את העובדה הזאת יכול לזכור הרבה דברים אחרים, אבל לשכוח את העיקר.

יתירה מזו: האו"ם הולך ומקבל היום — כך טוענים לפחות — מין לגיטימציה שהוא יהיה המאזן, שהוא יהיה המסמל של יחסים חדשים המתקיימים על חוק, סדר, אינטרסים ודבר שהוא בתוך מסגרת מסוימת. כך ראינו במפרץ, כולם תולים תקוות, ועכשיו ש בממשלת ישראל מחשבה, שלפיה האו"ם — זה המוסד המפקח על קיום הסדרים ופותר סכסוכים בדרכי שלום — גם הוא נגוע, אסור לו להיות שותף בוועידה המשוונה שמציעה ממשלת הליכוד.

אני לא רוצה להמשיך עוד. הם הכריזו מלחמה — אומנם היא עוד לא מעל לשולחן — נגד בייקן וארצות-הברית, אולי תהיה מלחמה גם נגד כוש, מי יודע; ומלחמה בתוך הממשלה עצמה, שהאחד יורה באחר.

למה היא עושה את כל הדברים האלה? אני רוצה לתת תשובה קצרה אחת. חברי הכנסת, אני אומר לכל מי שרוצה לשמוע: הממשלה הזאת היא ממשלת אנטי-שלום, היא ממשלה נגד שלום ואינה מסוגלת ואינה רוצה להיכנס לכל תהליך רציני שיביא לפתרון פוליטי של הסכסוך באזורנו. על כן היא עושה את כל ה"happy endings" האלה והיא מתעסקת בדברים שוליים בהחלט והופכת אותם כאילו הם הדבר העיקרי, כדי להרוויח זמן, לטרפד, כדי להראות כאילו היא פועלת ועושה משהו. עובדה, היא רוצה שלום עם סעודיה. איך אפשר להאשים אותה כאילו היא לא רוצה שלום?

חברי הכנסת, הדרך ידועה: או שלוקחים את העניין הזה ברצינות ומתחילים לחשוב איך — אני לא אומר שהכול קל, אבל אני רוצה להיות משוכנע, העולם רוצה להיות משוכנע, הצד השני חייב להיות משוכנע שאנחנו עומדים לפני פרטנר שהוא רציני וכא לדבר אתנו עם כל התנאים הקשים שלו. אבל לעשות צחוק? הממשלה הזאת עושה צחוק מעצמה, עושה

לכן אני אומר, חברי הכנסת: אי-אמון זה שגרתי מדי. יש כאן הרבה יותר מחוסר אמון. יש כאן אותה זעקה מרה שהייתי זועק אילו רציני רק סתם למשוך תשומת לב ולא להביע את עמדותי במלים מספר לגבי ממשלה שאינה ראויה לאמון הכנסת.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. חבר הכנסת מוחמד מיעארי — בבקשה, אחריו — חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

גם לך אין אמון בממשלה, מיעארי?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אמון גדול.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

תתבייש לך, אנחנו לא מאמינים.

היור' ע' עלי:

יש הפתעות בחיים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני באמת רוצה לוותר על הנאום שלי. אני השתכנעתי לפחות ממה שאמר אמנון רובינשטיין, שלדבר על אי-אמון בממשלה הזאת כאילו זה דבר רציני ורגיל, זה לא מספק איש. העובדה הזאת עצמה היא לא רצינית. צריכים לחפש משהו רציני יותר כדי לטפל במצב שהתהווה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אילו הקמתם ממשלה ביחד זה היה יותר רציני.

שמעון פרס (המערך):

אז היה שלום.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני רוצה לעמוד על שתי נקודות: מה רוצה הממשלה ומה היא עושה בפועל. אני רוצה לחלוק על דברי כמה חברים פה, כאילו הממשלה לא רוצה שלום. היא כן רוצה שלום, אבל עם מי? עם סעודיה. זו התוכנית שעליה עובדת הממשלה: אנחנו רוצים שלום עם סעודיה.

חיים רמון (המערך):

זו ממשלה עשירה.

אלי דיין (המערך):

לפחות יש כסף.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

איוז מלחמה יש בין ישראל ובין סעודיה? הממשלה לא רוצה שלום עם ירדן, כי ירדן ענייה; היא לא רוצה שלום עם הפלשתינים, כי הם עומדים לה בגרון; אבל עם סעודיה — זה מקום רחוק. לסעודיה אין דרישות, אפשר לקבל שם קצת נפט, לעשות שם ביזנס. חברה, אנחנו משחקים בחיים ובמוות, ובאמת בדברים כאלה הממשלה מתעסקת.

מה היא עושה בפועל? היא הכריזה מלחמה. אני חושב שהממשלה הזאת עוד מצטערת על שאיכרה את ההזדמנות להשתתף באופן פעיל וחס במלחמת המפרץ. וזה מה שנאמר בפועל: רצינו להיות חלק פעיל במלחמה. היא יושבת על תקן של משתתף במלחמה. זה האופי, זאת המחשבה, זה העולם של הממשלה הזאת. מאחר שנכצר ממנה להשתתף במלחמה — היא נצטוותה, מימוקים ידועים, לשבת בקרן זוית — היא

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

לישראל, כי חלו תמורות חשובות בעולם הערבי, תמורות שפתחו מה שכונה עליידי מזכיר המדינה האמריקני — חלון הזדמנות לצורך קידום תהליך השלום. גם חבר הכנסת פרס, שעמד כאן, מעל במה זו, דיבר בעצם על ההזדמנות החדשה, על העידן של אחרי המלחמה במפרץ, כשבעצם מדינת ישראל, לדבריו, מחמיצה את ההזדמנות הזאת שניתנה לה.

אני רוצה, קודם כל, להציע לכולנו להיות ישרים עם עצמנו ולכבדו באמת ובתמים מה היו ההתפתחויות שחלו מאז החל מזכיר המדינה האמריקני בייזום המהלך המדיני הזה ובהזדמנות קדימה, אילו חלונות נפתחו ואילו חלונות נסגרו ועל מי צריך להטיל את האחריות בעניינים אלה. כי כאשר אנחנו באמת חשבנו, שחל שינוי במזרח התיכון ויש סיכויים חדשים להתקדמות לשלום אחרי מלחמת המפרץ, על איזה בסיס אמרנו זאת? — מתוך הנחה שהאמריקנים, כתוצאה מניצחונם, יוכלו להשפיע בצורה טובה הרבה יותר על מדינות ערב כדי לקדם את התהליך. אש"ף נחלש, העולם הערבי הפך להיות תלוי יותר בארצות-הברית, ברית-המועצות לא משחקת את המשחק ששיחק בעבר באזור הזה, והמחשבה היתה שאכן האמריקנים יצליחו להשפיע ולהזיז דברים קדימה. מה קרה בפועל? סעודיה, שבעצם קיימת היום כפי שהיא קיימת בזכות ארצות-הברית, בזכות מה שארצות-הברית עשתה למעשה במלחמת המפרץ, סעודיה אפילו לא מוכנה לשבת סביב השולחן בוועידה האזורית; אני לא מדבר על משאומתן ישיר.

חיים רמון (המערך):

כשביל מה אתה צריך את סעודיה?

שר המשטרה ר' מילוא:

אני לא צריך את סעודיה לשום דבר. אני רק אומר שאם רוצים, חבר הכנסת רמון, ליצור אווירה של שלום, הרי אילו עשתה סעודיה כמה צעדים, כמו למשל ביטול החרם הערבי כלפי ישראל, יחס של רצינות כלפי מהלך של שלום; אילו הם היו מוכנים להשתתף בוועידת שלום אזורית שאנחנו רצינו

— — —

חיים רמון (המערך):

מה אתה רוצה מסעודיה?

שר המשטרה ר' מילוא:

מה אתה מצדיק את סעודיה? למה סעודיה במצב מלחמה אתך?

חיים רמון (המערך):

כי העולם הערבי במצב מלחמה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אם היא זו שתשכור את מצב המלחמה הזה, בעקבותיה ילכו גם אחרים. מצרים כבר הפסיקה את מצב המלחמה אתנו.

עזר ויצמן (המערך):

— — —

שר המשטרה ר' מילוא:

נכון. כי יש לה שלום. לא חיים רמון הביא את השלום הזה ולא שמעון פרס. הליכוד, שאתה היית בו, הביא את השלום.

חיים רמון (המערך):

— — —

שר המשטרה ר' מילוא:

הליכוד הביא את השלום, לא יעזור לך.

חיים רמון (המערך):

מה הליכוד? כל הצמרת היתה נגד, כל הצמרת שלכם.

צחוק מהעם, עושה צחוק מהדיכ ועושה צחוק מהעולם. בצחוק ובזלזול לא פותרים שום דבר.

אם הממשלה הזאת תמשיך להיות יושבת על תקן של משתתף במלחמה הבאה, כולנו חייבים למנוע ממנה זאת, ולנסות להפיל אותה לפחות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיעארי. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבר-אלוהב דראושה — איננו. ישיב השר רוני מילוא. בבקשה.

רבתי חברי הכנסת, אחרי תשובת השר יתקיים כאן דיון. רשימת הדוברים פורסמה. חבר כנסת שלא יהיה באולם בשעה ששמו ייקרא, להווי ידוע שהוא יפסיד את תורו. לכן אני מבקש מחברי הכנסת המשתתפים בדיון להימצא באולם המליאה בשעה ששמו ייקרא.

יצחק גבון (המערך):

אלה שאינם לא שמעו אותך.

היו"ר ע' עלי:

אני סומך עליכם שתעבירו להם את הודעתי; אני סומך על דוברי הסיעות ומזכירי הסיעות. תודה רבה. השר רוני מילוא, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי — — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הרי גם אתה לא מאמין בממשלה הזאת. תעזוב את זה. גם אתה יודע שזו פאשלה.

חיים רמון (המערך):

יש לי הרבה כבוד אליך, אבל מתי נזכה לכך שראש הממשלה יבוא לכנסת ויענה פעם אחת על הצעת אי-אמון? בא ראש האופוזיציה, מגיש הצעה לאי-אמון, נואם נאום ארוך. האם לא הגיע הזמן, לכבודה של הכנסת, שיבוא ראש הממשלה ויענה פעם אחת; לא, חס וחלילה, כל הפעמים, פעם אחת? הגיע הזמן.

אני פונה אליך, אדוני היושב-ראש, אתם אלה שצריכים להקפיד על כבוד הכנסת. צריך להיות גבול לזלזול של ראש הממשלה בכנסת. צריך להיות לזה גבול. הוא יכול לזלזל בכל העולם, לפחות שלא יזלזל בנו. ואם הוא מזלזל, לא באופן בוטה כל כך.

תמר גחי-נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

קריאות:

— — —

היו"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, אחרי הנאום של חבר הכנסת חיים רמון, נאפשר לשר להשיב.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחודש מרס השנה, ב-11 בו, החל מזכיר המדינה האמריקני לטפל בקידום תהליך השלום בין ישראל למדינות ערב. מאז חזר מר בייקר לאזור שלוש פעמים. בחודש זה הוא היה כאן ב-9 וב-10 בו, ב-18 וב-19 בחודש, וביום ו' הוא היה פה בביקור, שהיה ביקורו האחרון לשלב זה של השיחות. בשלב של השיחות האלה נמסר

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

שר המשטרה ר' מילוא:

הליכוד הביא את השלום. את השלום היחיד שיש לנו, עם הגדולה במדינות ערב, הביא הליכוד, לא שמעון פרס ולא אתה.

עמיר פרץ (המערך):

זה ליכוד אחר, זה לא אותו ליכוד.

עמנואל זיסמן (המערך):

הי"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת. חבר הכנסת זיסמן, אחרי השר תורן לדבר.

קריאות:

הי"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אני מבקש.

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת ויצמן, עמדתה של ממשלת ישראל — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיעארי, אני מבקש ממך להפסיק.

עזר ויצמן (המערך):

השלום עם מצרים, אל תשכח איזה צוות היה.

שר המשטרה ר' מילוא:

צינתי זאת, אמרתי שאז היית בצוות שם. אבל אני רוצה לחזור ולומר לגבי השאלה שלך, מה תהיה המהות, מה יהיה התוכן.

עזר ויצמן (המערך):

מה יהיה תוכן הדיונים אחרי שתחליטו איזה מזלגות, איזה כפות, איזה צלחות יהיו, איזה שולחן ערוך יהיה, על איזה כיסאות יושבו, מה תהיה המהות?

שר המשטרה ר' מילוא:

האמת היא, שעמדת ישראל היתה תמיד, שמשאומתן ישיר, גם אם אתה לא יכול מראש לדעת מה תהיה התוצאה הסופית של המהלך, יש בו סיכוי אמיתי להשיג הסכם. גם כשאתה, חבר הכנסת ויצמן, נכנסת למשאומתן עם מצרים יחד עם ראש הממשלה בגין, כשנכנסת למהלך ההוא לא ידעת עדיין בדיוק כיצד המהלך יסתיים. אתה חשבת על אפשרויות שונות. גם היום, אם אנחנו נתחיל היום במהלך של משאומתן ישיר יש סיכוי טוב ביותר שנצליח להגיע בסופו להסכם, כאשר כרגע עוד לא ברור מה כל תנאיו.

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

אני לא רוצה להיכנס לשאלה מי ידע ומה ידע. אני יודע שעמדת ממשלת ישראל היתה, שאנחנו נכנסים למשאומתן ישיר בלי תנאים מוקדמים. כל אחד חשב אולי מה שהוא רצה, אבל המשאומתן התחיל ללא תנאים מוקדמים. זה היה התנאי לתחילת המשאומתן.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתה רוצה לשחק שש-בש?

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

קראתי, קראתי. האמן לי, עזר, קראתי.

תמר גז'נסיק (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת ויצמן, חבר הכנסת ויצמן, אני מאוד מבקש. אתה נאמת נאום. אם תרצה שאלה, אני אאפשר לך.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב־ראש, הוא היחיד שהיה בקמפ־דייוויד.

הי"ר ע' עלי:

נכון. לכן גם לא הפרעתי לו לשאול שאלות ענייניות. רבתי חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לשר להשמיע את דבריו.

שר המשטרה ר' מילוא:

רבתי חברי הכנסת, אדוני היושב־ראש, כאשר אנחנו התחלנו את המהלך הנוכחי עליידי מזכיר המדינה בייקר, נשאלנו כמה שאלות — ופה חבר הכנסת ויצמן שאל שאלה — נשאלנו, למשל, האם נסכים למשאומתן על מעמד הקבע של האזורים שמדובר בהם, על בסיס החלטות 242 ו־338. נשאלנו על כך, זו מהות. נשאלנו האם נסכים להשתתף בוועידה אזורית חד־פעמית בהשתתפות מדינות האזור יחד עם נציגים של ערביי יהודה, שומרון ועזה ובחסות שתי המעצמות, ארצות־הברית וברית־המועצות.

עזר ויצמן (המערך):

זו מהות? זו מהות או שזו פרוצדורה?

שר המשטרה ר' מילוא:

הרי אני לא רוצה לחזור על ההסבר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

זו פרוצדורה שיכולה לרדת למהות.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת ויצמן, אם אתה ישר עם עצמך, אתה חייב להסכים שמשאומתן ישיר הוא חלק מהמהות של העניין. כי הסירוב של הערבים לנהל אתנו משאומתן ישיר נובע מחוסר רצונם להכיר במדינת ישראל ולראות במדינת ישראל גורם לקיום משאומתן ישיר עמו. אם הם ישבו אתנו, פירושם של דבר שאיתו אסד, למשל, כשהוא ישב אתנו לשולחן המשאומתן, הדרך יכולה להוביל רק לשלום, מפני שאחורנית הוא כבר לא יוכל ללכת. הוא כבר ישב עם ישראל, הוא כבר הכיר בה, הוא כבר פתח במהלך מדיני, כפי שקרה גם עם סאדאת. סאדאת נכנס למהלך של משאומתן ישיר וסיימו אותו בשלום. אם נשב עם שכנותינו מדינות ערב, נוכל להגיע לשלום.

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

אבל המשאומתן הישיר הוא חלק מהותי במהלך הזה. זה לא רק עניין של טכניקה — איך לנהל את המשאומתן. אתה

חזרת כ"ו, ישיבה רפ"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

רוצה ללכת לוועידה בין-לאומית, משם יצא שלום? מטריבונל של האו"ם יצא שלום? משם לא יצא שלום.

חיים רמון (המערך):
הוא מחכה לראש הממשלה. כשראש הממשלה יבוא הוא ישב פה.

עזר ויצמן (המערך):

אתה עורך-דין. עם מצרים היה לנו משא-ומתן ישיר.

שר המשטרה ר' מילוא:
הוא יחכה לו הרבה זמן.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

חיים רמון (המערך):
נכון, גם אתה תחכה לו הרבה זמן.

שר המשטרה ר' מילוא:

בוודאי, מה זה "אִיפֶה"? כל השיחות שהיו לבגין עם סאדאת, זה לא משא-ומתן ישיר?

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

גם פה אנחנו מוכנים לשבת יחד עם האמריקנים בפתיחה של ועידה כזו, ואחרי-כך יהיו שיחות ישירות. אתה לא נפגשת או עם גמאסי? אלה לא היו שיחות ישירות? על מה אתה מרבר? זה היה משא-ומתן ישיר לכל דבר ועניין.

חיים רמון (המערך):

למה ב-1977 החליטה הממשלה שלכם על ועידה בין-לאומית? זה לא רק בגין. זה היה טריבונל? למה הוא החליט אז — — —

עזר ויצמן (המערך):

אל תלך בדרך של קלישאות.

שר המשטרה ר' מילוא:

בנושא זה, חבר הכנסת ויצמן, אנחנו הולכים על בסיס שיש בו היגיון, כדי להגיע באמת ובתמים לשלום. אנחנו חושבים, באמונה מלאה, שלהיכנס למלכודות, שבסופו של דבר הן אשליה אופטית בלבד, זה המהלך המסוכן באמת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

למה אתה לא אומר לו שאנחנו הולכים בדיוק לפי קמפ-דייוויד?

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בקמפ-דייוויד הסכמת להחזיר את סיני.

ראובן ריבלין (הליכוד):

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת ויצמן, התשובה על שאלתך בנושא הזה פשוטה. ברגע שהודעו למוזכיר המדינה בייקר שאנחנו מסכימים להיכנס למשא-ומתן על מעמד הקבע על בסיס החלטות 242 ו-338, מבחינת הממשלה זה בהחלט קבלת מה שקבוע בהסכמי קמפ-דייוויד. זאת עובדה וזה דבר שנעשה בצורה גלויה, ברורה: עם הסתייגות של חלק מהשותפים בממשלה, זה לגיטימי.

חבר הכנסת פרס עמד קודם לכן על הבמה ודיבר על כך שבממשלה הזאת יש 20 חברי כנסת קיצוניים מימין ואיזה דבר נורא ואיום זה, איזו סכנה למדינה ואיזו סכנה לעתידה. אני רוצה לשאול את חבר הכנסת פרס, שאיננו פה: למה ראש האופוזיציה איננו באולם?

שר המשטרה ר' מילוא:

מה זה "צה"ל לא קיים"? ודאי שצה"ל קיים. אתה רוצה שנצא וניכנס, ונצא וניכנס? אנחנו ראינו מי היו שותפיו של סדאם חוסיין. אלה אותם אנשים שפרס רצה ללכת אליהם ולתת להם את השטחים, לתת להם בסיס נגד ישראל.

שר המשטרה ר' מילוא:

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה —

חיים רמון (המערך):

ומה אתה עושה היום? נכנס ויוצא, כבוקר, בערב. תשאל מה קורה בעזה.

שר המשטרה ר' מילוא:

העובדות מדברות בעד עצמן. אני זוכר את שמעון פרס עומד על הבמה הזאת ומדבר על כך שחיה ועידה בין־לאומית ואחרי הוועידה הזאת יפתחו שערי ברית־המועצות ויבואו עולים. אנחנו רואים: אין ועידה בין־לאומית ולמרות זאת נפתחו שערי ברית־המועצות ובאים מאות אלפי עולים, וזה נותן סיכוי גדול למדינת ישראל. לא כל האשליה שמנסים לזרות כאן בעיני הציבור יש להן באמת בסיס. אפשר לקיים מדינה שתעמוד על האינטרסים החיוניים שלה ועם זה לא להפקיר שום עניין חשוב מהאינטרסים הבין־לאומיים, מהיחסים הבין־לאומיים שלה, תוך שמירה על העניין החיוני של המדינה, תוך שמירה על ביטחונה. כל זה ניתן להשגה.

חיים רמון (המערך):

אם יתכנסו אחרי חצי שנה, זה חיוני או לא? אני רוצה לדעת למה זה חיוני לשלום.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם ישראל תחליט שזה חיוני, זה חיוני.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אני מבקש, די עם הערות הביניים והקריאות. הבה נאפשר לשר לסיים את דבריו. אתם יודעים שזמנו של השר לא מוגבל וכל הערה שלכם מזמינה עוד נאום.

חיים רמון (המערך):

אם לא תהיה פרובוקציה יוצאת מן הכלל, נשתוק.

היו"ר ע' עלי:

טוב מאוד. עשינו עסק.

שר המשטרה ר' מילוא:

בתום שלושה סיבובים שערך פה מזכיר המדינה האמריקני הצטיירה תמונה שונה מהתמונה שהוצגה לנו בראשית הפעולה ובראשית שיחותיו. אנחנו חשבנו שהשיחות האלה יביאו לגמישות בצד הערבי. חשבנו שהצד הערבי יגלה נכונות ללכת לקראת המהלך המדיני הזה. לצערנו הרב, ראינו שבינתיים הדרישות מאתנו גברו והלכו והנכונות של הצד הערבי לויתורים לא באה לידי ביטוי במהלך אותן שיחות. מזכיר המדינה לא מסר לנו, לאמיתו של דבר, מהן העמדות שנאמרו ונמסרו לו עלי־ידי הצד הערבי. אבל מהדרישות הגוברות והולכות לויתורים חד־צדדיים מאתנו היה ברור שבצד השני יש נוקשות ומהצד שלנו רוצים לקבל את הויתורים לצורך המהלך הזה. אנחנו היינו מוכנים לעשות ויתורים, ויתורים לא קטנים, אבל עם זה עמדנו על כך שלא ניתן לדרדר את המהלך הזה למהלך שתהיה בו משום סכנה לאינטרסים החיוניים של מדינת ישראל.

מבחינתנו ועל־פי תפיסתנו, ועידה בין־לאומית היא סיכון לישראל, סיכון גדול; ועידה בין־לאומית בחסות האו"ם, בוודאי ובוודאי. אנחנו יודעים מה הן עמדות האו"ם. עד היום לא קיבל האו"ם החלטה לגבי הסכמי קמפ־דייוויד. הסכם השלום עם מצרים עוד לא אושר באו"ם, אף שנכתב בהסכם ונקבע בקמפ־דייוויד, שההסכם הזה יובא לאישור האו"ם. האו"ם לא אישר זאת עד היום.

עזר ויצמן (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מודה לך על שאתה מאשר את זה, חבר הכנסת ויצמן. זו רק נקודה אחת שיכולה להבהיר על מי אנחנו צריכים לסמוך, אם ניכנס למהלך כזה.

אני לא אומר שלא צריך לעתים לגלות גמישות ולא צריך לעשות מאמץ להתקדם. צריך לעשות זאת. צריך לגלות את הגמישות כשיש צורך. עם זה, צריך להימנע מלקחת סיכונים שיש בהם סיכון למהות, לעיקר, לדברים היסודיים, שכל אחד מאתנו, בסופו של דבר, מודאג מהם. אבל אחד מוכן לקחת סיכון גדול יותר, אחר — סיכון גדול קצת פחות. אנחנו מאלה שלא מוכנים לקחת סיכונים, שלדעתנו עלולים, מבחינת מדינת ישראל, להוות סכנה אמיתית. אני חושב שבנושא הזה העמדות ברורות ביותר.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בעיה נוספת שעלתה היא נושא הייצוג של ערביי יהודה, שומרון ועזה. בנושא הזה, בניגוד למה שנאמר כאן על־ידי חבר הכנסת פרס: מה זה משנה ערבי שגר בירושלים, שעובד בירושלים. רבותי, אני לא רוצה להתייחס לדברים של מישור שהוא לא מהליכוד ולא מהממשלה. אני יכול להתייחס לדברים של ד"ר קסינג'ר, שאמר בפירוש, שאם תסכים ישראל שלמשא־ומתן על האוטונומיה תוכנס ירושלים, בכך היא למעשה חרצה מבחינתה את גורלה של ירושלים. ואם אנחנו נסכים לכך שבמשלחת הפלשתינית יהיו נציגים מירושלים, כזה אנחנו בעצם ערערו את מעמדה של ירושלים המאוחדת כבירת ישראל. בנושא הזה העמדה צריכה להיות ברורה. זו לא עקשנות סתם, זה לא רצון מקרי של מישור, זה עניין מהותי ביותר.

קריאות:

— — —

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק עם קריאות הביניים. חבר הכנסת עמיר, אי־אפשר כך.

עמיר פרץ (המערך):

צריך להרגיש את מעמדה של ירושלים, שבגללכם הקימו גדרות בתוך ירושלים. אתם מגבירים את הפיגועים בתוך ירושלים.

שר המשטרה ר' מילוא:

אנחנו הבהרנו למזכיר המדינה האמריקני בצורה ברורה, שאנחנו מעוניינים בהשתתפות של ברית־המועצות במהלך המדיני. מבחינתנו הובהר לסובייטים, שכניסתם למסגרת הוועידה האזורית הפותחת את המשא־ומתן הישיר, כנותני חסות לאותה ועידה, מותנית בכך שיחדשו היחסים בין ברית־המועצות לישראל, ושהסיכומים שנגיע אליהם במהלכים לקראת אותה ועידה אזורית, לקראת פתיחת אותו משא־ומתן שאנחנו מדברים עליו, אותם סיכומים יחייבו גם אותם והם יצטרפו אליהם בהסכמה. העמדה הזאת מוכנת היום לברית־המועצות, ואנחנו ממתינים לביקורו של שר החוץ הסובייטי בירושלים כדי להמשיך במאמץ הזה ולנסות להתקדם.

אין לי ספק, שגם מזכיר המדינה האמריקני ימשיך במאמציו, בניגוד לאווירה שניסו להשרות כאן, אווירה קודרת. מזכיר המדינה האמריקני יודע היטב, שיש נושאים שבהם יש לנו חילוקי דעות גם עם ארצות־הברית. זה טבעי לגמרי. העלו פה את נושא ההתנחלויות. זה לא מאתמול ולא משלשום, זה

חוכרת כ"ז, ישיבה רפ"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

אם מדובר על כך שיגיעו לכאן מיליון עולים בשלוש שנים, ואני מקווה שיגיעו — — —

משה שחל (המערך):
לא היה? ואיך אנחנו הגענו?

שר המשטרה ר' מילוא:
לא מן הסוג הזה, כפי שמדובר פה על תקופת זמן שהיא יחסית קצרה מאוד, שאילו בארצות-הברית, למשל, בימים אלה — — —

שלמה הלל (המערך):
— — —

שר המשטרה ר' מילוא:
אני יודע, חבר הכנסת הלל. מה אתה רוצה, שנפתח מעברות מחדש? אני מדבר על עלייה אחרת, אני מדבר על מצב אחר.

שלמה הלל (המערך):
תגיד שאתם נכשלתם ואנחנו הבאנו אותם, זה הכול.

שר המשטרה ר' מילוא:
אתם הבאתם את המעברות, חבר הכנסת שלמה הלל. אתם הבאתם מצב קשה ונורא למיליוני עולים שהיו פה, שעד היום לא סולחים לכם על כך. אתה מתגאה בזה? אתה מתגאה בעלייה הזאת, בטיפול בה?

עמיר פרץ (המערך):
— — —

שלמה הלל (המערך):
אתם תפסיקו את העלייה, זה מה שאתם עושים.

שר המשטרה ר' מילוא:
אתם דירבתם גם על העלייה מברית-המועצות, שעם ממשלה כזאת לא תהיה עלייה, שאם לא תהיה ועידה בין-לאומית, לא תהיה עלייה. עובדה היא שאף שאין ועידה בין-לאומית ויש ממשלה ימנית קיצונית, לפי דבריו של חבר הכנסת שמעון פרס, עדיין יש עלייה ותמשך להיות עלייה. העלייה הזאת תיקלט גם אם זה לא ימצא חן בעיניכם. אני בטוח שאתם רוצים שהיא תיקלט, אבל אתם רוצים למתוח ביקורת על הממשלה. זה לא יעזור. עם כל הקושי של האתגר הזה, נעמוד בו, כי אנחנו חייבים לקלוט את העלייה הזאת. זה האתגר הציוני הגדול ביותר שידענו במשך עשרות שנים. זה אתגר מספר אחת מבחינת העם היהודי כולו, לא רק מבחינת מדינת ישראל, ואנחנו נעשה את כל מה שצריך לעשות. כל תוכנית טובה תאומץ על-ידי הממשלה כדי לעמוד באתגר.

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת שחל, שכשהוא ישב בממשלת האחדות — הוא זוכר על מה בנו אז את התוכנית הכלכלית, כשחבר הכנסת שמעון פרס היה שר האוצר. בנו את זה על 30,000 — 35,000 עולים לכל היותר. זה היה החזון של שמעון פרס. בינתיים הגענו למצב, שמדובר על צפי של מיליון עולים בשלוש שנים.

חיים רמון (המערך):
זה היה לפני שנתיים. כמה זמן תזכירו את זה?

שר המשטרה ר' מילוא:
אילו בא לארצות-הברית מספר כזה של מהגרים, היו צריכים לקלוט שם בשלוש שנים 60 — 70 מיליון מהגרים. אתם מבנים על מה מדובר מבחינת מאמץ לאומי שצריך לעשות בנושא כזה?

שנים. מאז ומעולם יש לנו מחלוקת עם ארצות-הברית בנושא ההתנחלויות. יש בינינו מחלוקת בנושא ההתנחלויות. למה לנו ללכת לארצות-הברית, בתוך הכנסת יש מחלוקת. אבל היום ארצות-הברית יודעת היטב, כפי שידעה בעבר, שכנושא הזה יש לממשלת ישראל עמדה. עם כל המחלוקת הקיימת, אפשר לחיות עם המחלוקת בלי שהמחלוקת הזאת תעבי על הסיכוי להתקדם לקראת שלום.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אתה יכול להסביר למערך, שיש לנו מחלוקת עם ארצות-הברית בעניין ההתנחלויות בדיוק כמו עם שכונות ירושלים.

שר המשטרה ר' מילוא:
גם הדברים שנשמעו כאן, וציין זאת חבר הכנסת רובינשטיין בדבריו, כשדיבר על ייאוש ועל אכזבה, גם על המשחק שאנחנו עושים כביכול כדי שרוצים להגיע לשלום — אני חושב שזה לא הוגן, לא מוצדק וגם חסר בסיס לבוא אל הממשלה ולומר לה, שהיא איננה מעוניינת באמת ובתמים להגיע לשלום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לו רכבת נימוקים — — —

שר המשטרה ר' מילוא:
אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת יאיר צבן, שגם לפני השלום שעשינו עם מצרים היתה רכבת נימוקים שטענו שבגין יביא מלחמות, רק מלחמה הליכוד יביא ולעולם לא יבוא שלום. עובדה היא שבינתיים מי שעשה את השלום בין ישראל לגדולה במדינות ערב, שלום שברוך השם מחזיק מעמד עד לימים אלה יוחזק עוד שנים רבות, זו ממשלה של הליכוד בראשותו של מנחם בגין. עם כל רכבת הנימוקים שהיו לכם גם אז.

משה שחל (המערך):
למרות המלחמה בלבנון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
— — —

שר המשטרה ר' מילוא:
חבר הכנסת אורון, אתם תופתעו גם הפעם. גם הפעם אנחנו נפרוץ את הדרך לשלום ואנחנו גם נביא את השלום, אבל נביא אותו בדרך כזאת, שמבחינת התפיסה שלנו לא יהיה בה סיכון לאינטרסים החיוניים של מדינת ישראל, לא תהיה בה הרפתקנות, תהיה בה זהירות רבה, תוך מאמץ אמיתי להגיע לשלום בינינו לבין שכנותינו ולדו-קיום במסגרת שלטון עצמי לפלשתינים.

חיים רמון (המערך):
כמו עם מצרים. הפעם היחידה שהבאתם שלום, לא הייתם ליכוד.

שר המשטרה ר' מילוא:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יכול להתעלם מדברים שנאמרו פה, לא בנושא המדיני, במיוחד על-ידי חבר הכנסת חיים אורון, שהרחיב את הדיבור על אבטלה צפויה, על גירעון במקורות של 10 מיליארדים ועל מחדלים כאלה ואחרים בתחום הכלכלי.

אני רוצה לומר בכנות רבה: האתגר של קליטת עלייה וההתמודדות הכלכלית עם האתגר הזה היום, אני לא חושב שהיו כמותם בתולדות מדינת ישראל. אם נחשוב על המספרים,

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

חיים רמון (המערך):

הי"ר ע' עלי:
סמוך על האינטליגנציה של השר, שהבין את השאלה
החכמה הזאת. אני מבקש שתפסיק להפריע.

אנחנו מבינים. אתם מבינים?

שר המשטרה ר' מילוא:

עמיר פרץ (המערך):
שענה.

חיים רמון (המערך):

אני יודע שכאשר לשר מילוא יש תשובות, הוא עונה.

שר המשטרה ר' מילוא:

ראיתי אתכם כשנהלתם את המשרדים הכלכליים וראיתי מה עשיתם. אני מבטיח לכם, שאנחנו נעשה הרבה הרבה יותר טוב את מה שצריך לעשות, כי אתם פשוט לא עשיתם מה שצריך היה לעשות ואנחנו צריכים היום להשלים את העבודה הזאת. נעשה את העבודה. זה לא קל, אני לא בא להשלות כאן איש. אני אומר את הדברים בכנות רבה, בגילוי לב; לא פשוט לקלוט מספר כזה של עולים. לא פשוט, עבור כל כך הרבה עולים, כיניהם אקדמאים רבים, רופאים, מהנדסים, בעלי מקצועות פרא-רפואיים — לא פשוט ליצור עבורם מקומות עבודה. אין זה עניין לשליפה מן המותן. קל לחברי הכנסת לעמוד כאן, אם זה חבר הכנסת אורון, אם זה חבר הכנסת פרס ואם זה חבר הכנסת רובינשטיין, כל אחד יכול לעמוד פה ולשלוף מן השרולל ביקורת. הקושי הוא לא בביקורת. הבעיה היא ליצור את מקומות העבודה, לפתור את הבעיות האמיתיות של העולים. כזה אנחנו עוסקים עתה יום ולילה.

הממשלה הזאת, כך אני מקווה, תצליח להרים את הנטל הזה. זה לא פשוט. אני אומר בגילוי לב מלא: זה לא קל. אבל אנחנו נצליח בזה, כי יש כוונה מלאה ורצון ויש מאמץ אמיתי להגשים את המטרה, שהיא היום המטרה הראשונה כמעלה למדינת ישראל. קליטת העלייה וחיווקה של המדינה.

לפחות בדבר אחד העלייה קלקלה לכם לקראת הבחירות הבאות את הסרטים שהכנתם. לקראת הבחירות הקודמות היו לכם סרטים על הבעיה הדמוגרפית. הסרטים היו לא-רעים. הפעם זה כבר לא יעבוד. העלייה הזאת תחזק את המדינה. העלייה הזאת כבר היום מפריחה עירות פיתוח שהיו במצב קשה, כמו דימונה, מקומות שמצב-הרוח בהם כבר היה נורא. היום יש התעוררות חדשה. יש רופאים, יש מהנדסים, יש מורים, יש אווירה חדשה. אל תקלקלו את האווירה במדינה. תעזרו לשיפור האווירה הזאת, תעזרו לתקווה. אל תזרו ייאוש. תנו את התחושה שיש סיכוי ויש תקווה. אם נחיה כולנו ביחד ונעשה את המאמץ למען הסיכוי והתקווה הזאת, אני מאמין שנוכל גם להצליח.

חיים רמון (המערך):

אני מקווה שחבר הכנסת קליינר שמע את דברך.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע, כמובן, שלא לקבל את הצעות האי-אמון, לדחות אותן. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר רוני מילוא. רכותי חברי הכנסת, אנחנו עובדים לדיון. רשות הדובר לראשון הדוברים, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אחריו — לחבר הכנסת יהושע שגיא, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מקיימים את הדיון כאחת השעות הקשות לעם ישראל ולמדינת ישראל.

אנחנו מבינים את זה היטב, ואנחנו גם נעשה את מה שצריך כדי לקלוט אותם. אני מקווה שבנושא הזה כולנו נתאחד, ולא נהפוך זאת למחלוקת פוליטית. אנחנו עושים מאמץ גדול מאוד ומוצלח לטפל בנושא הדיור. אנחנו נטפל גם בכביעות תעסוקה. אלה פתרונות מסובכים יותר, ואתם יודעים זאת היטב. אנחנו משקיעים בנושא הזה מאמץ עליון, ונצליח גם להגשים אותו. אם אין לך רצון, אם אין לך חזון ואתה לא עושה מאמץ, לא תצליח להשיג את זה.

חיים רמון (המערך):

אתה מדבר חמש דקות בלי להגיד כלום. תגיד לנו מה תעשו.

שר המשטרה ר' מילוא:

ראיתי את שמעון פרס, שר האוצר המהולל, ומה שהוא השאיר אחריו לעולים שבאים — שום דבר. הוא לא השאיר אכן אחת של תשתית כדי שנוכל להקים מפעלי תעשייה. אנחנו נקים את המפעלים האלה, אנחנו ניצור את התשתית שלא השאירו לנו.

עמיר פרץ (המערך):

זאת דמגוגיה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אנחנו נקלוט את העולים, אם ימצא הדבר חן בעיניך ואם לא ימצא חן בעיניך.

עמיר פרץ (המערך):

זאת דמגוגיה. כל העולים נקלטו בכניינים שנבנו לפני 1977.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת עמיר פרץ, אני מבקש שלא להפריע. אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

עמיר פרץ (המערך):

— — —

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פרץ, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. אני מבקש להפסיק את הצעקות. את השאלה שלך שאלת עשר פעמים.

עמיר פרץ (המערך):

— — —

הי"ר ע' עלי:

כשאני מדבר, אתה תשתוק.

עמיר פרץ (המערך):

לא, אני אדבר.

הי"ר ע' עלי:

אני מבקש שתפסיק. אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. אני מבקש שתפסיק. יש לך שאלה חדשה? שאלת אותה שאלה עשרים פעם.

עמיר פרץ (המערך):

הוא לא עונה.

חוכרת כ"ז, ישיבה רפ"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרישמה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

עמנואל זיסמן (המערך):
לא על חשבוננו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — — הגולן גם כן לא. אם כן, שום אדם בעולם הערבי לא יהיה מוכן לשבת אתך על התוכנית הזאת. האם אתה, בשיטתך, אינך סרבן שלום?

עמנואל זיסמן (המערך):

אני לא הבינותי שאי-כינוס הוועידה האזורית הוא מפני שאני רואה בנהר הירדן גבול הביטחון של ישראל, ומפני שאני לא מוכן לוותר. בשום פנים ואופן, על אזורי ביטחון כמו בקעת-הירדן וגושר-עציון, לא על זה הוויכוח היום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה סרבן.

עמנואל זיסמן (המערך):

יש היום קיפאון בתהליך המדיני. הבנתי שאם סעודיה לא רוצה עכשיו להצטרף לתהליך השלום, שלא תצטרף עכשיו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

עמנואל זיסמן (המערך):

אם סוריה לא רוצה עכשיו להצטרף לתהליך השלום, שלא תצטרף. אני יכול לתת לה מעט מאוד, ואני לא רוצה לסכן את ביטחוני ואת קיומי. אני שמעתי גם מראש הממשלה מה שאתה שמעת, שאותה ירדן, שהיתה בעלת ברית של עירק, שאנחנו גיינו אותה והוקענו אותה בזמן המלחמה, אותה ירדן מוכנה לשבת או במשלחת ירדנית-פלשתינית או במשלחת ירדנית נפרדת ופלשתינית נפרדת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גם אנחנו מוכנים.

עמנואל זיסמן (המערך):

אתה לא מוכן. שמעתי מראש הממשלה, שאותם פלשתינים שגיינו והוקענו על התנהגותם, אותם פלשתינים מוכנים ללכת לוועידה אזורית; כלומר, על הנושא של ירושלים אין עכשיו מקום לדון, ולכן סעודיה יכולה, מצדי, לא להצטרף. ואם השר מילוא דיבר על חזיון מעמדה של ירושלים, זה לא הצבעה של אלה שיש להם אורחות כפולה. הבעיה של ירושלים, חבר הכנסת לנדאו, היא בקיום הבטחות הממשלה לחזיון מבחינה כלכלית וחברתית, להשקיע בה, להפנות אליה משאבים, לא ליצור מצב שבי-1990 עלו לירושלים רק 13,500 איש ו-950 מהם כבר ירדו, חלקם לחוץ-לארץ וחלקם לשפלה.

הבעיה של ירושלים היא לא לחפש וליצור חיכוכים ברובע המוסלמי או על הרי-הבית. יש מקום בירושלים. אפילו לפי מהגדר העיר, יש מקום עוד ל-36,500 יחידות דיור. בואו נבנה אותן. הבעיה של ירושלים היא לא להיגרר אחרי סגן השר מנחם פרוש, שמנסה לנצל את המצב כדי להגביר את מלחמת הדת בישראל ובירושלים במיוחד, לנצל את המצב כדי ליצור חיכוכים שכבר שנתיים-שלוש שנים לא היו בירושלים, ליצור שוב ניסיון של כפייה דתית.

אדוני היושב-ראש, הבנתי שאפשר לקדם את התהליך המדיני בשיחון הפלשתינים, ירדן, מצרים וישראל, בעזרת ארצות-הבית וכרית-המועצות, בלי לדחוק את האירופים. בנושא הזה אתם תיכבדו.

כפעם הראשונה כשנתיים-יחצי שבהן אני חבר בוועדת החוץ והביטחון פתח ראש הממשלה את סקירתו בכך שהוא מצטער על כך שהעלייה מברית-המועצות לישראל קטנה והולכת בגלל חוסר תעסוקה ואבטלה גוברת והולכת. הוא אמר זאת במסיבת עיתונאים היום. יש בזה הודאה ברורה, כנה וישרה של ראש הממשלה בכך שבמדינת ישראל היום יש חברה שוקעת ונסוגה, שהמצב הכלכלי והמצב החברתי מגבירים את הירידה. אתם, הליכוד, יכולים לרשום לעצמכם הישג מפואר: אתם מקימים סניפי משנה של יורדים, של יורדים וחוקים ושל יורדים צעירים. זה שנים לא היתה במדינת ישראל שותפות כזאת במאבק על לחם ופרנסה בין חיילים משוחררים, זוגות צעירים וחוקים ועולים חדשים.

הזהרנו שעולים שקיבלו את סל הקליטה, את הדברים הראשוניים, לאחר שתסתיים השנה הראשונה הם לא יוכלו להחזיק מעמד. צדקנו בזה. ואתה מודה בזה, אדוני שר החוץ. לא יהיה פתרון אם הליכוד רוצה להמשיך בקו הלאומני, הסרבני, הנוקשה, אם אתם רוצים לקיים מה שראש הממשלה — אמרתי לו ואני אומר כאן, שאני מאמין לו — הוא איננו רוצה לוותר אף לא על שעל אדמה אחד. מנחם בגין היה מוכן בעד שלום לוותר על יותר ממה שאני הייתי מוכן לוותר. ראש הממשלה שמיר איננו מוכן לוותר, איננו מוכן לסיג. הוא מאמין ב"הכול או לא כלום". פרט לסיני — הכול או לא כלום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, מותר לשאול שאלה?

עמנואל זיסמן (המערך):

עוד מעט.

מי שרוצה לקיים מדיניות כזאת, של קנאות, של לאומנות, של אי-יותורים, צריך היה להכין את החברה הישראלית, שיהיה לה חוסן חברתי, שתוכל לעמוד מול לחצים, שתוכל לעמוד מול איומים, שתוכל לעמוד גם אם יהיו סיכויי מלחמה נוספים. ומה אתם עושים? — מחלישים את המדינה ואת החברה הישראלית מבחינה כלכלית וחברתית, גורמים לכך שבאים פחות עולים ושעולים יורדים. אתם מגבירים את הירידה מן הארץ. לא רק שאין לכם סדרי עדיפויות לאומיים נכונים, אין לכם תוכנית כלכלית-חברתית. אתם בשלטון כבר 13.5 חודשים לכדכם. תנו דין-וחשבון לעצמכם. ב-13.5 החודשים האחרונים אף פעם אחת לא הייתי שלם עם הצעת האי-אמון כפי שאני שלם אתה היום, לא מפני שאני מדבר, אלא מפני שמדינת ישראל הגיעה למצב שהיא לא יכולה להמשיך עוד. ובמה אתם עוסקים?

חבר הכנסת ריבלין, אתה במיעוט מזוהר. לא אתה ולא השר לוי נותנים את הטון, ולא אתם תביאו את הליכוד ואת הממשלה הלאומית לעשות ויתורים אפילו בתחום הנהולת והפרוצדורה, לא בתחום המהות, כי אתם שבוים בידי הימין הקיצוני של הליכוד ובידי המפלגות האחרות, שהן המשענת של הממשלה הזאת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

עמנואל זיסמן (המערך):

ברשות היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

על חשבון זמנך. אין בעיה.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרישימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

חיים בעוד שנתיים, אם תמשיך כך, ירדן בקואליציה כזאת או אחרת. הפלשתינים לא. תאמרו לי: אם נעשה הסדר עם הפלשתינים, זה יביא לשלום. אני שואל: מניין לקחתם את זה? איך הגעתם למסקנה הזאת? אם מחר בבוקר, נניח לרגע אחד שהשאל, לא השאל המתנדנד, נמצא כראשית המדינה ומחליט להחזיר את כל יהודה ושומרון ואת כל רצועת עזה ולהקים מדינה פלשתינית ולהחזיר את מורח ירושלים, זה יביא את סוריה לשולחן הדיונים, למשאומתן ישיר עם ישראל? זה יביא את עירק? מה הקשקוש הזה עם סעודיה? אני לא מאמין אותו. הסעודים, כתוצר של תקופת המהדיה באסלאם, אלה שהרסו בזמנם את הכעבה במכה, הם יהיו החלוץ לפני המחנה ויצאו ויגיעו כמובילי דגל השלום בעולם הערבי?

רבותי, נקודת מפתח להסדר במזרח התיכון לא נתונה בידי הפלשתינים, היא נתונה קודם כל וראשית כול בידי המדינות הערביות, כפי שזה היה נתון בידי מצרים. כדי שהן יזונו, הן צריכות לעבור מחסום פסיכולוגי, מזור לא נפרץ, גם לא אחרי מלחמת המפרץ. מה שאומר הכרה בזכות קיומן של עם ישראל בארץ-ישראל וקבלת היעדים היהודיים והישראליים-היהודיים. למרות השוני האתני והדתי, כחלק מהמזרח התיכון. את זה לא קיבל העולם האסלאמי עד היום.

מה קיוונו? לפחות אני קיוויתי, שלאחר מלחמת המפרץ יופעלו מנפים אדירי עוצמה, שיכריחו את סוריה, ירדן וסעודיה, ואינני יודע מי עוד, לבוא אל שולחן הדיונים. מה קורה? לא מנייה ולא מקצתיה. חוזרים לפתרון הקל שאיננו פתרון: הפתרון האומר: כבואו נחפש את הגרוש במקום שבו יש פנס. נלך לפתור את הכעיה הפלשתינית.

איזו בעיה תפתור? מה תפתור? מה תקבל, נניח לרגע אחד, בתמורה ליהודה, שומרון וחבל-עזה? שלום? — כבר אמרנו שלא. האם תקבל הפסקת הטרור? האם אתם באמת מאמינים שמישהו שיושב היום במחנה צור, או במהי-מיה, או באיה מקום אחר בירדן, והאדמות שלו נמצאות ביבנה, בעכו או בחיפה, באמת יפסיק את הטרור משום שיש מדינה פלשתינית כיהודה ובשומרון? מה תרוויחו? לא תצטרכו להיכנס לתוך השטחים צפופי האוכלוסייה הערבית ביהודה ובשומרון ולהיאבק באינתיפאדה. עד מתי? עד האינתיפאדה תדרוך אחריהם לתוך שטחי ישראל הישנה. כי אם הוא הצליח, למה אלה לא יצליחו?

מתוך ההיגיון הזה אנחנו מגיעים בעצם לשאלת מפתח. שלום — כן. דרך אגב, אני חושב שהממשלה הזאת היא ממשלה רודפת שלום שעוד לא היתה כמות בממשלות ישראל. אני עוד זוכר את ממשלת גולדה מאיר, עליה השלום. היא בכלל לא הכירה בעם הפלשתיני. הם מלהזכיר. זאת ממשלה רודפת שלום. לא רק רודפת שלום, אלא רודפת ואוהבת שלום. עד היכן הגיעו?

המפתח הוא בהכרה ערבית, של מדינה ערבית, בזכותה של מדינת ישראל להתקיים, ובהגעתה לשולחן הדיונים. הבעיה הפלשתינית, לדעתי, היא לא במקביל אלא בדירוג קצת לאחר, כי הפתרון של הבעיה הפלשתינית הוא פונקציה ופועל יוצא מהסדר עם מדינה ערבית, ולא להיפך.

מניין לקחתם את ההבנה, שאם נגיע להסדר עם הפלשתינים יפלו עלינו רוב טוב וטובה — הבנך העולמי יפתח, ארצות-הברית תשפוך כאן מיליארדים של דולרים, אירופה תבוא ותשקיע כאן, הכלכלה תפרח? מניין לקחתם את זה? איזה שטר התחייבות יש לכם כאשר אתם באים לתבוע את זה?

היה אולי מזל טרגי בכך שנפטרה אמו של בייקר, כי אחרת כבר היינו יודעים לאן אתם הובלתם אותנו. אולי מותה של האשה הקשישה היקרה הזאת יביא להתפכחות, אולי הוא יביא לשיקול דעת נוסף, ואולי אתם תבינו שעשייתם שגיה ותעשו הכול כדי שלפחות בתחום הזה נוכל להתקדם, כי זה סיכוי שאסור לנו להחמיץ אותו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מציע שאולי יהיה רשום בפרוטוקול "מקרה טרגי" ולא "מזל טרגי".

היור' ע' עלי:

אתה מסכים, חבר הכנסת עמנואל זיסמן?

עמנואל זיסמן (המערך):

כן.

היור' ע' עלי:

ברור שזה מקרה טרגי ולא מזל טרגי. ההערה במקומה. אני מבקש לתקן זאת.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יהושע שגיא, אחריו — לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

יהושע שגיא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר לכם, ככל שאני יושב ושומע את הצעקות ואת התלהטות הרדחות, וחברי חבר הכנסת זיסמן מאבד כמעט את קולו על הדוכן, אני מתחיל להשתכנע עד כמה אתם לא צודקים. גרוע מזה, נדמה לי שהגענו למצב, שאני לא בטוח אם אתם יודעים בדיוק מה אתם רוצים, וזה אולי המקרה הכי טרגי. נכון, אופוזיציה הגיונית ושקולה מהווה משקל נגד. אופוזיציה שמתחילה לאבד את העשתונות, היחס אליה הוא בהתאם.

אני יושב פה ושומע את הזעקות על נושא הקליטה והעלייה, ומה יהיה בעוד שנתיים, כשיהיו 250,000 עולים בלי תעסוקה. אני אומר לכם, שאני חושב שאיש באולם הזה, ואני בתוככם, לא יודע מה יהיה בעוד שבועיים. אל תנסו לנחש מתמטית מה יהיה בעוד שנתיים.

נכון, יש לי ביקורת חריפה גם על ממשלתי, מדוע לא נוצרים מקומות תעסוקה. חבל שהשר מילוא איננו כאן, זאת איננה שאלה של יצירת מקומות תעסוקה לעתיד. אם נתחיל להשקיע היום במפעלים שיקומו בעוד שלוש שנים, זה כבר מאוחר מדי. פה צריכה להיות מדיניות תעסוקה שיוצרת מחר מקומות תעסוקה. את זה אפשר לייצר בשתי דרכים: בפרויקטים ממלכתיים יזומים ובהזמנות ממשלתיות גדולות במפעלים קיימים. אין דרך שלישית בעיניי זה.

עם זאת, מדברים על כך שאנחנו גרמנו לירידה. כאילו חצי מיליון או 350,000 ישראלים שיושבים בלוס-אנג'לס, כולם תוצר של 13.5 החודשים האחרונים. אתם יודעים מה? מה שיוצר את האווירה הנוחה לירידה זו פלוגאז מרה, חסרת פשרות ולא הגיונית בתוך עם ישראל. זה מה שיוצר ירידה. זה מה שיוצר פקפוק בשיכונות.

מכאן לעניין המרכזי, תהליך השלום. אני מודה, אני לא יורד לסוף דעתכם. אני אומר שלום. אני מבין שלום בצורה פשוטה מאוד. מה זה שלום? שלום זה הסרת האיום המלחמתי. כל השאר זה קצפת על הפרוסה העיקרית של העוגה — קשרי תרבות וקשרי מסחר, הכול פועל יוצא של הסרת האיום המלחמתי. אני שואל: הפלשתינים מאיימים מלחמתית על קיומה של מדינת ישראל? לא. מי כן מאיים? סוריה, עירק ודאי

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
 שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

ברית-המועצות באזור, איננו דומיננטי יותר מכפי שהיה קודם. איש לא יוכל להכחיש שהמעמד של מנהיגי הפלשתינים בשטחים, בפרופורציה להנהגה של אש"ף מתונים, לא השתנה ולא התחזק.

איך נוכל לנצל את כל המרכיבים הללו אם לא על-ידי כך שהיום נרד מבעיות הפרוצדורה ונלך למשא-ומתן, כאשר במשא-ומתן נעמיד אותן סוגיות שעליהן דיברת קודם לכן? ביטחון, שים לב, היום אנחנו לא מדברים על ביטחון. אנחנו לא מדברים על הגבולות שבהם ידובר, אנחנו לא מדברים על השאלה באיזה אופן נדרוש את פירוק הנשק, אנחנו לא מדברים על מרכיב הזמן בתוך תהליך ביטול העוינות ההדדית ועל הנכונות שלנו להתפשר. אנחנו לא מדברים על חלקה של ההסכמה הכלכלית בינינו לביןם, כחלק אינטגרלי של הסכם השלום.

על מה אנחנו מדברים היום? האם מי שגר קילומטר משמאלי, בגבעה-הצרפתית, יוכל להשתתף במשא-ומתן, והאם מי שגר קילומטר מימיני, בגבעה-הצרפתית, לא יוכל להשתתף במשא-ומתן? — זה באמת רציני? על זה יוצרים מעקשים ושמים מכשולים בדרך לשלום? זה יכול להיות נכון בעיני ברדעת שאומר: אני באמת רוצה שלום בכל מאודי?

אולם, אני אומר לך יותר מזה: לעניות דעתי, מתנהלת כרגע מדיניות שאני קורא לה — עורמת שמיר. והעורמה הזאת בנויה על שני דברים: היאחות בנימוקי הפרוצדורה ככל האפשר כדי למזמזם ולמשוך את התהליך ולא להגיע למפגש, אבל ברזומנית יצירת פעילות מסיבית קשה כל כך, נוראה כל כך, של התנחלויות, שתהליך שלום יהיה בלתי אפשרי בשום פנים ואופן. זה בעצם מה שמתנהל כרגע בפועל ממש.

זאת הקומבינציה של שמיר, רבנותי, זו לא הקומבינציה של שרון. נוח מאוד לברא ולהטפל אל שרון ולומר: זה באשמתו. ויש לנו, כמובן, הרבה מאוד דברים לומר עליו. אבל איש לא היה מעלה על דעתו, ששבעת הכוכבים, שאומרים שהם 20, בעצם אלה ערים שהולכות לקום בתוך הגדה המערבית, ועשרות ההתנחלויות החדשות, המוקמות בהנפקה שכביכול מדובר בעיכוי של התנחלויות קיימות — אי-אפשר לומר ש-13,000 דירות שהולכות לקום בשטחים, שרוצים לאייש אותן לא מכוח רעיון ז'בוטינסקי, ולא מכוח רעיון ארץ-ישראל השלמה, אלא בכוח הרעיון של מחסור בדירות בתוך מדינת ישראל והרעב למקום לגור בו; לא מכוח רעיון תנועת החרות רוצים להוכיל אנשים לגור בשטחים, אלא בכוח המחסור בדירות רוצים לאלץ ישראלים ועולים חדישים לעבור לגור בשטחים. אגב, זה אי-אמון גמור לשיטתכם האידיאולוגית.

רבתי חברי הכנסת, אני חייב לומר: חשע שנים לאחר מלחמת לבנון, אנחנו חוזרים למלחמת לבנון שנייה, אלא שאז זאת הייתה מלחמת לבנון בלבנון, והפעם זאת מלחמת השטחים וההתנחלויות. ואת השיגאה האדירה שעשה אז ראש הממשלה מנחם בגין, שהוא היה המנהיג ושרון היה המוכיל, עושה היום שמיר כאשר הוא היום מוכיל לתהליך המסיבי של ההתנחלויות בשטחים, כשהוא האידיאולוג והוא החישוקאי הגדול ביותר של הממשלה הזאת, הוא אבי אבות ההתנחלויות, ושרון הוא רק המבצע. וכפי שגמר ראש הממשלה מנחם בגין אז, לדאבתי הרב, עומד לגמור גם שמיר עקב מלחמת ההתנחלויות היום. אבל מה שחשוב יותר — כפי שגמר עם ישראל אז באסון גדול של מלחמת לבנון, שוב אנחנו עומדים היום לאבד במלחמת לבנון ב', בהתנחלויות, את הסיכוי לשלום.

להערכתי, אם נקום ואם ניפול הרי זה בזכות יכולת עמידתנו גם כמשבר המדיני וגם בתהליך ההיסטורי הזה, הקשה והכואב, של קליטת העלייה, שאולי הוא הנס הגדול ביותר שקרה לנו. את זה לא ניתן לפתור בדרך של ויתורים או בדרך של פשרות, אלא דווקא בדרך של קיום עמוד שדרה לאומי ומדיני חזק ואיתן. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יהושע שגיא, חבר הכנסת רן כהן, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת חנן פורת: בהיעדרו — חבר הכנסת אריה גמליאל, ובהיעדרו — חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, ראשית כול אני מצטער על הטעות הטכנית. באשמתה לא הגשנו נייר בזמן ועל כן נמנע מאתנו להגיש הצעת אי-אמון לממשלה. אני אומר זאת גם מן הסיבה שדברים כאלה קורים וגם מן הסיבה שאני מוצא טעם מיוחד להצטער על כך שאינני יכול להגיש הצעת אי-אמון ביחד עם כל המגישים. אבל אני שמח על העובדה שאוכל להצטרף אליהם.

אדוני היושב-ראש, אני אומר זאת מסיבה פשוטה אחת: מי שעוקב אחר פעולותיה של ממשלת ישראל היום, גם בתחום המדיני, גם בתחום הכלכלי והחברתי וגם בתחום קליטת העלייה, איננו יכול אלא להגיע למסקנה אחת, שמדינת ישראל, ממשלת ישראל, מעדיפה היום שטחים על יהודים.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אנסה לנמק את דברי באותו טון שבו דיבר לפני חבר הכנסת יהושע שגיא, באותה רוח של הידיברות. חבר הכנסת לנדא, אני אומר את הדברים בהחלט בכאב לב גדול, אינני אומר אותם בשמחה. אני אומר זאת משום שאני צופה ורואה כאשר אני מביט קדימה, לעניות דעתי, שאנחנו הולכים, גם בתחום המדיני, לאבד הזדמנות גדולה להרגעת הרוחות בינינו לבין מדינות ערב שסביבנו וכינינו לבין העם הפלשתיני, וכן לאבד סיכוי להבאת סוף לאינתיפאדה ולסכסוך האכזרי הזה, וכן לאבד סיכוי להפניית משאבים לקליטת העלייה ולסיפוק תעסוקה לזוגות הצעירים ולבנינו ובנותינו הגדלים כאן.

אני מבקש להעיר לדבריו של חבר הכנסת יהושע שגיא, שדיבר לפני והביע את דעתו בצורה רצינית; אינני מקבל אותה, אבל הוא הביע אותה בצורה רצינית ושקולה. ידידי, חבר הכנסת שגיא, אני מוכרח לומר לך שהבקשה שלנו, נכון להיום, צנועה הרבה יותר מכפי שאתה מתאר. לא דמות השלום עומדת כרגע על הפרק. על זה אולי עוד נתווכח בעתיד. הדאגה החמורה ביותר שלי היום היא, שממשלת ישראל עושה את כל המהלכים, לא השגויים אלא הנחרצים, כדי שלא להגיע למשא-ומתן בכלל; כלומר, העניין כרגע איננו באילו גבולות, באיזה אופן, אם להאמין או לא להאמין, מה להחזיר ומה לא להחזיר. מה שעומד כרגע על סדר היום הוא: האם אנחנו מסוגלים לנצל את התנאים החדשים והמיוחדים שנוצרו לאחר מלחמת המפרץ — וחסכים את שנוצרו תנאים חדשים, הלא רק עיוור יכול שלא לראות זאת — והאם נהיה די נבונים, די אמיצים ודי נחושים להגיע למשא-ומתן לשלום כדי לנצל את התנאים החדשים?

הרי איש לא יוכל לטעון, שערכי-הסעדיות מן התקופה שלפני מלחמת המפרץ היא אותה ערכי-הסעדיות של היום, שסוריה היא אותה סוריה, שמעמדה של ארצות-הברית במזרח התיכון, לאחר התבוסה המוחצת, הכפולה ומכופלת אגב, של

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שניו, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

חגי מירום (המערך):

לפחות תאמר שאין שום כוונה להגיע לשלום.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

ויש כוונה, עד כמה אפשר, להסיר את עולו של בייקר מעל צווארנו לאחר שמתברר מה היא מגמתו ומה הן כוונותיו.

חגי מירום (המערך):

העולם כולו נגדנו.

אליקים העצני (התחיה):

ואתה חושב שלא?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אבל אני רוצה להבהיר מהי הדרך הארוכה, שהיא קצרה, לשלום. כשההווה שלנו כאן בארץ-ישראל תתבסס ותתחזק, כשיהיה מצב שבו הבעיה הדמוגרפית תמצא את הפרופורציה המתאימה שלה באחיה יהודית איתנה ובעלייה גדולה, כשההתיישבות היהודית, שהיא הדינמיקה האמיתית היחידה שמתחוללת בשטח — וזאת מכינים היטב האמריקנים כמו הערבים, ולכן עיקר מגמתם מופנית, ובלבד שתיעצר ההתיישבות הזאת, חו הדינמיקה האמיתית היחידה שמתרחשת בשטח יום-יום, חיובית כמוכך — כשהדבר הזה יזכה לעוצמה רבה, כשהמלך שיבת ציון שלנו יכה שורש, תגיע באיזה שלב שהוא ההכרה, ההכרה של האוכלוסייה הערבית, שאת האחיה היהודית כאן אין עוקרים לא באבן, לא בסכין ולא בכבוק תבערה וגם לא בלהטטי דיפלומטיה. ואם הם אכן רוצים שלום עם מדינת ישראל זו שכן הם ובין הירדן, העומדת בעוז, היושבת לבטח, תהיה מושטת יד שלום, שלום תמורת שלום.

כדי להגיע לתפיסה הזאת, שבניסוח חריף אחד כינה אותה ז'בוטינסקי "קיר הברזל" ואנחנו מנסחים אותה "השם עז לעמו ייתן השם יברך את עמו בשלום", צריכים לנהל את הלהטטי הדיפלומטיה כדי להסיר את המכשלה הזאת בצלב הזה. אני מרשה לעצמי לומר את הדברים "אשכרה", לשים אותם על השולחן.

אני מרשה לעצמי לשאול, לטעמם של מי מסבירים שיש מקום לפשרה טריטוריאלית גם ביהודה ובשומרון, ולו יצויר אפילו חלילה במזרח-ירושלים. מה טעם ההתיישבות היהודית היא כל כך לצנינים בעיניהם? מדוע, לטעמם, לא מתקיים איזה איזון בין האוכלוסייה הערבית הגדולה היושבת בגליל, בנגב, במשולש, לבין אוכלוסייה יהודית שיושבת ביהודה ובשומרון?

אומר לכם מהו הטעם, והוא גלוי לכול: מפני שכולם מבינים שאין שום אפשרות שתהיה התיישבות יהודית תחת שלטון ערבי. מדוע? מדוע יכולה להיות התיישבות ערבית תחת שלטון יהודי ולא יכולה להיות התיישבות יהודית תחת שלטון ערבי? אומר לכם מדוע.

האשם מחאמד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מפני שהערבים רוצים שלום, אותם ערבים שבהם אנחנו עוסקים רוצים שלום בלי ישראל ולא שלום עם ישראל. זאת האמת לאמתה. לכן כל אחד מבין, אם ייאמר הדבר ואם לא ייאמר.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה עם הפלשתינים שרצים שלום עם ישראל וכד מדינת ישראל?

ואני אומר את הדברים, אדוני היושב-ראש, משום דבר פשוט מאוד. נניח, אפילו לשיטתכם, שההתנחלויות אינן מפריעות לשלום, אז מה בוער? לאן אתם רצים? הלא האמריקנים אומרים שזה מפריע להם, והם בכל זאת המתווכים. ואתם לא מעלים בדעתכם, שערבים מתונים שרוצים לבוא לשלום, ההתנחלויות האלה ממש מוסיפות להם נחת במאבק שלהם נגד ערבים קיצונים. אז אם ההתנחלויות לא מפריעות לשלום, מה בוער? חכו עד שיתחיל ההליך. ולשיטתכם אפשר להגיע גם לשלום וגם להתנחלויות? תעשו את זה לאחר שתשיגו את השלום. תוכיחו לשיטתכם שזה עובד. אבל אתם יודעים שזה לא נכון, אתם יודעים שהקמת ההתנחלויות היא סיכול הההליך לשלום, ואתם יודעים שהקמת ההתנחלויות היא סיכול הההליך לשלום בשעה החשובה ביותר, כאשר אנחנו צריכים את הסיוע הכלכלי האמריקני, כאשר אנחנו צריכים את הסיוע האירופי, כאשר אנחנו צריכים להקים כלכלה, כאשר אנחנו צריכים ליצור מקומות עבודה.

היום נמסר בוועדת הכספים, שמדי שנה מצטרפים 50,000 מבקשי עבודה ישראלים, ועוד 80,000 מבקשי עבודה עולים; זאת אומרת, 130,000 מקומות נוספים דרושים מדי שנה. תוסיפו על זה את 170,000 המובטלים שיש לנו היום ותראו בפני איזו קטסטרופה של אי-תעסוקה אנחנו עומדים.

אנחנו רוצים באמת יהודים — אנחנו צריכים שלום. אנחנו רוצים קליטת עלייה — אנחנו צריכים צמיחה כלכלית. וצמיחה כלכלית וקליטת עלייה אפשריות בעידן של שלום, בעידן של השקעות, בעידן שבו אפשר ליצור במדינת ישראל גם אווירה וגם ממשות של קליטת עלייה. מי שלא רוצה היום לבצע את זה — לא רוצה יהודים, ואהב שטחים יותר מיהודים. קשה לי להגיד זאת, אבל זאת האמת שהממשלה שלכם מבצעת היום. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן. רשות היכרור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחרי — לחבר הכנסת אריה גמליאל.

רבתי חברי הכנסת, הזמן מוגבל ועוד לפנינו שורה ארוכה של נושאים. אני מבקש מאוד לעמוד בלוח הזמנים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבתי חברי הכנסת, כשתיעלם תרועת הפסטיבלים, יוגלגלו השטיחים האדומים ויתפור מסך העשן סביב כל הלהטטי הדיפלומטיה, נדע כולנו שבעצם מעבר למסך העשן הזה יש מעט מאוד. ההסכם עם סוריה יתנפץ על הרי רמת-הגולן; הניסיון להסכם בסגנון זה שמבקשים לנווט האמריקנים בנוגע לפלשתינים ובנוגע לירדן ולחזית המזרחית יתנפץ על המפעל הגדול של ההתיישבות ביהודה ובשומרון ועל סלעי ירושלים.

אפשר שראש הממשלה ושריו, שצריכים להיות אמונים על נוסחאות דיפלומטיות, לא יאמרו זאת. אני מרשה לעצמי להיות הילד הקטן שאומר, כבמחזהו של אנדרסן: המלך הוא עירום.

אנחנו נגיע לשלום, אבל לא כך. לא זו הדרך הארוכה שהיא קצרה, שבה, בעזרת השם, נזכה להגיע לשלום.

חגי מירום (המערך):

לפחות תציג את זה — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני כן מאוד, כדרכי, חגי. אתה הרי יודע את הדברים.

חוכרת כ"ז, ישיבה ר"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שיני, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
הוא חוזר אליכם?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
וראיי שחזרות שחשבו את עצמם מומחים בענייני קליטה היו משוכנעים שהקליטה תקרוס בצעדיה הראשונים, והנה, להפתעת כולם וגם להפתעתי הצליח, בעזרת השם, שר הקליטה לעמוד בהצלחה במשימה הקשה הזו.

אין ספק שאחד מסודות ההצלחה הוא הפעלת מסלול הקליטה הישירה, אשר הוכיחה את עצמה כשיטה היחידה שהייתה מסוגלת להתמודד עם מאסות אדירות של עולים.

בצעדיה הראשונים של הקליטה הישירה קמו לה מקטרגים רבים, אשר ניסו בכל דרך להכשילה, והגדילו לעשות בתחום זה אנשי הסוכנות היהודית, אשר גייסו את ארגוני העולים ואת כלי התקשורת השונים כדי לתקוף את הקליטה הישירה ולהציגה כמכשיר כושל. אולם היום כולם מודים, כאמור, שבצורת השם רק בזכות שיטה זו לא קרסה הקליטה הראשונה.

משרד הקליטה הצליח לקלוט בתוך זמן קצר קרוב ל-300,000 עולים תוך כדי כך שהוא נותן לכל עולה סל קליטה, ביטוח בריאות, אולפני למידה, קורסי תעסוקה ומערכת חינוך לדור הצעיר. וזאת נוסף על פעילות ויעילות בכל הנושאים הקשורים בקליטת העלייה, כגון: ההיערכות בנמל התעופה בן-גוריון, שהפכו אותו ממחנק שקלט 12,000 עולים למתקן שקלט 200,000 עולים; פישוט סל הקליטה למרות התנגדותם של גורמים שונים, ידועים ומפורסמים, שהפריעו לכך; כמורכב, טיפול המסור של אנשי משרד הקליטה ביעוץ, בהדרכה ובהקמת רשת אולפני קליטה בכל רחבי הארץ — למעלה מ-2,700 כיתות אולפן.

צר לי לומר, שהסוכנות ממשיכה להפריע לקליטה הממלכתית, והיום היא מקטינה את תקציבי הסיוע שלה בסל הקליטה ובנושאים השונים. לעומת זאת, היא עסוקה בהקמת משרדי קליטה שונים המהווים כפילויות במערכת וגורמים לבזבוז אדיר של משאבים הלאומיים, בשעה שתפקידם המוגדר הוא לעסוק אך ורק בתחום הבאת העולים. הגיע הזמן לעשות חשבון נפש נוקב ולחשוב על ביטול מוסד הסוכנות ולהעביר את סמכויותיו ומשאביו לידי הממשלה.

על-פי חוק השבות, מייד כאשר העולה מציג את רגלו בתחומה של מדינת ישראל הוא הופך להיות אזרח המדינה, ולא מובן מדוע לא תטפל הממשלה בכל צרכיו ובעיותיו של העולה כאזרח המדינה. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אריה גמליאל. רשות הדיבור לחבר הכנסת משה זאב פלדמן, ואחיו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לתומנו חשבנו בעיצומה של המלחמה, שהנה סוף סוף הגיעה ההתפכחות, והנה גם ארצות ערב אכן יכירו באמת, והנה נחשף פרצופו האמיתי של אש"ף. עם תום המלחמה, לאחר שההתלהבות הערבית, שנישאה על כנפי הדמיון, והם ראו בשורד מבגדאד צלאח א-דין של דורנו, שעל חרבו יכבוש את כל המזרח התיכון, אם לא יותר מזה; לאחר שגם זה התנפץ והם ירדו מהגנות לקרקע המציאות והריאליזם תפס את מקום הפנטזיה — חשבנו לתומנו: עכשיו הגיע הזמן למפנה. איך אמרו הסעודים אחרי

אליקים העצני (התחיה):

הם רוצים — עד הים התיכון. מכירים את כל הקונצנים שלכם.

חנן פורת (המפלגה הרחבת הלאומית):

הוא כשם שיושבים ערבים באום אל-פחם, כשם שהם יושבים כפרדים, כשם שיושבים בגליל, בראמה ובמקומות נוספים, כך היו יכולים גם יהודים לשבת בתחומי יהודה, שומרון וחבל-עזה. הכול ברור, יהודים אינם יכולים לחיות תחת שלטון ערבי מפני שלערכים ברור שהם מוכנים לשלום רק באותם תחומים שבהם לא יהיו יהודים. זה עצמו, מעבר לזכותנו ולחובתנו לארץ-ישראל שלנו, מוכיח היטב מי ראוי לשלוט באותם תחומים. ראוי לשלוט באותם תחומים, ואני מדבר כמי ששולל את תפיסת הטרנספר, מי שיכול לשלוט ביהודים ובערבים כאחד, אם אכן הם רוצים לחיות תחת שלטוננו.

על כן עלינו לומר לשר החוץ של ארצות-הברית: גייסם בייקר היקר, ההתיישבות היהודית אינה מכשול לשלום אלא מבחן לשלום, היא מבחן — האם רוצים באמת בשלום-אמת גם מטעמם של אלה שמחפשים פשרה טריטוריאלית. ומי שאומר שיכול להתקיים שלום רק בתנאי שהיה איזה אזור שהוא "יודוני", מי שאומר כך הוא עצמו מעיד שאין פניו ואין כוונתו לשלום-אמת.

אני מודע לכך וכולנו מודעים לכך שפרק הזמן הזה שיעבור עלינו יהיה פרק זמן קשה. אפשר שאמריקה גם תבקש לערוך דיון מחדש. השאלה היא — והיא השאלה הגדולה העומדת לפנינו — האם יעמוד בנו הכוח, האם יהיו בנו העוז והרצון להפוך את שעת המשבר הזאת לשעה שבה מוציאים מעו מתוך ומגלים את כוחות הרצון היהודיים הפנימיים, כי עם ישראל יכול להתיישבות ולעלייה אם אכן ירצה בכך באמת. ייתכן שכל עוד סומך הוא על אצבעה המושטת של ארצות-הברית, לא יגיע לאותה שעת מבחן ושעת אמת. יכול להיות שתהיה לנו שעה של ציונות קשה. אינני מחפש את הקושי. אבל אם אכן נגיע לשעה של קושי, נוכל גם לעמוד בה.

אינני שמח לכל ניסוח של ראש הממשלה, ולעתים אני גם מוכרח לומר שאני בוחל בלהטוטי דיפלומטיה. בכל זאת, כשעה כבדת המשקל הזאת צריך לומר שמתגלה ראש הממשלה שלנו שמיר באופי העז שלו, בכוח העמידה שלו, ועל כך לפחות בשעה זו ראוי הוא לאמונו, ועל כן נצביע כמובן נגד הצעות האי-אמון שהועלו כאן היום. תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. חבר הכנסת אריה גמליאל, בבקשה. אחיו — חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מהחסידי הגדולים של הממשלה הזאת, כידוע, אבל יש לומר את האמת ולהעמיד דברים על דיוקם. בנושא המדיני תהליך השלום איננו מתקדם כפי שהיינו רוצים, אולם באילוצים הקואליציוניים הממשלה עושה את כל מה שביכולתה כדי לקדם את תהליך השלום. גם ראש הממשלה היה מסכים לוועידת מפגש מתמשכת לולא מפלגות הימין המתנגדות לכך.

אולם, לפי דעתי נושא קליטת העלייה הוא הנושא המרכזי שעלול עוד להיות מחלל היסטורי חמור ביותר של הממשלה, שלא הצליחה לפתור את בעיות הדירור והתעסוקה. אולם עם כל כישלונותיה של הממשלה, יש להתפעל מהצלחתו הנפלאה של משרד הקליטה, ובראשו שר הקליטה הרב פרץ.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
 שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

ל-C.B.M., ועכשיו הם מציעים אי-אמון. את זה אני לא מבין. הייתי יכול להבין אילו הם היו מציעים הצעה של הבעת הוקרה לממשלה. את זה יכולתי להבין. אבל לא ההיפך.

זה על קצה המזלג כמה שנוגע להצעה להביע אי-אמון לממשלה בשל העניין המדיני.

שמענו כאן סיבה נוספת שבגינה מציעים אי-אמון לממשלה, והיא הנושא של קליטת העלייה. אדוני היושב-ראש, אולי תוכל אתה להשכיחני מה ההיגיון שבדבר? אנחנו עומדים עכשיו בפני רגע היסטורי. באופן פתאומי, בלתי צפוי, נפתחו השערים, וכעזרת השם, מיליון יהודים חוזרים הביתה. האם זו משימה קלה? זו משימה פשוטה? הייתי רוצה לראות את אמריקה. עם הכלכלה האדירה שלה, לו היו באים אליה בתוך שנהיים-שלוש שנים 60 מיליון מהגרים, איך היא היתה נראית.

אם הממשלה לא היתה נכונה לכך, ניחא. אבל היא נכונה לעשות. היא רוצה לעשות. גם שר האוצר; הטענות שיש נגד שר האוצר הן, שהוא רוצה לעשות יותר מדי.

אורה נמיר (המערך):

איזה שר אוצר? שר האוצר הזה?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כן. מה כל הטענות שאני שומע? שהוא רוצה לתת 100% למפעלים. יש לנו שתי בעיות: הבעיה הבסיסית, היסודית, של צמיחה ופיתוח ויצירה של מקומות תעסוקה; בתוך חמש שנים צריך ליצור בערך 700,000 מקומות עבודה חדשים. גם כלעדי העלייה אנחנו זקוקים בתוך חמש שנים ליותר מ-300,000 מקומות תעסוקה חדשים. כל שנה מצטרפים נטו לשוק העבודה כ-40,000 — 50,000.

אורה נמיר (המערך):

40,000

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

יותר מזה, קרוב יותר ל-50,000.

אורה נמיר (המערך):

בלי העולים החדשים?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

בלי העולים.

אורה נמיר (המערך):

כמה עם העולים החדשים?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אם יגיעו מיליון עולים בתוך שנים מספר — לפי הסטטיסטיקה שכל משפחה מונה בממוצע 3.2 נפשות, כ-85% מן הגברים עובדים, ואחוז קטן יותר מהנשים, יחד זה קרוב ל-50% שמצטרפים לשוק העבודה.

אורה נמיר (המערך):

90,000 לשנה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

זה 400,000 — 500,000 עולים.

אורה נמיר (המערך):

אבל הם עוד לא הגיעו, אדוני.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

זאת הבעיה, אבל מקומות התעסוקה מפגרים עוד יותר. הם כבר התחילו להגיע, ומקומות התעסוקה עדיין לא התחילו

המלחמה? — גם הישראלים, כמונו, סבלו במלחמה הזאת; גם אצלנו נפלו "סקאדים", גם אצלם נפלו "סקאדים"; הגיע הזמן לשים קץ למלחמה, לעוינות. ולתומנו חשבנו: המפנה הגיע, הוא מתקרב אלינו.

ואכן, האמריקנים רצו לנצל את הרגע, את שעת הכושר שנוצרה אחרי המלחמה ואחרי ההתפכחות. עם כל הכבוד להם על רצונם הטוב, הם אכן רצו לנצל זאת וליצור מומנטום לקראת שלום.

אבל, לצערנו, עם כל ביקור של "ג'ים היקר", במקום להוסיף מומנטום, במקום להוסיף תאוצה ובמקום להוסיף צעדים והשתתפויות של מדינות ואישים לקראת השלום — במקום זה קרה כאן משהו הפוך, בלתי מוכן: עם כל ביקור ירדה שכבה אחת של תקוות. אם בביקור הראשון דיברו על C.B.M., בביקור השני נעלם ה-C.B.M., כבר לא דיברו על Confidence Building Measures, על צעדים או על תהליך לבניית אמון. והיו גם נסיגות של מדינות וארצות. אם קודם הבטיחו המצרים להביא את סוריה לשולחן המשא ומתן, גם זה נמוג מהר.

אבל מצדנו, מצד הממשלה — אני חושב שכלל התהליך הזה עד עכשיו הממשלה ראויה לכל שבח. הממשלה הפעם לא היתה גורם מונע, גורם מעכב של קידום תהליך השלום. הנה נכנס עכשיו שר הביטחון מר ארנס, לשבחו ייאמר שמצדנו תרמנו את חלקנו ל-C.B.M.

אליקים העצני (התחיה):

למעלה מאלף C.B.M.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אנחנו תרמנו את חלקנו ולא קיבלנו שום תמורה. אף שהממשלה הזאת תרמה את חלקה, אף שהיא עשתה קורבן גדול, שהרי לא דבר של מה בכך הוא לשחרר 1,200 אסירים ביטחוניים כיום אחד, אף שהיא תרמה את חלקה לכנות את ה-C.B.M. —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — ה-C.B.M. ברח מאתנו. אבל הממשלה עשתה את שלה, אולי יותר ממה שהיתה צריכה לעשות. אולי יש מקום להתווכח אם היתה צריכה לעשות זאת באופן חד-צדדי או לא לעשות זאת. אבל היא עשתה זאת. על כן לבוא עכשיו, משום שהממשלה עשתה את הצעד הזה באופן חד-צדדי, ולהציע אי-אמון — אני פשוט לא מבין למה. לו היתה התחיה מציעה אי-אמון בגלל זה, הייתי יכול להבין את זה. אבל שהשמאל, אלה שמוכנים לשבת עם אש"ף, שהם יציעו אי-אמון בגלל החטא הזה של הממשלה, שאכן עשתה את הצעד הראשון ל-C.B.M. אני מצטער מאוד, אני פשוט לא מסוגל להבין את זה.

אליקים העצני (התחיה):

אתה, "נעבעך", צודק.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

הרב פלדמן, אתם לא רציתם ללכת לקואליציה עם האנשים האלה?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני הנכבד, אז הם הבטיחו לעשות C.B.M. אבל עכשיו, הממשלה הזאת של הליכוד עשתה את הצעד הראשון

חוכרת כ"ז, ישיבה רפ"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הממשלה רוצה לשבת עם מי שלא רוצה לשבת, ומסרבת לשבת עם אלה שרוצים לשבת, אלה שנבחרו. העם שלהם בחר אותם. האם העם הסעודי בחר במלך הסעודי? האם המשטר בסוריה דמוקרטי יותר? האם המשטר במרוקו דמוקרטי יותר? האם המשטר בכוויית דמוקרטי יותר? האם משטר של סאדאת היה שיא הדמוקרטיה? זה זיוף חזק סילוף. הנהגת העם הפלשתיני היא הדמוקרטית ביותר בכל הארצות הערביות, זאת העובדה.

אליקים העצני (התחיה):
דמוקרטיה של הפצצה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זאת העובדה. זהו הגוף היחיד המוכן והמסוגל לשבת עם ממשלת ישראל ובצד מדינת ישראל, לא להתחמק.

אליקים העצני (התחיה):
דמוקרטיה של גרון.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בנושא השנאה שלך, הארסית, לכל נושא השלום — —

אליקים העצני (התחיה):
דמוקרטיה של רוצחים.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — אני יכול לגשת לבחינת הבגרות. אני מכיר אותך.

אבל זאת העובדה: הם הנציגים של העם הפלשתיני ואתם צריך לקיים משא ומתן. לכן האינטרס החיוני של מדינת ישראל ושל העם בישראל הוא בממשלה שתלך בכיוון הנכון, ולא תערים כל מיני מכשולים בדרך לשלום צודק על בסיס שתי מדינות לשני עמים. מה החוכמה לתת היום כרטיס-יורק לדרואן אברעיאש, ימים מספר אחרי ששוחזר מהמעצר שלו? האם כל מי שדוגל בזכות הלגיטימית של העם הפלשתיני הוא אויב ישראל? ההיפך הוא הנכון. עתידה של מדינת ישראל יהיה מובטח, עצמאותה תהיה שלמה יותר אם היא תכיר בזכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו העצמאית בצד מדינת ישראל. המשך הכיבוש והמשך ההתנחלות לזכות זו והמשך המעצרים המינהליים והמשך ההתגרות בדעת הקהל העולמית — כל אלה מתחילים את ישראל פוגעים באינטרס החיוני ביותר של ישראל, אינטרס הקיום בשלום וכביטחון.

השלום הוא הביטחון האמיתי והנצחי לישראל. ואל תראו במשמיעי קולות השלום שונאי ישראל ושונאי מדינת היהודים, ואל תאמרו: כל העולם נגדנו. אם כל העולם נגדכם, אתם צריכים לבדוק את עצמכם ולא לבדוק את העולם.

כל פעוט בעולם יודע וימשיך לדעת, שהגדה המערבית היא שטח פלשתיני כבוש, ורצועת-עזה היא שטח פלשתיני כבוש, ודרום-לבנון שייך ללבנון ורמת-הגולן היא שטח סורי כבוש — בדיוק כמו ששטח מדינת ישראל שייך למדינת ישראל.

אין דרך אחרת, וכל דחייה תביא לקורבנות, לחללים, לשפיכות דמים, להרס כלכלי ולהרס מוסרי.

היות שממשלת שמיר היא כזאת, אנו מביעים בה אי-אמון, וזה זמן פנטסטי לכך שממשלה זו תלך. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת נפאע. אני קורא לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת יואש צידון.

להגיע, זאת הבעיה. על כל פנים, יש כאן בעיה בסיסית של יצירת מקומות סטביליים, רווחיים, והבעיה בטווח המידי היא, שכאן חייבים שתהיה מעורבות הממשלה כדי שלא ייווצר כאוס כלכלי וחברתי, אשר יגרום, בין שאר הדברים, לעצירת העלייה.

הבעיה היא שיש יותר מדי תוכניות, ולכן גם מכאן אני רוצה לפנות לממשלה. בוועדת הכספים התחלנו סבב של דיונים בנושא הזה. אני רוצה לקוות, שבשבועות הקרובים ייגמרו כל הדיונים, והממשלה תגבש מדיניות ברורה אשר תהנה מגיבוי כל הממשלה, ובאופן מידי יתחילו ליישם אותה. אבל במקום לעודד את הממשלה לעשות זאת — להציע אי-אמון, להפיל את הממשלה אחס רוצים, להכניס עכשיו שוב לתוהו ובוהו? וכך רוצים לפתוח מסע של קליטת עלייה? אני לא מבין כיצד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת מוחמד נפאע, אחריו — רשום אצלי כאן חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. אם חבר הכנסת בן-אליעזר לא יגיע, כי הוא כפגישה עם אורחים מחוץ-לארץ, תחבר חברת הכנסת גאולה כהן, ואני אאפשר לו לדבר אחר כך.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המשך מדיניות ההתנחלויות בשטחים הכבושים הוא תשובה ברורה מטעם הממשלה למאמצי כינון השלום באזור המזרח התיכון ופתרון הבעיה הפלשתינית, שהיא לב הבעיה. ממשלה זו דומה למעשה למורה כושל, שמינו אותו כפרוטקציה והוא לא טרח להעשיר את הידע שלו. יש אלה החושבים, שבזה הם מסדרים את העולם, מסדרים את האומות המאוחדות, מסדרים את כרית-המעצות במצבה הנוכחי הקשה. מאוד הייתי מקווה לשמוע איזה משפט או תגובה של המנהיג הסובייטי גורבצ'וב, של טאבאריש גורבצ'וב, על הפניית עולים חדשים לשטחים הכבושים, במיוחד בגדה המערבית, וכמה זה מזיק לעניין הפתרון המדיני הצודק.

אבל התוצאות השליליות בהערמת מכשולים בפני השלום פוגעות גם בעם ישראל ומסדרות את העם בישראל, שזקוק לשלום כמו כל עם אחר בעולם. ההתנחלויות הן פגיעה קשה בתהליך המדיני ואחת הסיבות לגידול במספר המובטלים, יש המעריכים, שמספר זה יגיע ל-400,000. העם בישראל יחיה על תעסוקה, על עבודה, על דור, על בריאות, על חינוך, ולא על דמגוגיה של ממשלה זו ולא על המחיר הקואליציוני לתחיה ולטרנספר של רחבעם זאבי ושל גאולה כהן.

ביום רביעי חל יום 1 במאי, חג העמלים, אבל רבים מהעובדים בישראל, יהודים וערבים, חיים בלי מקום עבודה, לא בטוחים בעתיד, חוששים מהמחר. החיך והתקווה — בירידה, והייאוש — בעלייה, לצערנו הרב. מאות אלפים חיים מתחת לקו העוני, קיימת מצוקת דור של רבים, ובאותו זמן מזרימים כספים להתנחלויות, ונשמעות התבטאויות ועמדות בלתי אחראיות של שרים בממשלה ושל ראש הממשלה, שהכינס שלו כאן בכנסת מגורש ממנו. יש כל ההוכחות וכל הסימנים, שפניה של ממשלה זו לא לשלום אלא להמשך המצב הקיים, המשך מדיניות הכיבוש והאכזלה.

ואני רוצה להגיד, שהצד השני, הצד הפלשתיני, הביע ומביע נכונות להידברות. ממשלת שמיר מחפשת ומנסה להמציא אנשים חדשים מקרב הפלשתינים המוכנים לוותר על זכויות העם הפלשתיני. אנשים כאלה אינם ולא יהיו. אשף ותומכיו הם המסוגלים, הם הרוצים, הם האנשים הנבחרים.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
 שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, התחיה לא תצטרף היום להצעת האי-אמון של השמאל פה, שבעצם הצטרף, בעיצומו של המשא-ומתן, לאויבי ישראל, שמביעים אי-אמון בנכונות ישראל להתקדם למען מה שבאוילתו השמאל קורא לו שלום או חושב שזה שלום, ולמעשה זו כניעה למדיניות האויב.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני לא רוצה שהיא תגיד עלי, מכיוון שאני מביע אי-אמון, שאני אויב ישראל.

הי"ר ג' גדות:

הערת הביניים שלך נרשמה. תודה. חברת הכנסת גאולה כהן, תמשיכי בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו זכותי.

הי"ר ג' גדות:

הערת הביניים הנוספת שלך, עליה אני קורא אותך לסדר. תודה.

גאולה כהן (התחיה):

לא נביע היום אי-אמון. עוד לא נביע אי-אמון, אני מקווה שלא נצטרך בכלל להביע אי-אמון. אבל קשה לומר שיש לנו היום אמון מלא במהלכים האחרונים של הממשלה.

אני רוצה לשאול את שר החוץ דוד לוי, או לומר לו. השאלה היא לא אם אתה מוביל או אנחנו מובילים או לא מובילים. השאלה היא, לאן אתה מוביל? זאת השאלה. כדי לענות על השאלה הזאת לא צריך בדיקה של קרני רנטגן. צריך רק שלא תהיה לך מדיניות של בתי-ענה. צריך לראות שהרעידה האזורית הזאת, שנקראת לשלום, כביכול, היא ועידה שיש בה כל האלמנטים, והם הולכים ומצטברים, של ועידה בין-לאומית. צריך רק להשתחרר מהאמונה הילדותית והנאיבית — —

הי"ר ג' גדות:

סליחה, חברת הכנסת גאולה כהן. כבוד השר, כבוד השר.

גאולה כהן (התחיה):

כבוד השר, אתה מפריע לסגנית שלך, פשוט מפריע לה.

הי"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גאולה כהן, אנא, את ניהול הישיבה תשאיר לי. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

ובכן, אני אומרת שלא צריך בדיקת רנטגן כדי לראות שהפתיחה הזאת, אם היא לא תהיה גם סוף, היא תהיה פתיחה של מדינה פלשתינית.

למעשה, יש לנו משא-ומתן ישיר עם אש"ף. המשלחת הזאת היא משלחת שממונה עליידי מי? מי ממנה את המשלחת הזאת — הרי היא לא נבחרת. היא ממונה עליידי אש"ף, וזה גם נאמר בגלוי.

הדבר הכי פרדוקסלי הוא, שהיום, כשאש"ף "על הפנים", מי ירים אותו וישקם אותו? ממשלת ישראל, אם אכן, חס ושלום, היא תלך למהלך הזה.

אולי זו גם נאיביות וילדותיות להאמין שארצות-הברית היא אכן מתווך נייטרלי. ארצות-הברית ממשיכה, למעשה, עם סכין הסלאמי שבידה, את הסכינאות הטורוריסטיות, ומחליפה

אותה בסכינאות מדינית. היא שותפה לכל התביעות המדיניות של הערבים — לנסיגה כמעט עד לקווי 1967, היא מתנגדת לשלטון ישראל לא רק על ירושלים המזרחית אלא גם על ירושלים המערבית, מתנגדת להתנחלויות. בכל הדברים היסודיים האלה המתווך הנייטרלי הזה נבחר עליידינו להיות זה שיוכיל אותנו אל אותה ועידה, וכבר היום ידוע, למי שלא רוצה, כפי שאמרתי, לנקוט מדיניות של בתי-ענה, שזו תהיה ועידה כופה.

הערבים מתנגדים למשא-ומתן ישיר, והם יודעים למה. הם יודעים שלבדם הם לא יוכלו להכניע את מדינת ישראל. הם ניסו כל כך הרבה פעמים בכל מיני דרכים, הם לא הצליחו, והם זקוקים לגוף בין-לאומי שיעזור להם לכפות את הכניעה על מדינת ישראל. זה שהם רוצים בכך, זה ברור. אבל מדוע אנחנו צריכים לשחק לידיה של מתוכת כזאת, שגם היא רוצה בכך?

נכון, הערבים היום אינם מוכנים למשא-ומתן ישיר. אנחנו רוצים שלום בכל רגע ורגע, אבל כדי לקיים משא-ומתן לשלום צריכים להיות נתונים בשטח. הזמן צריך להיות בשל למשא-ומתן לשלום. לתקווה לשלום הוא בשל כל רגע, אבל משא-ומתן — כשהתנאים בשלים. הערבים לא מוכנים היום, זאת אומרת שהזמן אינו בשל למשא-ומתן לשלום. אנחנו צריכים לחכות ליום שבו הם יהיו מוכנים למשא-ומתן כזה, ועד אז להמשיך.

כדי לקרב את היום הזה צריך למלא את החלל הריק הפוליטי ביהודה ובשומרון, שהוא מפתח אותה להאמין שיום אחד הם יקימו בו מדינה פלשתינית. במירון הזה, מי יגיע קודם ליהודה ולשומרון, מדינת ישראל או המדינה הפלשתינית, אנחנו כבר נמצאים באיחור גדול, לא באיחור גדול מדי, ואנחנו צריכים היום למלא אותו, ואכן ממלאים אותו בהתנחלות ועוד התנחלות, בהתיישבות ועוד התיישבות. אולי זכותה היחידה של הממשלה הזאת בכך שהיא מאפשרת את הדבר הזה.

אליקים העצני (התחיה):

ומהר.

גאולה כהן (התחיה):

ומהר. נכון, מהר, כי אנחנו באיחור גדול מאוד.

כל הלעג הזה על רכבה, גבבה — זה מזכיר לי את הלעג של רבין לפני כמה שנים על אריאל, עמנואל, שלומיאל, ילך מר רבין היום לאריאל ויראה שם בדיוק מי הוא השלומיאל.

בבקשה, אנחנו מוכנים לחלוקת עבודה כזאת, שהם יפגינו נגדנו, ואנחנו נתיישוב. הם יבואו. יש להם קומנדו מלשינים. שמעתי ש"שלום עכשיו" הקים היום ועדה מיוחדת שתעקוב ותבלוש אחרי כל סימן של התיישבות, לא מימי בית-שני, מהיום, התיישבות חדשה ביהודה ובשומרון, כדי שיוכלו לדרוש עליה. זה לא נשאר על השולחן של "שלום עכשיו". מהשולחן של "שלום עכשיו" זה הולך ישר לכל מיני שולחנות ב"סטטיסטי דפרטמנט". אנחנו יודעים. לשם זה הולך ושם זה נרשם. מה זה אם לא קומנדו מלשינים, אם לא יותר מזה? השתמשתי פעם אחת בבית הזה כמושג "גיס חמישי", והשבתי שאולי הרוחקתי לכת. לא הרוחקתי לכת. כל השקר והצביעות שלהם היום נגד התנחלויות, שהן יביאו להפסקת העלייה — מתי הם דאגו לעלייה? האם הם לא היו נגד התנחלויות גם לפני שהיו גלי עלייה? ואם העלייה, מסיבה כזאת או אחרת, חס ושלום, חיפסק, לא בגללנו, האם הם יהיו בעד התנחלויות? איזה שקר, איזה צביעות.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

רבותי, איש לא שואל את עצמו את השאלות הבאות: שלום. מדברים על שטחים תמורת שלום. מה זה שלום? יש שלום בין ארצות-הברית לבין קנדה ללא מוטיבציה למלחמה, ללא מתח. לא צריך כוחות. היה שלום בין ארצות-הברית לבין ברית-המועצות שהיה מבוסס על מאזן כוחות שאסור היה להפר אותו כהוא-זה, משום שאחרת היו פוחדים ממלחמת עולם כי תפרץ.

איזה מין שלום מבשלים לנו? אני הייתי אומר, שאם נשיג שלום של מאזן כוחות זה יהיה יפה מאוד, ואני לא רוצה להקטין, להרפות, לחסל את הכוח היהודי על-ידי אובדן עמדות. מה הם גבולות בנייה-הגנה? מי קבע אותם?

שאלתי בפרלמנט האירופי את ראש הממשלה שהיה כאן: בבקשה, תגש למטכ"ל האיטלקי שלך שיעשה תוכנית הגנה כמו תוכנית הפנטגון שכולנו מכירים, שהיא הרבה יותר אמביציוזית מאשר התוכנית של המערך מבחינת הטריטוריה הישראלית. הוא אמר לי: לא, זאת לא נעשה. מר דניס רוס אמר לי: בשום אופן לא נעשה עוד תוכנית. מדוע? — כי בפעם הקודמת כשעשו את התוכנית היא היתה נצית יותר מהתוכנית של המערך.

ובכן, מה זה גבולות בנייה-הגנה? האם זה דבר פוליטי שמקשקים עליו הלוח וחוזר חזרה? מיני ערפילי קרב? יש לנו די ערפילי קרב בהצהרת בלפור, שאמרה Jewish National Home in Palestine. ומה יצא מזה? איש לא יודע.

מה זה ערבויות בין-לאומיות? יראו לי בבקשה — ולא רק בשטח שלנו, כאן אנחנו כבר בדקנו את זה — מקרה אחד שערכויות בין-לאומיות החזיקו מעמד. מי מקשקש כל כך בקלות על ערבויות בין-לאומיות ועל פירוז? מה זה פירוז? איזה כוח באיזה מקום החזיק מעמד בפירוז? שוב אותו דבר: בוא נפרד, נניח כך ונניח שטחים תמורת פסק-יחזק. מה יהיה משך פסק-הזמן? אני לא יודע אם הוא יהיה חודשיים.

מי הוא האויב? ובכן, אם משהו פקפק ופטפט ודיבר על זה שעלינו לעשות שלום עם העם הפלשתיני, באה מלחמת עירק-כוויית-ארצות-הברית וכו' והוכיחה וטפחה על פניו. בעצם המאמצים של ארצות-הברית לעצור בעד ישראל מלהיכנס למלחמה היא הכירה בכך שמול ישראל יש חזית ערבית מאוחדת: סודייה יחד עם עירק, סוריה יחד עם עירק, מצרים יחד עם עירק, כשמדובר בישראל. ובכן, החזית העומדת מולנו היא האומה הערבית כולה, בהתאם לסעיף הראשון של האמנה הפלשתינית — וזה הסעיף היחיד באמנה הפלשתינית שאני מסכים אתו — האומר שהעם הערבי הפלשתיני הוא חלק — אגב, פחות מ-2% — מהאומה הערבית הנלחמת לשחרר את פלשתיין.

ובכן, אם האומה הזאת עומדת מולי, אדוני מר בייקר, ואני כל הזמן טעיתי, עכשיו אני חוזר מארצות-הברית, כל הזמן הייתי אומר רוג'רס. למה? כי בייקר ממחזר את רוג'רס, שממחזר את יארינג, ממחזרים אותה פסולת שמעולם לא נשאה פרי. וכאן יש סימנים, שיש כאלה ששישים לזה.

אינני יודע אם אתם יודעים, אבל יש סופר ישראלי — לא אציין את שמו מעל במת הכנסת, הוא כתב ספרים יפים — שמעל במה באוניברסיטת מישיגן קרא לממשלת ארצות-הברית לאלץ את ישראל לסגת מכיבושה. כאלה יושבים גם פה בכנסת.

מה ערך הסכמים בין-לאומיים ללא גיבוי בכל מקום אחר, ובמזרח התיכון בפרט? על כמה חתיכות נייר חתמנו מאז

עם כל זה שאני חושבת שהחוקים שומרים עלינו, וטוב שיש חוקים וטוב שיש עוד יישובים, שום יישובים ושום חוקים לא ישמרו עלינו אם אנחנו לא נהיה נחושים לשמור עליהם.

אמרתי, ואני חוזרת ואומרת תמיד, שחוק הוא כמו גבול: הוא שומר עליך רק כשאתה שומר עליו. חוקים דרושים, צריך להיות גבול, אבל אם אתה מפקיר אותו כמו שהפקרנו, למשל, במלחמת יום-הכיפורים את תעלת סואץ — לא שמרנו על הגבול והגבול לא שמר עלינו.

אבל לא רק נחישות. צריכה להיות נכונות להיאבק גם עם ארצות-הברית, אם יהיה צורך בכך. האם נשאיר את זה רק לדברים המהותיים? אצלנו פרודדורה היא גם מהות. ועידה מתמשכת שבצעם לא תמשיך, אבל פעם אחת בחצי שנה, ורק כשאנחנו נסכים, ורק לדיווח — איזה הבל ורעות-רוח של הונאה עצמית.

גם היום לא הסכמנו כלל למפגש עם אירופה או עם נציג אחד של אירופה, אבל נאלצנו להסכים. לא רצינו, נאלצנו. מי יערוך לנו שאנחנו נעמוד אז בנחישות שלא היתה לנו היום, כשכבר נהיה חלשים יותר? איזה דיווח, איזה סיפורים.

אין זה מקרה שפרס תקף פה את התחיה. התחיה כבר למודת ניסיון בעניין הזה, ומי שנכווה ברותחין נזהר בצוננין. אנחנו רגישים כמו סייסמוגרף פוליטי לכל מיני תרחישים ולכל מיני ועזועים מתחת לפני השטח. אנחנו יודעים על כשרנו שאסור לנו לזלזל במה שקוראים "רק ניסוח כזה או אחר", ולומר שאנחנו לא נהיה הסרבנים, האם זה עור לנו פעם? אחרי שבגין ירית על כל מיני האם הוא לא הואשם על-ידי כל העולם בכך שהוא ממשיך להיות סרבן כי הוא עוד לא מוכן לוותר על יהודה ושומרון? האם זה עור לנו פעם? האם אנחנו יכולים לסמוך על כך שגם אם הערבים יגידו עכשיו "לא", ייפסק המשא-ומתן, אבל הוא יכול להתחדש? אנחנו יודעים שתמיד הוא יתחדש מאותו קו התקפלות אחרון שלנו ורק ממנו הוא ילך הלאה לויתורים נוספים. הם לא יוותרו לנו על כל ויתור שעשינו היום.

לסיים, התחיה באופן חד-משמעי לא תהיה פיגום למלכודת. אנחנו לא נהיה שותפים בממשלה שלא תעצור את המהלך, ולא נעשה את זה רגע אחרי אלא רגע לפני. היום שעת המבחן, זה רק טבעי שהיום כל הזאבים בחוץ וכל השועלים בבית מתחילים להפחד ולהבהיל אותנו, ולחצים וסנקציות ומועצת הביטחון. מתי זה בא? דווקא בשעה כזאת. אבל דווקא שעת משבר היא גם המבחן שלך; לא כשאתה עומד במצודת-זאב או כאן בכנסת ואומר: ארץ-ישראל השלמה.

העניין של המשבר הוא עצוב מאוד, אבל צפוי. אם הממשלה תרצה לעמוד, התחיה תעמוד לימינה. רק אם, חלילה, מסיבה זו או אחרת, הממשלה לא תעמוד — התחיה תיאבק נגדה. אנחנו מקווים שהיא תעמוד. אנחנו רואים סימנים בריאים וטובים מאוד בליכוד ובממשלה בכיוון הזה, ולכן לא נצביע אי-אמון.

היור' ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, שוב אותה פרשה, שוב הבעיות שלנו עם היהודים. שוב הצעת אי-אמון, על מה? על זה שביקר אמר, על זה שביקר חשב, על זה שאולי כך, על זה שאולי משהו אחר אמר משהו אחר.

— העצת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

אתם נגרים אחרי אנשי הכוזב של ר"צ, מפ"ם ושינוי, המטפחים השכם והערב את השקר המפלצתי, כי בארץ-ישראל קיים עם חסר מולדת, "העם הפלשתיני", הזכאי ל"הגדרה עצמית" כדמות מדינה ערבית שנייה בתוך שטחה של ארץ-ישראל. חברתם אל אנשים המכתימים את הנוכחות היהודית בחבלי ארץ-ישראל המשוחררים כמעשה של כיבוש ודיכוי.

לפני ימים אחדים ניסיתם להעביר כנסת בלי בושה, וכעצה אחת עם האנשים האלה, הצעת חוק שנועדה לחסום את הדרך אל הבית הזה לתנועת מולדת. אכן, דרושה מידה גדושה של עזות מצח וערלות לב כדי להגדיר את ההטפה לטרנסספר כגזענות. העברת האוכלוסים שתנועת מולדת דוגלת בה נועדה למנוע חיכוכים ושפיכת דמים בין יהודים לערבים, כדוגמת הטרנסספרים שבוצעו כמרוצת המאה הזאת בתנאים אנושיים ובהסכמה בין ממשלות, טרנסספרים שהיו לברכה לכל הצדדים המעורבים בהם. העברות אוכלוסים כמורכבות כאלה, שוב בהסכמה בין ממשלות, מתנהלות גם כעצם הימים האלה. גם רבים מאבות הציונות הגו תוכניות להעברת ערביי ארץ-ישראל ויישובם מחוץ לגבולות הארץ.

חברי הכנסת, כל הרברים האלה רשומים ומתועדים, ואנו לא חסכנו מאמצים כדי להביא אותם לידיעתו של כל מי שרוצה לדעת. אבל אנשי הכוזב התחמקו מכל ויכוח ענייני אמת, ובחרו בדרך הקלה של השמצות וסילופים, לפי מיטב המסורת של הרמגוניה הפאשיסטית. עכשיו, בעזרת חוק נפסד כוזב, הם קיוו להימלט מהצורך להתווכח איתנו גם ביום הדין, ולהינצל מפסק-דין של הבורח.

תוכניות השלום שלכם, החל ב"פשרה הטריטוריאלית" ו"האופציה הירדנית" וגמור בהמלצות על הקמת מדינה פלשתינית, הנשמעות עכשיו מכל כיריים במחנכם המבולבל, הכשירו את הקרקע ללחצים הברוטליים המופעלים עלינו כיום מצד הממשל האמריקני ומנהיגי אירופה. לולא פתחתם אתם פרצות במבצרנו, ספק רב אם הנשיא בוש, אשר בימי מלחמת המפרץ הכריז כי אסור לחזור על מדיניות פיוס התוקפן שהמיטה שואה על העולם בשנות ה-30, ספק אם היה בוש מעז להופיע עכשיו כצ'מברליין חדש המוכן לתת פרס לתוקפנים על חשבון ישראל.

וכאילו לא די בלחץ האמריקני, אתם תובעים ממשלת ישראל שתשתף גם את הקהילייה האירופית בעקדתה של ישראל בטקס המכונה ועידה אוורית. אותה קהילייה אירופית כבר הכיעה את דעתה לפני כ-111 שנה בהכרזת ונציה הידועה לשמצה, הכרזה שנוף ממנה ריח חזק של נפט וכל-כולה התעלמות מערכי הצדק וההגיונות. מנהיגי אירופה לא נשתנו מאז, והם חוזרים באוזנינו השכם והערב על אותם דברי בלע. הטרגדיה של עם ישראל היא, שיהודים משמשים להם תנא דמסייע.

אתם תובעים היום את עלבונה של קליטת העלייה. ומה היתה תרומתכם שלכם לקליטת העלייה? תרומתכם היתה חבלה במאמצי הממשלה לקבל מארצות-הברית סיוע לקליטת העולים. לאחר שעיתונכם, "דבר", פרסם תחקיר על פעולות משרד השיכון והבינוי ביהודה ובשומרון, והתפאר בידעה מוויינגטון בעמודו הראשון, כי המידע הכלול בתחקיר ישמש ביד משרד החוץ האמריקני כאמצעי לחץ על ישראל — המשיכו שירותי המודיעין שלכם לספק מידע לממשלת ארצות-הברית על המתרחש בתחום ההתיישבות בחבלים אלה, כפי הנראה מפני שחששו כי שירותי המודיעין האמריקניים

הסכמי ורודס? מה עשו אתם? אנחנו יושבים ומתייפפים ומטייחים. בשביל מה? אגב, אתם זוכרים שהיו הסכמים מצוינים בין עירק לכוויית? הסכמים בין אחים, לא בין זרים.

ובכן, אדוני, נראה לי שאנחנו צריכים להפסיק לטייח, להפסיק ליצור ציפיות אצל האויב, ציפיות שמגבירות את הביטחון העצמי שלו ועל כן מובילות אותנו למלחמה. מגדילות את הפחד היהודי ולכן מגדילות את סיכוי מכת הנגד היהודית, ולכן גם כן מובילות למלחמה. יש להפסיק עם התדרגדיא הזה.

בעיית הממשלה הזו היא שבקואליציה הנוכחית, הקואליציה היא קונפדרציה של אחוזות פיאודליות, ולכן קשה מאוד לקבל החלטה. כל אחד והגיונו שלו, כל אחד ודבריו שלו, וקשה מאוד לעשות משהו.

אבל אני בא לבייךך ואומר לו, לצערי, שפעם חשבתי שארצות-הברית היא אנטי-ישראלית, כשאלצו אותנו לגמור 48 שעות מוקדם מדי בסיני, 48 שעות מוקדם מדי בששת-הימים, 48 שעות מוקדם מדי ב-1973. אני רואה שהם לא אנטי-ישראלים. זו סתם נאיביות וחוסר תקשורת. כי הם עשו זאת עכשיו וראינו עכשיו בטלוויזיה את החגיגה שעשו לסדאם חוסיין, יום הולדת יש לילד.

ובכן, אני מצטער מאוד, אני לא מקבל תמיד את השיפוט של ארצות-הברית, עם כל הכבוד והירידות הגדולה וההערכה ההערכה שיש לי אליה. סדאם חבר הופך אריב. אסד אויב הופך חבר. חוסיין חבר הופך משתף פעולה, וזאת תוך לילה. ומחוללי המדיניות הזאת, אלה שטענו כך וטענו, באים ללמד אותי, החיפה במזרח התיכון, מה עלי לעשות. territory for peace — זה territory for time out. Mr. Baker, please stop beating around the bush. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יואש צידון, רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בנוהג שבעולם, הצעת אי-אמון מצד מפלגת האופוזיציה הגדולה נושאת בחוכה את הטענה ושלטון, כמוה כהכרזה שהיא, הסיבה השנייה בגודלה בבית-הנבחרים, רואה את עצמה כשירה לכוון ממשלה חלופית.

אתם יוצאים במסר כזה דווקא בימים שבהם נתגליתם לעין הציבור בכל דלותכם. ראינו את מצעד הקופצים בראש ככנסים של הקליקות המתורצצות בתוכם, כשחברי כנסת מקרב מפלגתם מסחערים על כס המנהיג מכריזים על עצמם כי הם הראויים להוביל את מפלגתם ואת מדינת ישראל.

ולקראת מה אתם מתיימרים להוביל אותנו? לקראת השלום, שלום במסגרת סדר חדש שייכון, כביכול, במזרח התיכון, לפי גרסתם של מדינאים חסרי מצפון שראו במלחמת המפרץ הודמנות נוחה לקדם את האינטרסים האנוכיים שלהם על חשבון ישראל.

ולאחר שסדאם חוסיין הוא שהיה למעשה המנצח במלחמת המפרץ, אתם נחלצים לסייע לממשל האמריקני לשקם את יוקרתו הפגועה על-ידי ניסיון לאכוף על ישראל הקטנה קיצוצים נוספים בשטחה, וזאת כדי לרצות את עריצי ערב החותרים לחיסולה של ישראל.

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
שיני, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

עצמי, אם יש כאן מישהו שעושה חשבון נפש. תוך כדי דיון חשבתי, שאלו קיימנו את הדיון הזה אנב הסתובבות בין העולים, באותם מקומות בארץ שבהם מסתובבים מאות ואפלים ומחפשים עבודה, מחפשים פרנסה, אילו הלכנו לראות את המצוקה של מאות אלפי העולים, לראות את הפוטנציאל הטמון באוכלוסייה כזאת, גם הפוטנציאל הביטחוני הטמון באוכלוסייה גדולה וחשובה כל כך, לראות ולשמוע בצער את מה שאמר היום ראש הממשלה בשיבת ועדת החוץ והביטחון, והדברים כבר התפרסמו, שהוא רואה תהליך של עצירה בעלייה — אני רואה מאות ואפלים הצובאים על השגיריות הזרות ומחפשים כל דרך ומוצא לעזוב את הארץ, ואני אומר: אל אלוהים, היכן אנחנו עומדים היום?

אני רואה את האטבלה הגדולה והולכת — המספרים עולים ועולים. אני רואה את לירדנו, שהפכו את היציאה מהארץ לחוץ לארץ לחלק מהשירות הצבאי, תחת הכותרת: נטייל ונחזור. ואני שואל: האם אנחנו באמת מעכלים מה שקורה, ומוכנים ברגע זה, אולי אחד הרגעים החשובים ביותר בחיינו, לעשות חשבון נפש?

נכון, אנחנו בעורפה של מלחמת המפרץ. אדוני היושב ראש, המלחמה הסתיימה ודבר עוד לא התיישב. כמה איוני הדבר, שמלחמה שהייתה אמורה להביא למזרח התיכון מציאות חדשה, דווקא מלחמה זו, ביניים לפחות, יצרה פצע לדורות, ועדיין אינני יודע כיצד יתיישבו הדברים.

במצב זה של חוסר ודאות אנחנו מבחינים בסיכונים וגם בסיכויים. אנחנו שומעים זמירות חדשות, ונוצרו מציאות חדשה ומערך כוחות חדש. אף שהנושא הפלשתיני לא היה מלכתחילה העילה למלחמה, לפי דעתי, אין אפשרות שישראל תוכל להשתלב בהיערכות החדשה אם לא תעסוק בנושא הפלשתיני. היערכות זו גם היא תוצאה של אותו פצע לדורות שהזכרתי. יש דואליות. מצד אחד מנהיגים שמחים על מה שקרה לסדאם חוסיין, לעירק, ויש אומרים שמעולם לא קיבלו האומה הערבית והאסלאם מכה כזאת, אש"ף איבד מעמדו, ערפאת נדחק לפניה. יש תחושה שהכריזה העומדת לפניך היום היא להיכנס פנימה ואולי להשתלב, או לעמוד מול היערכות, אולי משום מה שקרה, שבה העולם הערבי ילך ליתר ערכיות.

אנחנו חותמים עכשיו כמעט חודש וחצי של מסע דיאלוגים של בייקר. כל מה שאנחנו מבחינים בו עד היום הזה היא התרוצצות על פרצודורה ועל פרצודורה. אין ניסיון להיכנס לנושא מהותי, אין ניסיון להתמודד עם שאלות היסוד. אתה רואה ממשלה שאולי במחלילת הדרך — אני מוכן לקבל את זה — שניזונה מדיווחים כלשהם שלפיהם ייתכן שהכיוון הדרומי-מסלולי הוא אפשרי וניתן. הממשלה הבינה מהר מאוד שבעצם הדרך הדרומי-מסלולית הזאת לא יכולה להביא אותה לשום דבר.

על שום מה תשב אתנו סעודיה? מה נציע לסעודיה? האם סעודיה יכולה להיכנס למשא ומתן? בלי שתדבר על הנושא הפלשתיני, בלי שתדבר על ירושלים? יש לנו עניין לחשוף את נושא ירושלים למשא ומתן? אנחנו צריכים את זה היום?

כולם שמחו וצהלו: סוריה. על מה נדבר עם סוריה? נדבר עם סוריה על רמת-הגולן? בבית הזה יש רבים שמוכנים ללכת ולמסור את רמת-הגולן? על שום מה תבוא סוריה?

דווקא באותו קטע, באותו מקום שבו אתה רואה את ההישג הגדול, שבו אתה רואה את התמורה הגדולה, בנושא הפלשתיני, אתה רואה הנהגה מקומית, אתה רואה אותה ומהה

עוסקים במלחמת המפרץ, ולא יהיו ערים די הצורך לאפשרות שממשלת ישראל תערים על הממשל ותכניס יהודים לשטחים האסורים. כך תרמו חברי הכנסת צוקר ואורון לממשל מידע מפורט על תוכניות ההתיישבות, כשהכוונה הודונית המיוחסת לממשלה היא ליצור עובדות כשטח שיקשו על ישראל לוותר על שטחים במשא ומתן המדיני שיתקיים עם תום מלחמת המפרץ. בעקבות הצמד הזה הלכו חברי הכנסת ביטון ובן-מנחם, שהוציאו ספר המוקיע שוב את מזימות משרד השיכון להקמת התנחלויות חדשות, ולא בכדי נתנו לו המחברים את השם "הספר השחור על משרד השיכון".

רבתי חברי הכנסת, התנגדות "מחנה השלום" למפעל הציוני אינה חדשה. בהפגנות נגד חידוש היישוב היהודי בחברון הונפו בשעתן כרזות: "לכו לגליל", "לכו לנגב". אך כשהחלו לאתר קרקעות להקמת מצפים בגליל, קמה מתוכם צעקה: "פיתוח, ולא ייחוד!". לימים התברר שההתנגדות לטרמינולוגיה שימשה כסות להתנגדות לאידיאולוגיה, וכשהודיע השר שרון על תוכניתו ליישב עולים בוואדי-עארה, יצאה מפ"ם נגד התוכנית בהודעה לעיתונות בזה הלשון: "חבר הכנסת אורון קורא לאריק שרון שלא ליישב 10,000 עולים חודשים בוואדי-עארה — — — הקמת יישובים יהודיים חדשים לעולים, בלב לבו של אזור ערבי צפוף — תיצור מוקד נוסף של חיכוך וליכוי יצרים — — — עדיין יש אזורים שוממים וריקים ברחבי מדינת ישראל, בלי לפגוע באוכלוסייה הערבית ולתקוע קוץ בבשרה — — — לא לגמרי כרום אם חבר הכנסת אורון ער לעובדה, שגם כל קיבוצי השומר הצעיר הם קיבוצים בבשרה של האוכלוסייה הערבית, כשם שקיומה של מדינה יהודית בלב העולם הערבי הוא, כידוע, סרטן בגופה של האומה הערבית.

חגי מירום (המערך):

של נעליך מעל רגליך כשאתה מדבר על — — —

יאיר שפרינצק (מולדת):

בהקשר זה הייתי רוצה לצטט את חוות דעתו של מירון בנביהסרן, חוקר מחונן ביותר אינטלקטואלי. במאמר ב"הארץ" מיום 11 באפריל השנה הוא כותב על "תוכנית הכוכבים": "לתוכנית שרון יש גם בסיס גיאוגרפי-אורבני מוצק. הוא מבקש ליצור טבעת חיצונית חדשה של ערי לוויין, שירחיבו את הגוש המטרופוליטני בציר אשדוד-נתניה. ערי לוויין אלה ייבנו על גבעות טרשים, וקרבתן למרכזי התעסוקה, המסחר, הבידור והשירותים שבגוש-הן תבטיח את איכות חייהן ואת תפקודן התקין — — —".

כמה יישובים בגליל ובנגב הקימו אלופי הכיכרות? אילו תוכניות התיישבות יש להם לקליטת העלייה? דומה שהם עוסקים יותר בפעולות ביון מאשר בעבודת בניין.

חברי הכנסת, חשפתי לפניכם את פניה של האופוזיציה, את מעלליה ואת הבשורה שהיא מביאה למדינת ישראל הנלחמת על חייה. ישמרנו האל מאופוזיציה כזאת.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, אחירי — לחבר הכנסת אפרים גור, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת ראובן ריבלין; אחירי — חבר הכנסת משה שחל, שיהיה אחרון הנואמים.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, כשאני עומד כאן לפניכם ותווה על מה שקורה ועל מה שעובר, אני שואל את

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

ולא צריך לבוא ולומר: דלים היינו ואין לנו כוח ולכן אנחנו צריכים להסכים לכל דבר. קרה, והיו דברים מעולם, שנתתם אתם, אנשי המערך ואנשי השמאל, כל מיני עצות, עצות שעם ישראל, ברוך השם, לא שעה להן, ואחרים, בנחישות וברצון כן ואמיתי להגיע לשלום, הצליחו להגיע להישגים משמעותיים.

עכשיו אנחנו נמצאים בפני אותם רגעים שיהיו את רגעי האמת לגבי עתידנו במזרח התיכון למאות השנים הבאות. אי אפשר לבוא בעניין זה ולעשות דברים רק משום שעת צרה או עת מצוקה או עת צרכים היא לישראל.

אדוני היושב ראש, ברור לי שגם אנשי המערך וחכמי יודעים שכרגע, לפני שתתחיל ההתמודדות האמיתית, ההתמודדות לשלום במזרח התיכון, צריכים אנחנו לסיים אותה התמודדות שאנו מנהלים בווינגטון ועם וושינגטון ועם ארצות הברית, שהיא המדינה הידידותית היחידה והיא המדינה היחידה שאנחנו צריכים ויכולים לסמוך עליה.

ממשלת ישראל, בכל דרך שלא תהיה ובכל הרכב שלא יהיה, צריכה לבוא כמגע וכדברים עם ארצות הברית, אם כפי שנעשה בקמפ־דייוויד, כפי שחבר הכנסת עזר ויצמן מתאר בספרו אותם רגעים שבהם נקבע כמה לא מסכימים, או בדרך שהולכים בה עתה ראש הממשלה ושר החוץ, ובמידה מסוימת גם שר הביטחון, האומרים, כואו נראה על מה אנחנו כן מסכימים. הרי ברור, גלוי וידוע שמאז 1976 אין האינטרסים האמריקניים במזרח התיכון, אם ננקוט לשון המעטה, זהים עם האינטרסים הישראליים. יש ניגוד אינטרסים בין ארצות הברית לבין ישראל. יש דברים שישאל לא תוכל לזוז בהם עד אשר לא ייאמר הדבר במפורש לארצות הברית, לא מתחת לשולחן, לא מאחורי הגב, לא בסתר, לא כלחששים, לא ברמזים ולא בניסיון לאחז עיני ידידנו־אויבנו, אלה שאנחנו אמורים לשאת ולתת אתם.

אין אמר חבר הכנסת עזר ויצמן? בקמפ־דייוויד כתבו על מה לא מסכימים כדי לראות אחר כך על מה כן מסכימים.

עזר ויצמן (המערך):

אני אמרתי את זה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

נדמה לי שזה כתוב בספרך.

עזר ויצמן (המערך):

תקרא אותו קודם.

ראובן ריבלין (הליכוד):

בסדר. יכול להיות שבספר של מישור אחר.

עזר ויצמן (המערך):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

כן, אין כל ספק.

אני אומר: קודם כול צריך לבחון כמה אנחנו מסכימים עם האמריקנים: עד אז לא לזוז אפילו תזוזה אחת, אף שאתם תמיד מזדרזים לשלוח אותנו לכל זירה ובלבד שנעשה משהו מתוך פחד ויראה.

אנחנו צריכים להבין, שמאותה עת שמוכיר המדינה בייקר החל להגיע לארץ, לאחר מלחמת המפרץ, יש בהחלט התקדמות, אם לא נעמוד בעניין זה מאחורי הממשלה, גם אפוזיציה אחרת, שכל כך דואגת לאינטרסים החוניים של מדינת ישראל, לא נוכל להביא לידי התקדמות.

אותה שהיא מוכנה — ואני אומר את זה כאחריות ומעל במת הכנסת — לדגל מעל אשף ולשבת מולך ולהיכנס למשא ומתן, ברגע הזה שאיני יודע אם הוא יחזור; חכו, אירופה תתפוס כיוון, אל תדאגו, יחיו חזרה את אשף — זה הרגע שבו אפשר להיכנס למשא ומתן, שמנהיגות מוכנה לשלום מולך ולדבר, על מה אנחנו מוכנים לדבר אתה?

מדברים אתה על איזו תנועה בכיוון של הסדר ביניים, לא אוטונומיה, נכון מאוד, אנחנו, כמפלגה, מוכנים גם לומר שאנחנו בהחלט מוכנים לדבר במודל הסופי על פשרה טריטוריאלית תמורת מקדמי ביטחון, תמורת שלום, את זה הליכוד לא מוכן לומר, גם אם הוא לא מוכן לומר, אני מוכן לסלוח לו כרגע, אבל בואו נעשה לפחות את הצעד הראשון.

מה שמעניין אותי כרגע, אדוני היושב ראש, זה מה שהתחלתי בו בתחילת הדרך — העלייה, נושא האבטלה, פרסומי האוצר מדברים על כך שאנחנו זקוקים ל-25 מיליארד דולר כדי לפתור את בעיית העלייה, מאין ניקח את הכסף הזה? מי יערוך לנו? מישהו בודק מהי עלות ההתעסקות עם השטחים, הטיפול באינתיפאדה? וזה עוזר?

אני חושב, שגדולה של מנהיג ושל ממשלה היא — לקום ברגע נתון ולומר מה עיקר ומה חשוב, כן, בעיני, מנקודה ראויה לאומית, ביטחונית, מדינית וחברתית, העלייה היא היום הדבר החשוב מכל דבר אחר, לא יעזור דבר, צריך ללכת לפי סדר עדיפויות מסוים.

אני מצטער לומר, אני לא מדבר לא על שוק משותף ולא על תוכנית־מרשל, אני מדבר בסך הכול על דבר אחד, אני אומר, שבלי כניסה למהלך המדיני הזה, אין שום אפשרות שמישהו ישקיע פה, אין שום אפשרות שמישהו יערוך לנו להלוואות, אין שום אפשרות לשום דבר.

לכן, אדוני היושב ראש, אני חושב שזה הרגע שבו אנחנו צריכים לעשות חשבון נפש — לקראת מה אנחנו הולכים. לקראת מה אנחנו הולכים? לפי מיטב הערכתי, אנחנו מצויים היום אולי ברגע מבחן של המנהיגות, אני לא חוזר הרבה לאחר. בתחילת שנות ה-50 היה הוויכוח הגדול בין בן־גוריון ובין ירדן סביב קיצוץ תקציב הביטחון, על בסיס זה התפטר ירדן, משום שקיצצו בתקציב הביטחון. בן־גוריון ראה אז בקיצוץ תקציב הביטחון צורך לאומי ממדרגה ראשונה, כדי להפנות את המשאבים לקליטת העלייה, זו גדולת המנהיגות. האם המנהיגות הזאת מסוגלת לעשות את הדבר הזה? קראנו בעיתונות הצרפתית: אחרי המכול; אני בן 76, אולי אלה שיבואו אחרי יחליטו לוותר, השאלה היא, מה יהיה עם הילדים שלנו עד שיביאו מישור אחריו, תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת בן־אליעזר, רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו — לאחרון הנואמים, חבר הכנסת משה שחל, אני רוצה להזכיר לסיעות השונות של הבית, שבתום דבריו של חבר הכנסת שחל הפרוצדורה מחייבת אותי להצביע הצבעת אי אמון.

משה שחל (המערך):

אני סבור שחבר הכנסת ריבלין ואנוכי מוכנים להתקזז ולהצביע מיד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, צריך לעשות חשבון נפש, לצורך לדעת לאן הולכים, חבר הכנסת בן־אליעזר, אבל לא צריך ללכת בקול נכאים ולא צריך ללכת כשורת המתנדבים

חזרבת כ"ז, ישיבה רפ"ח

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
— שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

להיכנס לכל בוחרות בין-לאומית בדרך של ועידה כזאת או אחרת, שהרי פירוש הדבר כניסה למצב שבו מדינת ישראל לא תוכל לסבול — — —

היור"ג ג' גדות:

חבר הכנסת גולדשטיין, נא לשבת. חבר הכנסת רן כהן, נא לשבת. אני עומד להוסיף לנואם חמש דקות. אבקש מחברי הכנסת לשבת. חבר הכנסת גולדשטיין, אתה נע כמטוטלת מצד אחד של האולם לצד השני.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, כל המעלה על דעתו שלהם יש פחד דומה לשלנו מפני כניסה לבוררות בין-לאומית, כאשר עמדת הבורר ידועה, עוד לפני שנכנסת לבוררות, אפילו עוד לפני שחתמת על שטר הבוררות, וחושב שהסכנה שלהם היא כמו הסכנה שלנו, והפחד שלהם הוא כמו הפחד שלנו, כנראה שכן באמת את תולדות הציונות, אני חושד בך בכך, חבר הכנסת רן כהן, "התם ומיתמם עם תמימים" אינו קיים במקרה זה.

לסיים דברי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר: הממשלה פועלת בעניין זה בצעה אחת. הבית כולו רואה את ההתקדמות, רואה את הסיכוי ורואה אותו פתח לתקווה ואותה אפשרות להיכנס למשא-ומתן, שנהיה חסינים בו, שנוכל להתמודד בו על עמדתנו. לא צריך לנגח בעניין זה, לא אנשי השמאל ולא אנשי הימין. מה הפחד הגדול? ועידה בין-לאומית לא תקום ולא תהיה. לא ניתן. התוכנית שעליה הוסכם ועליה דובר אינה מדברת על כך. מדברים על כך שמדי פעם בפעם תוכל ישראל להסכים לקיים גוף מחודש, ולא ועידה מתחדשת. הדבר הוא על דעת הממשלה כולה.

גאולה כהן (התחיה):

ראובן ריבלין (הליכוד):

סגנית השר, חברת הכנסת גאולה כהן, יש לציין שבממשלה נשמע היום קול מחודש, האומר שצריך ללכת היום לבחירות בשטחים, אבל קול זה הוא קול בודד בממשלה.

לכסוף, אדוני ראש הממשלה, דברים לי אליך כאיש ירושלים. אדוני ראש הממשלה, עלינו להעלות את ירושלים על ראש דאגותינו. אנחנו נכנסים למשא-ומתן בידיעה עד כמה קשה הדבר. בירושלים יש מקום עוד ל-36,000 יחידות בנייה שלא נבנו. אם תיתן הממשלה את דעתה לחיזוק ירושלים קודם המשא-ומתן ובמהלכו, ברור שעמדתה של ארצות-הברית ככל הקשור לירושלים תהיה כעמדתה לגבי ארץ-ישראל כולה. משנפתור את בעיית ירושלים והיא תחזק — ארץ-ישראל תהיה חזקה. תודה רבה.

היור"ג ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת ראובן ריבלין. רשות הדיב לאחורן הנואמים, חבר הכנסת משה שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנרי קסינג'ר אמר פעם אחת, כי לישראל אין מדיניות חוץ. יש לה, לישראל, רק פוליטיקה-פנים, ואכן הוא צדק. בשעה גורלית זו מקימת ממשלת ישראל את קביעתו של הנרי קסינג'ר במלואה, אך היא עושה יותר מזה. יש לה, לפוליטיקה-הפנים של ישראל היום, פן נוסף — ראש קואליציה ששמו יצחק שמיר.

הצעת האי-אמון לממשלה, המוגשת היום, אינה מוגשת רק בשל מדיניותה, אלא בשל סיבה נוספת וחשובה אולי אף

כמה אנחנו מתקדמים ובמה אנחנו צריכים לראות את היתרונות שאנחנו משיגים בשיחות עם בייקר עד כה, כמו גם את כל אותן סכנות שאנחנו עומדים בפניהן, ולצער הרב אנו עלולים גם להיכנס אליהן שלא לצורך? קודם כול, מדובר בתוכנית שהיא תוכנית ישראלית לכל דבר. מדובר בתוכנית שכל-כולה ישראלית, לא תוכנית שנכפית על ישראל ולא תוכנית שישאר מתועלת אליה.

היור"ג ג' גדות:

חברי הכנסת, אבקש לשבת. עמיתי חבר הכנסת ירושבוסקי, נא לשבת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הנקודה השנייה היא שאנחנו השגנו, אולי בפעם הראשונה, ובכתב, בכתובים, הסכמה אמריקנית מפורשת, שלפיה תוצאות השיחות העתידות להתנהל בינינו לבין מדינות ערב והפלשתינים לא יביאו לידי הקמת מדינה פלשתינית — הסכמה ברורה ומפורשת של ארצות-הברית.

הדבר השלישי שהסכמנו עליו, ויש בו התקדמות רבה, הוא שלא יהיה לאש"ף כל מעמד בשיחות. אנשי המערך תמיד ביקשו וניסו להשיג בכל מאורם יכולת להגיע למשא-ומתן עם מדינות ערב, אבל הם אמרו שהדבר בלתי אפשרי ולכן צריך ללכת בדרך אחרת, והנה, עכשיו אנחנו מגיעים להסכמה ישראלית-אמריקנית ברורה, שהדרך שבה יש ללכת היא דרך דו-מסלולית. זאת דרך שאחם חלמתם עליה ומעולם לא יכולתם להשיג אותה, ועכשיו היא מתממשת לנגד עינינו.

היור"ג ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מבקש לשבת. סיעת מפ"ם, בהרכבה החסר אומנם, אנא למקומותיכם. חבר הכנסת שמאי, נא לשבת. עמיתי חבר הכנסת תיכון, נא לשבת. חבר הכנסת צידון, נא לשבת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הסכסוך במזרח התיכון היה והווה סכסוך בין מדינות ערב לבין מדינת ישראל. שתוצאות האומללה היא הבעיה הפלשתינית, ולא להיפך. לכן, ההליכה הדו-מסלולית היא הליכה הכרחית.

נקודה חמישית, אדוני היושב-ראש, היא של ביטול הרעיון של ועידה בין-לאומית. אני לא יכול להבין, מדוע דוברי המערך דבקים ברעיון הזה. אין ולא תהיה ועידה בין-לאומית. אם היו אתמול דיבורים על כך שממשלת ישראל הולכת כביכול בדרך שעלולה להביא אותנו חס וחלילה לוועידה בין-לאומית, הרי לא היו דברים מעולם. מדובר במסגרת מתפרקת, שאין לה סמכות מהותית לגבי הדיונים, מסגרת שלא תהיה לה כשום פנים ואופן סמכות ערעור.

היור"ג ג' גדות:

חבר הכנסת ברעם, נא לשבת. חבר הכנסת נפאע, חברי הכנסת לנדאו וצידון, נא לשבת. חברי הכנסת משמאלי שבימין, נא לא להפריע.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מבקש להבהיר לחברי הכנסת, שגם כאשר הקיצונים יותר שבינינו, בעמדתם הלאומית, נפגשים עם עמיתים מאירופה, שעמדתה בכל הקשור לסכסוך הישראלי-הערבי במזרח התיכון ידועה, הם נוכחים לדעת שהעמיתים מאירופה מכירים בטענה אחת צודקת שלנו, בין שהם מסכימים לעמדתנו ובין שהם אינם מסכימים לעמדתנו, והיא הטענה שכל פתרון לסכסוך צריך להיות במשא-ומתן ישיר. הם מבינים את סירובנו

— הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז —
 שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע א-ראמון לממשלה —

לאוויר משהו, מתברר לך ששותפין לקואליציה אינם מוכנים, ואז אתה חוזר כך ואתה אומר: הדברים לא נאמרו.

מיכאל איתן (הליכוד):

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת מיכאל איתן, מראש הממשלה נדרש אומץ לב, שיאמר לציבור את האמת. אם יש לו דעה, אם הוא איננו מוכן ללכת לשום תהליך, או שהתהליך איננו טוב, או שהוא לא רוצה ועדיה כין-לשלוויה, או שלוויה אזוירית הוא לא מסכים, חובתו להגיד את האמת לציבור. זוהי החובה המינימלית בכל מקום. אל ישלח את שר החוץ ויאמר לו: מוסכם, ואחרי זה יציג אותו ככלי ריק בפני כל העולם: לא מקובל, בשום משטר לא מקובל.

מיכאל איתן (הליכוד):

שיעורים אפשר לקבל מהמערך.

משה שחל (המערך):

בהחלט אתה יכול ללמוד.

רבתי, מדובר בשעה גורלית ובשאלה גורלית לקיום מדינת ישראל. ובשעה גורלית זו יש לנו ממשלה מבוזבזת, בלתי אחראית, שאינה מסוגלת להבין את התקופה שבה אנו חיים ולהעריך את גודל הסיכוי מול גודל הסיכון.

שמיר מעוניין להירשם בהיסטוריה כמי שאמר "לא" לפשרה טריטוריאלית. הוא איננו מעריך נכון מה תכתוב עליו ההיסטוריה. הוא יירשם כאבי אבות המחללים הנוראים מכול, מחלל חוסר היכולת שלו להבין את המציאות שבה אנו חיים, והמחלל של הפגיעה בעלייה הנפלאה ביותר שהיתה לנו מאז קום המדינה ועד היום. לתקופה קצרה אולי ייזכר ראש הממשלה, אבל אני משוכנע שלתקופה ארוכה יותר — אדוני ראש הממשלה, צר לי לומר לך, שאתה תיזכר כראש ממשלה שהותיר אחרי שיעוריו של ציונות חרוכה, עם מותו וסמוך: ראש ממשלה שפעם בקונסנסוס הלאומי, ראש ממשלה שבתקופתו היו ירידה ואבטלה מפחידות, עולים מושפלים, לכלכלה מתמוטטת, ערכים מנוחלים; הוא ייזכר כמנהיג שהעדיף קואליציית פנים ושמיירת שקט בליכוד על קואליציה עם העם; הוא ייזכר כמנהיג שכל מה שקרה כאן לרעה — קרה בגללו, ומה שקרה לטובה — קרה למרותו.

אנו וילדינו נישאר תקועים עם בעיות חמורות, כי חזונו של האדם שהגורל הפקיד בידיו בתקופה זו את ניהול ענייני המדינה היה צר ומצומצם מלהבין את גודלה של התקופה.

חברי הכנסת, אל תפחדו אותנו. ואני מציע לכם לדבר אל המפלגה הזאת, שאני נמנה עמה, עם קצת כבוד. אם יש בארץ הזאת הישגים, עשייה, התיישבות, הם הושגו בזכותנו, למרות התפיסה שלכם.

ואני רוצה, אדוני היושב-ראש, לכוא ולומר על מה צר לי ועל מה הכאב, מעבר לחילוקי הדעות בין המפלגות. צר לי וכואב לי שבתקופה גורלית זו עומדים בראש המדינה אנשים קטנים, קטני אמונה, בלי חזון וכלי ראייה של מה שקורה.

וכמה הם מתגמדים לעומת מייסד המדינה דוד בן-גוריון. אני אביא מדבר דוד בן-גוריון על עזה. בפברואר 1957 הוצע לישראל עליידי ארצות-הברית, שתחזיק את עזה כפיקדון. אמר בן-גוריון לגולדה מאיר: "צריך למצוא דרך אלגנטית להיפטר ממכשלה זו". והוא טען בזעם, כי "הוספת 300,000 ערבים נגד רצונם ונגד רצונו של העולם האוחד והערין יסתום את הגולל

יותר — בשל אי-אמירת האמת לציבור. ממשלה זו אינה אומרת את האמת לציבור, בעקביות, בכל נושא ובכל תחום. הממשלה אינה אומרת לציבור את האמת, שראשה אינו מעוניין בתהליך מדיני שסופו פשרה, ואין לו כוונה להגיע לפשרה. והוא אינו אומר לציבור אמת — שהזמן פועל לרעתנו, וככל שנדחה את ההסדר, המחיר שתיאלץ ישראל לשלם יהיה גבוה יותר. הוא אינו אומר אמת לציבור על האלטרנטיבה הנוראה לאי-הסדר מדיני.

הוא אינו אומר אמת לציבור הישראלי, אך הוא מוכן — אותו ראש הקואליציה — להכריז בפני עיתון צרפתי, שהוא, יצחק שמיר, אינו רוצה להיכנס להיסטוריה כמי שמסר שטחים מארץ-ישראל, אך הוא משאיר את התפקיד הזה ליורשו.

הוא אינו אומר אמת לציבור, שהעלייה במשבר, שקליטת העולים היא בשפל, שהאבטלה מרקיעה שחקים. הוא אינו אומר אמת לציבור, שהברירה האמיתית היא — שטחים או עולים.

ומה הפלא, רבתי חברי הכנסת? הוא, יצחק שמיר, אינו אומר אמת לחבריו בממשלה, ואף מעמיד את שר החוץ שלו כאדם לא אמין, לא מוכשר ולא מסוגל לנהל משא-ומתן.

אי-אמירת אמת וחוסר אחריות אישית וציבורית — על אלה צריך להביע א-ראמון.

צר לי על מר שמיר. הוא דחה את מסמך-לונדון, שהיה נוח לישראל יותר מכל הסדר המוצע היום. הוא דחה את יוזמת-שולץ והביא לפתיחת הדיאלוג האמריקני עם אש"ף. הוא טרף את יוזמת השלום של הממשלה ממאי 1989, שלא בצדק נקראה על שמו, והוא מטרף היום את מהלכי שר החוץ שלו.

כימיה של ממשלת האחדות הלאומית טען מר שמיר, שאי-אפשר לקיים מדיניות דו-ראשית. נפלה ממשלת האחדות, וקמה ממשלת הליכוד. מספר הראשים לא קטן, אלא גדל, בכמה בודדא.

התופעות שאנו עדים להן מביקורו האחרון של בייקר היו טרגיות ועצובות. החלק הטרגי — מות אמו של בייקר: החלק המעציב — התנהגותה של הממשלה עצמה. דוד לוי אומר שסוכם. חבר הכנסת ריבלין, ממקורביו של שר החוץ דוד לוי, אומר היום: אכן היתה הסכמה. ואני משוכנע שההסכמה הזאת היתה על דעתו של ראש הממשלה. אין לי ספק, שמר דוד לוי אומר אמת: אין לי כל ספק בזה. אני רוצה לומר לך, אדוני ראש הממשלה: מר דוד לוי נשבע בכניו, דבר היקר לו ביותר, שהגרסה שלו היא הנכונה, אבל שרון נאמן מאימים. ומלשכת ראש הממשלה מודיעים, שלא היו הסכמות, ואחר כך מבהירים, שעמדת שמיר בכלל מנוגדת לעמדת שר החוץ שלו. היום מתראין מר שמיר בטלוויזיה, והוא אומר על שר החוץ: דוד לוי: דוד לוי לא התכוון. מה זה, דוד לוי לא יודע? הוא יודע בשפת האם שלו? הוא לא מבין? בכלל, אינני יכול להבין: זה, שר חוץ מאותה מפלגה, זה כבר לא עניין של מפלגת ימין-שמאל. לא מדובר בשר חוץ ממפלגה אחרת — שר החוץ של.

מדוע, אולי מיהו יסביר לי, אתה לא נפגש יחד עם שר החוץ עם בייקר? יש צוות שקבעת אותו לנהל משא-ומתן. שלושתם מאותה מפלגה שלך. מדוע אתה לא יושב עם שר החוץ ושר הביטחון לנהל משא-ומתן? אלא אם כן אני מגיע למסקנה — וזו חייב לומר אותה בכאב ובעצב — שיש לך עניין בלבלב במתכוון, כדי שתוכל אחרי זה לחמוק. אתה זורק

— הצעת סיעות המערך. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה: שאילתות ותשובות

ה צ ב ע

בעד ההצעה להביע אי-אמון

לממשלה 33 —

נגד 44 —

נמנעים — אין

הצעת סיעות המערך, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, מפלגת הפועלים המאוחדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל: הסכנה לפגיעה בתהליך המדיני, ההתנחלויות, וקליטת העלייה והאבטלה לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

התוצאה: 33 בעד האי-אמון, 44 נגד, אין נמנעים. אני קובע, שהצעת סיעות המערך, חר"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל סכנה לפגיעה בתהליך המדיני, ההתנחלויות וקליטת העלייה והאבטלה נדחתה. תודה רבה.

ד. שאילתות ותשובות

ברצוני לשאול:

1. האם מקבלים אזרחים אלו פיצויים מן הביטוח הלאומי?

2. האם הם נחשבים לנפגעי פעולות איבה על-פי החוק?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה (לנרשאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הסמכות להכיר בפגיעה מכל סוג כפגיעת איבה היא של הרשות המאשרת במשרד הביטחון.

התקף לב אשר הוכר על-ידי הרשות המאשרת כפגיעת איבה מזכה בתשלום תגמולים לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה.

2. אזרח ישראל אשר הרשות המאשרת אישרה כי אירעה לו פגיעת איבה הריהו נפגע כמשמעותו בחוק.

3251. המשנה למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בשבט התשנ"א (12 בפברואר 1991):

ב"מעריב" מיום ר' בכסליו התשנ"א (23 בנובמבר 1990) פורסם, כי המשנה למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, מר משה חוג'ה, הועמד לדין בהאשמות של זיוף מסמך ככונה לקבל דבר בנסיכות מחמירות, כשימוש במסמך כוזב, בקבלת דבר במרמה בנסיכות מחמירות וכשיבוש הליכי משפט. עוד פורסם, שמר חוג'ה לא הושהה מתפקידו ובעת היעדרו של המנכ"ל, מר מרדכי צפורי, מהארץ מנהל מר חוג'ה את המוסד בפועל.

ברצוני לשאול:

1. במה הואשם מר משה חוג'ה?

2. האם יכול פקיד בכיר, שהועמד לדין כאשמות הנ"ל, להמשיך בתפקידו כמשנה למנכ"ל?

על חזונו הציוני. לימים יפרסם דוד בן-גוריון מאמר ב"נצח ישראל", הוצאת "עיינות", שבו אמר ל"שמירים" ול"שרונים" למיניהם ול"נאמנים", על תוכנית החלוקה: "זה לא שלוקחים לנו חלק מארץ-ישראל, נותנים לנו מדינה".

חברי הכנסת, יש לנו סיכוי להגיע לשלום. אנחנו גייע לשלום עם פשרה, אבל תנאי אחד לנו יש, לא לכם — דאגה לביטחון עם ישראל. השלום הזה יביא גם אפשרות לקלוט עלייה. מה שאתם עושים הוא פשע נורא מכול. אתם מתעתעים בעם, לא מסוגלים לנהל מדינה, ועל כך לא מגיע לכם אמון לרגע.

ואני מקווה שיבוא היום שנראה את זה, שהממשלה הזאת תיפול, ומהר ככל היותר; כך ייטב לעם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שחל. חברי הכנסת, תם הדיון, אנחנו ניגשים להצבעה. ההצבעה היא אלקטורנית. מי שלא ישב במקום לא יוכל להצביע. חברי הכנסת, היה צלצול. כדי למנוע אי-הבנות: מי שהוא בעד האי-אמון — יצביע בעד; מי שמצביע נגד הוא נגד האי-אמון, דוחה את האי-האמון. אני חוזר, מי שתומך בהצעת האי-אמון יצביע בעד; מי שלא תומך יצביע נגד. זו הצבעה מס' 1.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא: שאילתות ותשובות. אני מזמין — — —

צחי הנגבי (הליכוד):
יש הצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצבעה על הצעת החוק — אני רואה שהסעיף מחוק. אני מבקש להתאזר רגע בסבלנות. אני שומע שלפי הצעת המציעים נמחקה ההצבעה. אני רוצה לבדוק את התקנות בנקודה זו.

חברי הכנסת, אני רואה שבזמן שלא אני ניהלתי את הישיבה נמחקה מהלוח ההצבעה. אני חושב שזה לא בסדר. אלא מה, מאחר שהצדק חייב להיעשות במלואו, ובשבוע שעבר, אומנם במועד וכידיעת, נתבקשתי על-ידי חלק מהחברים לדחות את ההצבעה, הצדק מחייב, שכפי שנענית לבקשה שהיתה בשבוע שעבר — ואני חושב שבצדק נענית — ועל-מנת שהצדק גם ייראה, אני מחליט לקבל את בקשת הדחייה. המועד האחר להצבעה זו ייקבע ויתואם אתי על-ידי כל הגורמים הנוגעים בדבר.

הסעיף הבא בסדר-היום: שאילתות ותשובות. סגן שר העבודה והרווחה ישיב על שאילתות.

דרך אגב, חבר הכנסת רובינשטיין איננו. אני רוצה להוסיף לנימוקים שלי, שמציע ההצעה, אחרי שקיבל הסכמה לדחיית ההצבעה, עזב את הבניין. לא יהיה הוגן לקיים את ההצבעה. אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

3353. פיצויים לנפגעים עקב התקפות הטילים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

בעקבות התקפות הטילים על ישראל לקו אזרחים בהתקפות לב.

מסיבות לא ברורות גלש האתר לכיוון מפעל "צמיתות". ובכך בעצם נעשתה חריגה מהכוונה המקורית.

המשרד לאיכות הסביבה העביר לוועדה לבנייה למגורים את חוות דעתו, ובה בקשה כי הוועדה למגורים תורה על פניו המגורונים הסמוכים מיידית לקיר מפעל "צמיתות". כמו-כן הציע המשרד אמצעים ודרכי פעולה נוספים, שביצועם יהיה באחריות משרד השיכון ועיריית חיפה ובעזרת המשרד לאיכות הסביבה. מטרת אמצעים אלה להקטין ככל האפשר את המפגעים הסביבתיים מהמפעלים "צמיתות" ו"המחדש". תחנת המעבר פועלת בצורה טובה ואינה מהווה מפגע סביבתי. עם זאת, במסגרת חוות הדעת, נדרש ליצור חיץ ברור בינה לבין המגורונים.

מאז הוגשה התוכנית של אתר זה הובאו לוועדה למגורים בקשות נוספות לתוכניות למגורים באזורי תעשייה בעייתיים. המשרד לאיכות הסביבה הביע את דעתו הנחרצת ואת התנגדותו לתוכניות אלה, אם כי עדיין לא פורמלית, מאחר שטרם התקיים בוועדות דיון על בקשות אלה.

3361. מערכות הביוב וטיפול בשפכים

חבר הכנסת ח' פורת שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

בתוכנית "אדם על אדמתו", ששודרה ביום 14 בינואר 1991, אמר מנכ"ל משרדך, כי לבר מגושדך ואגוד ערים חיפה, כל מערכות הביוב האחרות בארץ לא עומדות בסטנדרטים, והן קורסות מעומס יתר. לדבריו, כמעט בכל עיר בארץ אין הביוב מתפקד.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הדברים הנזכרים לעיל בשם מנכ"ל משרדך?
2. אם כן — מה מציע משרדך לעשות על-מנת לפתור את הבעיה?
3. זה שנים מדברים על הצורך למחזר את מי הביוב. האם קיימת תוכנית לשם כך, ומה נעשה כדי לקדם נושא זה?
4. מה היא עלות תוכנית זו ומה היא מידת כדאיותה הכלכלית?

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
השאלתך של חבר הכנסת פורת עוסקת בנושא כאוב מאוד.

1. פרויקט שפכי גושדן קולט כ-90 מיליון מ"ק שפכים גולמיים בשנה, מטוהר אותם לרמת איכות גבוהה ומאפשר את ניצולם בחקלאות להשקיה בלתי מוגבלת לכל סוגי הגידולים. מתקן הטיהור של שפכי אזור חיפה מטפל בכ-22 מיליון מ"ק בשנה, וגם הוא מפיך שפכים ברמה סבירה. לעומת זאת, בירושלים, בבאר-שבע, באילת ובמרבית ערי הארץ שמחוץ לגושדן הטיפול בשפכים לא קיים, או שהוא ברמה גרועה ביותר. זאת עקב שימוש בשיטות טיהור מיושנות וגידול באוכלוסייה, שלא לוהה בהגדלת מתקני הטיהור.

מרבית שפכי יהודה ושומרון זורמים ללא טיפול לוואדות ומסכנים את מי אקוויפר ההר, אחד ממקורות המים הראשיים של ישראל.

2-3. המשרד לאיכות הסביבה הגיש הצעה לממשלה, ולפיה תוקם רשות למים ולביוב, אשר תפעל, בין היתר,

3. מה נכלל כיום בתחום הסמכויות המוטלות על מר חוג'ה?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מר חוג'ה הואשם, כפי שפורסם בעיתון "מעריב" ביום 23 בנובמבר 1990, על-פי כתב האישום שהוגש כחודש אוגוסט 1990, בפרטי אישום אלה: 1. זיוף מסמך; 2. שימוש במסמך מזויף; 3. קבלת דבר במרמה; 4. שיבוש הליכי משפט; 5. גנבה בידי מורשה.

2. מר משה חוג'ה הושעה מתפקידו על-ידי נציב שירות המדינה.

3. התשובה על שאלה מס' 2 יש בה משום מענה על שאלה מס' 3.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לסגן שר העבודה והרווחה. סגן השר לאיכות הסביבה ישיב על שאלותי.

3347. מחנה קרוונים באזור בעל מפגע סביבתי

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

עיריית חיפה, שקריית-חיים מסופחת אליה, ייעדה שטח של כמה עשרות דונם למגורי עולים, בין המפעל לגריסת אבנים "צמיתות" לבין תחנת המעבר האזורית לאשפה. כאן יעמידו מחנה קרוונים ל-100 משפחות — באתר שנפסל מלמשש למגורי אדם.

ברצוני לשאול:

1. הנכונה הידיעה דלעיל, ואם כן — כיצד קרה שאושרו תוכניות לבנייה במקום בעל מפגע סביבתי כזה?
2. מה בדעת משרדך לעשות למניעת הקמת שכונות מגורים באזור בעל מפגע סביבתי?
3. לחלופין, אם השכונה הנ"ל אכן תוקם, מה בדעת משרדך לעשות על-מנת למגן אותה מהמפגע הסביבתי?

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
1-3. לשאלתך של חבר הכנסת יצחק לוי בדבר הקמת קרוונים במקום שנפסל למגורי אדם. מדובר בהקמת כ-100 מגורונים בסמיכות לתחנת מעבר לפסולת המופעלת על-ידי עיריית חיפה. האזור מיועד בתוכנית המתאר כאזור תעשייה. פורמלית, האתר למגורים טרם אושר כחוק. התוכנית עברה דיון ראשוני לקראת הפקדה בוועדה לבנייה למגורים, אושרה להפקדה, אך מועד הפקדתה היה רק בתאריך 21 בפברואר 1991. אי לכך, המגורונים הוצבו במקום לפני שהתוכנית גמרה את הליך אישורה.

למחשבה שעמדה מאחורי מיקום המגורונים באתר זה היו שני היבטים. אחד — שהאתר יהיה צמוד לשכונת מגורים קיימת על-מנת שיוכל להיסמך עליה מבחינת שירותים. והשני — להקים את המגורונים במקום שיחטיב את זמנית האתר. בחר כי התנאים הסביבתיים צריכים להיות כאלה, שניתן לגור במקום.

האתר המדובר נמצא בסמיכות מיידית לקריית-חיים, על גבול פס הירק המפריד בין שכונת המגורים לאזור התעשייה.

3373. תקן לתנורי עץ להסקה

חבר הכנסת ע' עלי שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

בשנים האחרונות רווחה אופנה חדשה של שימוש בתנורי עץ כאמצעי חימום לבית. תנורי העץ פולטים גזי שרפה וחלקיקי אפר דרך הארובה וגורמים לבעיה סביבתית. בארצנו אין מודעות לתנורי עץ, ולכן אין תקן לרמת יעילותם, להתאמתם ולעניין התקנת ארובה שלא תהווה מפגע.

ברצוני לשאול:

1. האם נקבע תקן לתנורי עץ לכמות פליטות מותרת, מיקום ארובה כיחס לשכנים ועוד? אם לא — מדוע?

2. מה בדעת השר לעשות בנושא זה?

תשובת סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עדיין לא נקבע תקן לתנורי עץ לכמות פליטות מותרת. המשרד השתתף באופן פעיל בהכנתו של תקן ישראלי רשמי לתנורי עץ (הצעת תקן, ת"י 1368, מכון התקנים, תל-אביב). פרסום תקן זה בצורתו הסופית הוא באחריות מכון התקנים. אשר לתקן לארובות של תנורי עץ, הרי קיים תקן ישראלי רשמי הקובע את גובה הארובה המחוברת לתנור חימום ביתי המוסק בדלק נוזלי (ת"י 838, מכון התקנים, תל-אביב). בהעדר תקן ישראלי רשמי המתייחס לארובות של תנורי עץ, נהוג להשתמש בתקן הקיים, ת"י 838, גם לגבי תנורי עץ (ראה הנחיות עיריית ירושלים להסכת מבנים ללא מפגעים סביבתיים).

2. הבעיה של מפגעים מתנורי הסקה בעץ קיימת במיוחד באזורים הקרים יותר של המדינה, לדוגמה בירושלים, וכן ביישובים חקלאיים, שבהם קיימת אספקה שוטפת וזמינה של עץ לבעירה. מאחר שהבעיה היא מקומית ומוגבלת, מציאת פתרון לבעיית המפגעים מתנורי עץ אינה נמצאת כעדיפות גבוהה במשרד לאיכות הסביבה. אין כוונה בשלב זה ליוזם פעילות נוספת מעבר לזו הקיימת בנושא כמכון התקנים הישראלי.

3393. הגז רדון

חבר הכנסת רע' כהן שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ב' בניסן התשנ"א (17 במרס 1991):

העיתון "ידיעות אחרונות" חשף ממצאי סקר גדול שנערך בארץ לבריקת הגז רדון. מתברר כי ב-314 מקרים — 12% מסך כל אוכלוסיית הסקר — נמצאו רמות רדון שחצו את הקו האדום המקובל על המשרד לאיכות הסביבה.

ברצוני לשאול:

1. האם קיבלו השר ומשרדו מידע על ממצאיו של סקר זה?

2. מה ייעשה למנוע התפרצות התופעה לממדים גדולים יותר?

תשובת סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מה שכונה "סקר" במאמר בעיתון "ידיעות אחרונות" הוא למעשה קובץ של תוצאות מדידת ריכוזי גז רדון בשיטת מארו פחם אקטיבי.

קובץ התוצאות נמסר לנו על-ידי ד"ר גריווסיטין. האחראי מבחינה מקצועית למדידות ולניתוח התוצאות הנ"ל. אנו

לאכיפת חוק הרשויות המקומיות ופקודת בריאות העם בעניינים הנוגעים לטיפול בכיוב. לחלופין הוצעה הקמת מינהל ארצי לכיוב, שבראשו תעמוד ועדת מנכ"לים לכיוב. הצעות אלו עדיין לא נתקבלו, וכיום אין תוכנית-אב מסודרת ומוסכמת לטיפול בכיוב.

4. המשרד לאיכות הסביבה הכין אומדן ראשוני של עלות ביצוע התוכנית בקנה-מידה ארצי. מחירה כ-630 מיליון דולר עד שנת 2000, ו-435 מיליון דולר נוספים עד לשנת 2010.

הכדאיות הכלכלית של תוכנית מקפת לטיפול בשפכים נשענת על השיקולים הבאים: מניעת זיהום מאגרי המים; שיפור מאזן המים על-ידי יצירת מקור מים שהוא זמין להשקיה; הגדלת אמצעי הייצור של החקלאות; הגנה על איכות הסביבה ממפגעי ריח ואסתטיקה.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פורת.

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):

אני מודה לסגן השר יגאל ביבי על תשובתו. אני רוצה להבין: האם התוכנית שהועלתה על-ידיכם מתואמת עם משרד החקלאות? האם בנושא הזה כאו בכריס עם משרד האוצר? ומתי בכוונתכם להעלות את זה בפועל בממשלה כדי שהעניין הזה יהיה קונקרטי, ולא ישכב כמו תוכניות אחרות שמעלות אבק?

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

לפני כשבעים יושב המדען הראשי של המשרד לאיכות הסביבה עם ד"ר זסלבסקי ממשרד החקלאות, והם ניסחו הצעת טיטוה לשיתוף-פעולה בנדון בין משרד החקלאות לבין המשרד לאיכות הסביבה. ישבתי עם שר החקלאות, והוא הכין הצעת החלטה לממשלה בנושא הכיוב. אבל לפני שהוא יביא את זה לממשלה, הוא החליט לשבת עם שר האוצר. הישיבה עם שר האוצר מתעכבת זה שבועיים. לפני שמביאים את זה לממשלה, כדאי היה לסכם עם שר האוצר.

אברהם שוחט (המערך):
למה זה מתעכב?

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן השר, פרופסור זסלבסקי, לא ד"ר זסלבסקי.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

פרופסור דן זסלבסקי, חשבתי שהוא דוקטור.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא, פרופסור.

שר האנרגיה והתשתית י' נאמן:
יש פרופסורים שקוראים להם דוקטור. לפרופסור איינשטיין קראו ד"ר איינשטיין.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
פרופסור נאמן מתקן אותי, שלפרופסור איינשטיין קראו דוקטור באמריקה.

אברהם שריר (הליכוד):
יש כאלה שהם פרופסורים אבל אינם דוקטורים. היו גם מקרים כאלה.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
בכל אופן, אני מקווה שבתוך שבוע-שבועיים תהיה החלטה בממשלה, מי מטפל בכיוב וכמה כסף משקיעים בכיוב כדי שיהיו לנו מים נוספים לחקלאות.

הגני להוסיף ליריעתך את הערתו של חשב המשרד, כי ייתכן ש"מוסדות-בית" למוסדות המזכירים קיבלו סיוע כלשהו, אולם לצורך בדיקה זו דרושים מספרי המלכ"רים שלהם.

היו"ר ג' גדות:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גמליאל.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, הייתי מבקש לדעת, מהו הרקע להתחייבויות של שרי האוצר ל"היברו יוניון קולג"? מה הם הקריטריונים להתחייבותם של שרי האוצר לתמוך במוסד מסוים מסוג מסוים? כמורכן אבקשך לבדוק את סכומי הסיוע שקיבלו החברות-הבנות של מוסדות אלה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
כפי שכבר הסברתי, וכפי שאמר החשב, נושא ה"מוסדות-בית" טעון בדיקה, ואני אענה לך על כך בכתב.

כמורכן, למעשה הקריטריונים כאן לא נקבעו, אלא מאחר שהמוסד הזה קיים כבר שנים רבות, והוא גם השתתף במבנה עצמו של התוכנית הזאת, ממשלת ישראל ראתה לנכון להשתתף בסכומים, אומנם נכבדים, אבל חד-פעמיים.

3239. פיצוי על נזקי מלחמה למשפחות חדר-הוריות
חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר האוצר ביום כ"ח בשבט התשנ"א (12 בפברואר 1991):

בהנחיות שפורסמו בימים האחרונים על-ידי מס הכנסה ומס רכוש ניתנה הוראה לתת למשפחות חדר-הוריות שביטון נפגע פיצוי נמוך יותר מן הפיצוי שניתן לזוג שביטון נפגע. הפרש פיצויי תכולת הדירה בין משפחות חדר-הוריות לבין זוג עומד על 10,000 ש"ח לטובת משפחות במעמד של זוג.

מצ"כ כתבה מהעיתון "דבר", 31 בינואר 1991, + טבלת ביטוח חפצים בתיים מפני נזקי מלחמה — כפי שפורסמה בעיתונים השונים.

ברצוני לשאול:

1. האם ניתנו הנחיות כאלה לאנשי מס הכנסה ומס רכוש?
2. האם אין משפחות חדר-הוריות משפחות לכל דבר, עם צרכים זהים לאלה של משפחות רגילות?
3. האם מוכר למשרדן מסמך שהופק על-ידי "נעמת", המציין ש-39% מהמשפחות בשלושת העשירונים התחתונים הן חדר-הוריות, וכי ריכוז העוני בישראל הוא במשפחות חדר-הוריות?

4. מה יעשה לתיקון המצב?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1. הדבר נקבע בתקנות מס רכוש, ואנשי המס נהגו לפיהן.
- 2 — 4. לאחר ששר האוצר בדק את הנתונים בשטח, הוא הורה לנציב מס הכנסה לנקוט את הצעדים המתחייבים על-מנת להעניק למשפחה חדר-הורית עם ילדים מתחת לגיל 18 פיצוי שווה לזה הניתן למשפחה רגילה.

3284. שיקום בתי נפגעי הטילים

חבר הכנסת א' בן-נחמס שאל את שר האוצר ביום י"ב באדר התשנ"א (26 בפברואר 1991):

בנפול הטילים הראשונים, היו שכונות באזור א' הראשונות להיפגע. מאז עבר חודש, ומלבד סימון שטחי סכנה על-ידי שלטים לא נעשה דבר. האזרחים שהיו זה חודש

מסחינים לחלוטין מעצם הצגת הקובץ כסקר, מאחר שמכחינה סטטיסטית אין לכך כל בסיס. כמורכן, על-מנת לקבל מידע אמין לגבי החשיפה לקרינה מהגז דדון יש לבצע גם מדידות אינטגרטיביות אדכות-טווח. דבר זה לא בוצע, אף שלמבצעי ה"סקר" ידועה היטב מדיניות המשרד לאיכות הסביבה בנדון.

2. הימצאות הגז דדון בקומות תחתונות ובמפלסים נמוכים של מבנים היא תופעה כלל-עולמית, ואינה מיוחדת דווקא לישראל.

מובן שרצוי לדעת מה היקף הבעיה בכל מקום ומקום, במידה שהיא אכן קיימת, ובדרך כלל ניתן להשתמש באמצעים פשוטים כדי להתגבר עליה.

יש להרגיש כתשובה, שאין מרובר כלל על "התפרצות" אלא על תופעת טבע, שיש בה סכנה פוטנציאלית שיש לאתר אותה ולטפל בה.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לך, סגן השר לאיכות הסביבה. אני מזמין אל הדוכן את סגן שר האוצר להשיב על שאלות. והראשונה — שאלתא מס' 3088 של חבר הכנסת אברהם בורג.

3088. התבטאות של שר האוצר

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר האוצר ביום כ"ב בטבת התשנ"א (8 בינואר 1991):

בתוכנית "בוקר טוב ישראל" כ-27 בדצמבר 1990 אמר שר האוצר: "כמה משברים קואליציוניים קייתי בכסף".

ברצוני לשאול:

1. כמה משברים קואליציוניים קיית בכסף?

2. כמה כסף זה עלה?

3. מה הם המשברים?

4. מה הם הסעיפים התקציביים ומתי הם אושרו?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

שר האוצר רואה שאלתא זו כקנטרנית כמהותה ובמגמתה, ועל כן איננו מוצא מקום להשיב עליה.

3192. סיוע למוסדות הקהילה הרפורמית

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר האוצר ביום כ"א בשבט התשנ"א (5 בפברואר 1991):

ברצוני לשאול:

מה הוא סכום הסיוע, אם בכלל, שקיבלו ממשרדך, בכל שנה מחמש השנים האחרונות, הגופים כדלהלן: 1. "בית-שמואל", "התנועה ליהדות מתקדמת" בירושלים וביתר ערי הארץ; 2. "קהילת ה-ראל", "היברו יוניון קולג"?

סגן שר האוצר י' עזרן:
בדיקתי העלתה, כי המוסדות "בית-שמואל", "התנועה ליהדות מתקדמת" ו"קהילת ה-ראל" לא קיבלו בשנים האחרונות סיוע כלשהו ממשרד האוצר.

מכון "היברו יוניון קולג'" אמור לקבל כ-2.2 מיליוני דולר כהשתתפות משרד האוצר בבניית המכון, מתוקף התחייבויות של כמה שרי אוצר לשעבר. יש לי כאן כל התאריכים, מאז ספיר, עליו השלום, עד ארליך, זיכרונו לברכה, ועד, ייבדל לחיים ארוכים, יצחק מודעי.

פה בעיה, אבל יש חוק התיישנות לגבי אותם מקומות. מדובר כאנשים שחיו כל כך הרבה שנים שם, וגם אני באתי עם המשפחה לכפר-שלם באותם תנאים. היום, כשרוצים לפנות משפחה, מקבלים דירה חלופית על-ידי "חלמיש" או על-ידי גופים אחרים. אבל לא יכול להיות מצב שאותם אנשים שנפגעו היום לא מטפלים בהם, כי לא יודעים מי בעל הקרקע. אם הטיל לא היה פוגע, לא היתה להם בעיה כלל, הם היו ממשיכים לחיות שם. צריך להכיר בכעלות שלהם באופן אוטומטי. אותם אנשים שחיים באותם בתים, חובה להכיר באופן אוטומטי בכעלותם ולא להיכנס לבירוקרטיה.

מה שעשתה העירייה היום, ואני מסייר שם ורואה: הביאו מגורונים קטנים ושמו אותם כמו מעברה, יותר גרוע מהקרוונים, ואני מודאג מאוד מאוד שזה מה שיהיה להם לאורך כל הזמן. אני מבקש ממך לדאוג לכך, שהאנשים האלה לא יגורו במגורונים במעברה החדשה, ושעיריית תל-אביב לא תשתלט על האדמות שלהם. הנושא הזה הוא נושא רגיש מאוד, ואני לא רוצה שזאת תהיה פצצת זמן חברתית, כי הם הנפגעים הראשונים, צריך לדאוג להם. אנא ממך, תבדוק היטב את הבעלות על הקרקע. הם חיים שם 50 שנה, מגיעה להם הזכות המינימלית. הבתים שלהם נפגעו, שיחזירו את הבתים כפי שהיו, שלא ייתנו להם וילות, אבל שלא יגידו להם היום: אתה לא בעל הקרקע, חלף מפה. אני רוצה שתיכנסו ל

סגן שר האוצר י' עזרן:

חבר הכנסת הנכבד, הרי אנחנו מבינים היטב שאי-אפשר לקבל החלטה כוללת וגורפת להכרה אוטומטית. אין דבר כזה, להכיר אוטומטית בכעלות על רכוש. עם זאת, ברור שיש זכויות מקוננות. אני מבקש ממך: אם יודעים לך מקרים ספציפיים, אנא תידע אותנו. אנשי מס רכוש מוכנים, והרי הדגשתי בדברי תשובתי, שמשרד האוצר מוכן לחתום ישירות. אתה גם צריך להבין שלנו אין הכלים להתמודד עם כל הבעיות כמו לרשות מקומית, אבל כשיש מקרים כמו שציינת והם חריגים, יוצאים מה הכלל, אנחנו מוכנים לטפל בהם ישירות.

3343. זכאות להנחה במס הכנסה למושב עין-תמר

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

המושב עין-תמר בדרום ים-המלח אינו זוכה להנחה של 7% במס הכנסה, אף שכל היישובים בסביבתו זוכים להנחה זו.

ברצוני לשאול:

מדוע אין מושב עין-תמר זוכה להנחה במס הכנסה?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כידוע, ניתנו עד כה הנחות במס ללא קריטריונים ברורים, דבר שמשרד האוצר שואף לשנותו ואף הגיש הצעה מפורטת לגבי לזוועדת הכספים של הכנסת.

מושב עין-תמר לא הגיש בקשה לקבלת הנחות ממס ולכן לא נכלל בתקנות הקודמות. עם חקיקת הזכאים להנחות בחקיקה ראשית, ביוזמת ועדת הכספים, לא ניתן להוסיף או לגרוע מרשימת היישובים. לכשיחודשו הדיונים בוועדה נוכל לשקול גם את מעמדו של מושב זה.

3344. ביטוח נזקי טילים בחברת "הסנה"

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

בבתי-מלון, את הטפסים מילאו, שמאים העריכו, אבל מסתבר שהבירוקרטיה היא שקובעת את הקצב, גם הפעם השכבות החלשות הן הנפגעות העיקריות. במקום להתחיל לבנות עסקה העירייה ביחסי ציבור — להביא כמה שיותר תורמים למקום ההרס.

ברצוני לשאול:

1. כיצד יואצו הליכים ביורוקרטיים אלה ותתחיל בנייה?

2. אילו פתרונות מוצעים למשפחות שבתיהן נפגעו — לטווח הארוך?

3. מה הם הנהלים ומה הוא לוח הזמנים לכיצוע התיקונים?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1. בימים אלה נקבעו סופית, בשיתוף עם הרשויות המקומיות, הדירות שהוצאו לגבייה צווי הריסה ולא ניתן לשפצן. עובדי הלשכה המשפטית של נציבות מס הכנסה ומס רכוש, בשיתוף עם המשפטים של עיריית תל-אביב, מבררים עם הניזוקים עצמם את זכויותיהם החוקיות במקרקעין, הן כבעלים והן כמחזיקים לפני קרות הנוק.

2. לכל הניזוקים שדירותיהם נפגעו, ושרשות מקומית קבעה כי אין אפשרות לגור בדירות עד גמר השיקום, ניתנה אפשרות לדיוור חלופי. תחילה בבתי-מלון למשך שבועיים, ולאחר מכן בדירה שכורה, והכול על חשבון קרן הפיצויים.

3. לאחר שנסתיים שלב הבירור נקבע גובה הפיצוי שיוצע לכל ניזוק, בהתאם לגודל הדירה ולסוג הבנייה. הניזוק יוכל לבחור באחת משתי הדרכים: בניית הדירה מחדש באמצעות הרשות המקומית, או קבלת פיצוי כספי תוך התחייבות לבנייה עצמית, כמובן בתוך פרק זמן.

לגבי כל הדירות שנפגעו וטענות שיפוך עמוק ניתנו הנחיות לביצוע על-ידי חברות ייצוריות, כגון "עזרה וביצורן" ו"חלמיש", וכן על-ידי קבלנים פרטיים. משרד האוצר מוכן לחתום על חוזה ולבצע את התשלומים באמצעות העירייה או ישירות לניזוקים, הכול לפי העניין ובאופן מידי.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (המעריך):

אדוני סגן השר, בישיבה הראשונה של ועדת הכספים, עם נפול הטילים, כשהפגיעה הראשונה היתה בשכונת-עזרא, הודעתי כי אני מבקש מאוד מאוד מהאוצר שלא למנות את עיריית תל-אביב כאפוטרופוס על אותן שכונות שנפגעו, מתוך ניסיון עשיר לגבי היחס של ציץ' לאותם תושבים במשך הרבה מאוד שנים. לצערי, אנחנו קוראים הרבה מאוד בעיתונים כתל-אביב על היחס הקר והמעליב של ראש העיר לאותם תושבים.

מה ששמעתי ממך כאן היום הוא, שבודקים את הבעלות על הקרקעות. אם לא עיריית תל-אביב היתה מטפלת בזה לא היתה בעיה; את התושבים שגרו בשכונת-עזרא וגרים בשכונת-עזרא העבירו כמו שמעבירים היום עולים לכל מיני מקומות. אותם העבירו שכונות ה-40 וה-50 למלא שם בתים ערביים. הם לא רצו להיות שם, העבירו אותם, הם חיים שם 50 שנה, אלה הבתים שלהם, אף אחד לא ניסה להוציא אותם משם. היום מחפשים חושים אתם, טאכו ודברים אחרים. זה לא יקרה בשכונות מצוקה, שבהן גרו ערבים לפנייהם. כלומר, יש

הוא חלק אינטגרלי ממסכת החינוך במדינת ישראל. נעשה בצורה כזאת? להערכתי, כל הטיפול בדרך הזאת, כפי שהיא נעשית, יכול להביא אותנו שוב ושוב לבעיות. נכון שנמצא כרגע פתרון, אבל הוא שוב פתרון זמני, שוב יחזור הדברים הללו לסורם ושוב נעמוד במצב לא נעים. אני הייתי מציע: מדוע לא לאמץ שיטה בדוקה יותר? לראות בנושא הזה של הסעת תלמידים חלק אינטגרלי ממסכת החינוך במדינת ישראל, אינטגרלי ממש, וללכת לפי מספר התלמידים באותם מוסדות? הדברים נתונים וידועים והם מתערכנים מדי חודש בחודש עם תוספת של כל תלמיד. לא יכול להיות שמדי פעם תצוץ בעיה שכזאת ומוסדות חינוך ישובו בגלל דבר שכזה. הלא זה חלק מאורח החיים היומיומי שלנו.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אומנם הסעות התלמידים לבתי-ספר אזוריים, כפי שאדוני חבר הכנסת קובע, הן חלק אינטגרלי, אבל זה לא יכול להיות חלק אורגני ממערכת החינוך. מי כמון יודע — כיוון שגם אתה אוהב להסתמך על המקורות — שאחד בשם בן-גמלא, שאמרו עליו בתלמוד, כבכא-בתרא, שאילולא הוא היתה משתכחת תורה מירשאל, הוא היה מייסד בתי-הספר הראשון והוא אסר להסיע תלמידים על-פי ההלכה, מבחינת סכנת דרכים. כך שלהפוך את הסעת התלמידים — שהיא כורח, אבל כורח שלא ישובח ולא יגונה, שהיא חלק אינטגרלי — לחלק אורגני של מערכת החינוך, זה דבר שהוא בלתי אפשרי, לדעתי, אבל אני מוכן לבדוק את ההצעה שלך, וכמובן להעביר אותה גם למשרד החינוך.

יהודה פרח (הליכוד):

רק מלה.

היו"ר ג' גדות:

אתה מבקש יפה מאוד. אם רק חצי שאלה — קיבלת.

יהודה פרח (הליכוד):

מה שהבאת מן המקורות מקובל עלי. אנחנו חיים בתקופה שבה בתי-הספר האזוריים הפכו להיות רצונו של משרד החינוך. הוא מעוניין בהסעת תלמידים כדי ליצור אינטגרציה, לכן היום זה מקבל אופי חדש.

סגן שר האוצר י' עוזן:

ברור, צינתי ב"בכרי שזה כורח הנסיבות והמציאות שבה אנחנו חיים, ואני לא מתעלם ממנה כלל. אבל בכל זאת ברור כשמש שאי-אפשר להפוך נושא, שהוא נספח מכורח הנסיבות והוא הכרחי וחיוני, לחלק תקציבי. כאן הם צרכו את כל התקציב, שהיה אמור לשמש לשנה שלמה, בתקופה קצרה יותר, ומכאן נובע כל המאבק.

3346. מכס על תרומות לעולים

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר האוצר ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

נודע לי, כי כ-30,000 מכשירי רדיו, אלפי שמיכות, בגדים וצעצועים שנתרמו על-ידי קהילות יהודיות לעולים חדשים תקועים במחסני הערובה של המכס כאבן שאין לה הפוכין.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?

2. אם כן — מדוע מסרב משרד האוצר, אגף המכס, לפטור את התרומות ממס, או, לחלופין, להפחית את שיעורו?

3. מדוע נדרשים התורמים או מקבלי התרומה לשלם סכומים ניכרים עבור שחרור המוצרים מהמכס?

המפקח על הביטוח אסר על חברת "הסנה" לבטח מפני נזקי הטילים בפוליסת ביטוח מסוג "עדיף".

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון?

2. אם כן — מה היו השיקולים לאיסור זה?

3. האם העובדה שיושב-ראש איגוד חברות הביטוח ומנהלי החברות התאגדו כנגד חברת "הסנה" ופנו למפקח על הביטוח לא מהווה חשש לפעולת קרטל?

תשובת סגן שר האוצר י' עוזן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. המפקח על הביטוח לא אסר על החברה לבטח מפני נזקי טילים. החברה התבקשה להמציא לנו פרטים על הזכויות המפורטות של המבוטחים ועל הסדרי ביטוח-המשנה שעשתה כדי להבטיח את עצמה מנזקים גדולים. בעקבות זאת הודיעה החברה על הפסקת הביטוח.

3. לא ידוע לנו על התאגדות קרטלית כנגד "הסנה". היו פניות למפקח, שבהן נטען ש"הסנה" לוקחת על עצמה כיסוי סיכונים מלחמה, שלדעת הפונים חברת ביטוח לא יכולה לקחת על עצמה.

3345. מימון הסעות תלמידים

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר האוצר ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

נודע לי שבתי-הספר האזוריים מתכוונים לשבות אחרי פורים אם לא יועבר אליהם התשלום עבור הסעת התלמידים לבתי-הספר. משרד החינוך טוען, שמשרד האוצר טרם נתן את אישורו הפורמלי להעברת התקציב.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים האלה נכונים?

2. אם כן — מדוע משהה האוצר את אישורו לתקציב?

3. האם ייזור התשלום?

סגן שר האוצר י' עוזן:

1. חלק מבתי-הספר האזוריים אכן איימו כשבייתה בשל עיכוב בהעברת התשלומים להסעת התלמידים על-ידי משרד החינוך והתברכות. עיכוב זה נבע מכך שהתקציב להסעות תלמידים, שהיה מיועד לשנה שלמה, הוצא בתוך פרק זמן קצר יותר, ולפיכך נדרש משרד החינוך לבקש תוספת תקציב מיוחדת מהרורה הכללית למימון סעיף הסעות התלמידים עד סוף שנת התקציב.

2 — 3. הדיונים בין שני המשרדים התארכו בשל אי-הסכמה בין המשרדים. בינתיים נוסף לסעיף הסעות תלמידים תקציב מיוחד בסך 30 מיליון שקל. סכום זה פתר את בעיית מימון הסעות התלמידים עד תום שנת התקציב, ושכיתת בתי-הספר האזוריים נמנעה.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אני רוצה לשאול: כיצד קורה שנושא כזה של הסעת תלמידים אל בתי-הספר האזוריים ומבתי-הספר האזוריים עד לבתי-הספר,

כישור החלטה מסוג זה נובע מכך, שמערכת מס אינה מסוגלת לפרק מוצר (במקרה זה הרכב המיובא) לגורמיו ולחלקיו השונים ולהטיל שיעור מס שונה על כל חלק. מצב זה קיים היום לגבי מזגני אוויר למכוניות, אך הוא יוצר קשיים כאומדן הערך, וממילא תוספת חלקים למסגרת הפטור האמורה תכביד עוד יותר את חישוב המס.

נציין שהפחתת מס הקנייה על רכב כעל נפח מנוע גדול נבעה בעיקרה מהשיקול הבטיחותי ומן העובדה שרבים מן המרכיבים הבטיחותיים נמצאים ברכב מסוג זה.

3. כיום שיעור מס הקנייה על אביזרי בטיחות לרכב הוא אפס, וכאמור, במקרים שבהם השיעור שונה, נובע הדבר מטעמי הגנה על הייצור המקומי או מטעמים טכניים.

4. כאמור, שיעור המס על חלקים בטיחותיים הוא אפס. אנו מקווים למצוא פתרון נאות בנושא A.B.S. בתוך שבועות מספר, כנראה על-ידי הטלת מס בסכום קצוב לכל מי שייבא מערכת A.B.S. עם הרכב.

3372. מס על תרומות לעולים

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האוצר ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

הסוכנות טוענת שהמס מעכב כ-30,000 מכשירי דיור-טרנזיסטור ועוד אלפי שמיכות, בגדים וצעצועים שתרמו קהילות יהודיות בחוץ-לארץ לעולים חדשים; הם מעוכבים זה חודשים מספר במחסני המס. סירובו של אגף המס ומע"מ לפטור את התרומות ממס, או, לחלופין, להפחית את שיעורו, מונע את מסירת הציוד לעולים חדשים החסרים ציוד חיוני ביותר.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות ידיעות אלו?

2. האם אכן נדרשים התורמים, מקבלי התרומה או העולים לשלם דמי מס גבוהים משוויים הריאלי של המוצרים עצמם, ומה הוא הפתרון שהשר מציע בנדון?

3. האם נשקל לקבוע הסדר פטור מיוחד לתרומות מהסוג האמור?

סגן שר האוצר י' עזרן:

1. מרבית הטובין הנזכרים בשאלתך שוחררו זה כבר מהמס.

2. סכומי המסים הם בהתאם לחוק, ובדרך כלל הם נמוכים באופן מובהק מערכם של המוצרים עצמם.

3. החוק אינו מאפשר לקבוע הסדר פטור, ואין, לרעתנו, כל אפשרות חוקית ומינהלית לקבוע פטורים סלקטיביים בייבוא בהתאם ליעדיו — בתי-חולים, בתי-אבות, עולים, נפגעי טילים וכדומה — ולא קיימת אפשרות ריאלית לקבוע קריטריונים ומעקב אחרי יעדי מוצרי הייבוא.

הי"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, רכתי חברי הכנסת

— — —

הי"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת אלי דיין. חברת הכנסת גאולה כהן.

4. האם גבוהים דמי המס מסך התרומה משוויים הריאלי של המוצרים עצמם?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מרבית הטובין הנזכרים בשאלתך שוחררו זה כבר מהמס.

2. החוק אינו מאפשר לפטור ממסים תרומות לעולים, כשם שאינו מאפשר לפטור ממסים תרומות לגורמים אחרים, וכל פטור ספציפי ממסים עקפים אינו בסמכות שר האוצר והוא מחייב חקיקה ראשית.

3. משחררי הטובין נדרשים לשלם את המסים בייבוא על-פי השיעורים שנקבעו בחוק.

4. בדרך כלל שיעורי המס המצרפיים נמוכים באופן מובהק מ-100% וממילא סכומי המס בייבוא נמוכים מערך המוצרים. בהערכת שווי המוצרים נוטים שלטונות המס, במקרה של תרומות, לקולא ולא לחומרא.

נציין שאין, לרעתנו, כל אפשרות חוקית ומינהלית לקבוע פטורים סלקטיביים בייבוא בהתאם ליעדיו — בתי-אבות, עולים, חולים, בתי-חולים וכדומה — ואין אפשרות ריאלית לקבוע קריטריונים ומעקב אחרי יעדי מוצרי היבוא.

3371. מסים על אביזרי בטיחות לרכב

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר האוצר ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

צה"ל מוסיף בכלי הרכב שהוא רוכש בשביל קציניו מערכת בטיחות A.B.S. לנעילת גלגלים. המחיר הבסיסי של מערכת כזו נע סביב 2,000 ש"ח, ומוטל עליו מיסוי כולל (מס, מס קנייה ומע"מ) בשיעור נוסף של כ-3,600 ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. האם שיעור המס הכולל במקרה זה — סביר?

2. האם נשקל לפטור אבזר זה לחלוטין ממס קנייה, בדומה לפטור הניתן למזגני אוויר לרכב?

3. מה הוא שיעור המס הרצוי על אביזרי בטיחות לרכב?

4. האם ומתי מתכוון משרד האוצר להוריד מסים על אביזרי בטיחות ברכב בכלל, ועל מערכת A.B.S. בפרט?

תשובת סגן שר האוצר י' עזרן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מערכת A.B.S. המיובאת בנפרד מן הרכב דינה כחלק בטיחותי, וממילא פטורה לחלוטין ממס קנייה. היא פטורה ממס בייבוא מהשוק המשותף ומאוצרות-הברית, אך חייבת כ-6% מס בייבוא משאר הארצות. נוסף על כך משתלם מס ערך מוסף בשיעור הרגיל והטל ייבוא כללי בשיעור 2%, מכל הארצות.

שיעור מס זה הוא סביר ומתון. שיעור מס גבוה כנאמר לעיל קיים רק כאשר מערכת A.B.S. מיובאת כחלק אינטגרלי של כלי הרכב, ואז שיעור מס הקנייה על החלק המיובא זהה לשיעור המס על הרכב כולו.

2. ועדת הרכב הבין-משרדית בוחנת עתה את האפשרות למצוא פתרון, שלפיו מערכת A.B.S. המיובאת כחלק אינטגרלי מן הרכב תיהנה מהקלה או מפטור ממס. הקושי

2. אם כן — מה עשה משרדך להקמתו של המפעל באופקים?

3. כיצד מתמודד משרדך עם מצוקת האבטלה באופקים?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן, וזאת על-פי בקשת חברת "כרמל מערכות מיכלים" במכתבה אלינו מיום 29 ביולי 1990. בתאריך 8 באוגוסט נענה מרכז ההשקעות לבקשת החברה לשינוי מיקום המפעל, באופן ששן תוכנית ההשקעות ברכוש קבוע בסכום של 9.8 מיליוני דולר יבוצע באזור התעשייה בברקן.

2. אזורי התעשייה של אופקים וברקן זכאים להטבות והותחלותין. מדיניות משרדי היא, שהיום בוחר בעצמו את אזור התעשייה המועדף על-ידי נוחיות ושיקולים כלכליים.

3. משרדי מתמודד עם מצוקת האבטלה באופקים על-ידי הכשרת שטחים תעשייתיים וזמינים למפעלים עתידיים אשר יביעו נכונותם להקים את מערך הייצור המתוכנן על-ידם באזור התעשייה באופקים. זאת ועוד, משקיע אשר יביע את נכונותו להקים מפעל באזור אופקים יקבל ממשרדי את מירב הסיוע באמצעות כלל הכלים העומדים לרשותנו, וכמובן על-פי הקריטריונים המקובלים.

2835. ענף הלבידים

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ח בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

נמסר לי, כי יש בכוונת משרדך לחשוף את תעשיית הלבידים לייבוא מהמזרח הרחוק, וזאת תוך שינויי התקנים של איכות הלבידים בארץ והצפת השוק בתוצרת גרועה וזולה.

ברצוני לשאול:

1. האם מדיניות זו היא על דעת השר?
2. מה בכוונת השר לעשות כדי שלא יפוטרו מאות עובדים בענף זה במדינה, בשל הייבוא המתחרה?
3. האם מדיניות החשיפה מכיאה בחשבון את הצורך במציאת מקומות עבודה לעולים חדשים?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חשיפת ענף הלבידים תהיה במסגרת תוכנית החשיפה הכללית שאושרה בממשלה, אשר תחליף את מדיניות הרישוי וההגנות האדמיניסטרטיביות בכמסי מגן. במסגרת זו יהיו מוצרים רגישים אשר יזכו להגנת יתר, על-ידי כך שתהליך החשיפה יימשך שבע שנים. במסגרת תוכנית החשיפה הוגדרו הלבידים כמוצר רגיש.

יש לציין, כי לא חל כל שינוי בתקן הישראלי מס' 37 המתייחס ללבידים, ואין כל כוונה לשנותו. על השאלה, האם התקן חייב להמשיך ולהיות רשמי או וולונטרי-מומלץ, מתקיימים עתה דיונים במשרדי בשיתוף התאחדות התעשיינים, אשר בה מאוגדים גם יצרני הלבידים והרהיטים.

2. לאור האמור לעיל, נראה לי כי ענף הלבידים לא ייפגע ולכן גם לא בהכרח יפוטרו עובדים.

3076. פיתוח תעשייה בטכריה

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ז בטבת התשנ"א (1 בינואר 1991):

גאולה כהן (התחיה):
השעה קרוב 21:00, לא מקובל להתחיל בדיון —

היור"ר ג' גדות:
אנחנו נקיים שיחה על כך בעוד כמה שניות, לאחר שנגמור את השאלות. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (המערך):
בראש ובראשונה, אני רוצה להודות לסגן השר על ההודעה שהתורמות שוחררו מהמכס.

אני רוצה לשאול: כיום, הרבה יהודים בעולם אוספים תרומות — שמיות, ציוד, מאווררים, מפזרי חום — והם רוצים לתרום אותם לרשויות, לגופים וולונטריים, למרכזים לציוד ביתי. אם תהיה הכטחה של הרשויות המקומיות, שהציוד הזה לא יימכר אלא יחולק לקשישים ולעולים שהם חסרי כול — מדוע, כשהציוד הזה מונח, לעתים מבקשים לשלם עבורו מכס יותר משווי התרומה? האם אין זה מן הראוי, בימים אלה, כשהעולים סובלים ממחסור בציוד חיוני ולפעמים אפילו מחרפת רעב, עקב מדיניות הממשלה, לא למנוע מיהודים מחוץ-לארץ לתרום תרומות?

סגן שר האוצר י' עזרן:
לצערי הרב, אף שיש דבר היגיון כמה שאמרת, הרי ידוע גם לך, כמשפטן, שאין שום סמכות, לא לשר האוצר, לא לנציב המכס ולא למס רכוש לפטור אלא בחקיקה. סמכות כזאת צריכה חקיקה.

היור"ר ג' גדות:
אני מודה לסגן השר. אני מודה לך על כל תשובותיך. עתה נעבור אל שר התעשייה והמסחר ששייב על שאלות.

2704. מליאת מועצת הלול

חבר הכנסת ג' גל שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ח בחשוון התשנ"א (6 בנובמבר 1990):

אי-מינוי חברי מליאת מועצת הלול גורם לשיבושים בסדרי המינהל. הדבר בא גם לידי ביטוי במכתבו של היועץ המשפטי לממשלה אליך ואל שר החקלאות מיום 24 בספטמבר 1990.

ברצוני לשאול:

1. מה מעכב את מתן אישור למינויים?
2. מתי, לדעתך, תמונה מליאת מועצת הלול?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. מליאת מועצת הלול הוקמה זה כבר.

2726. העברת מפעל מתוכנן מאופקים לברקן

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ח בחשוון התשנ"א (6 בנובמבר 1990):

הובא לידיעתי, כי מפעל "כרמל מערכות מיכלים", שאמור היה לקום בעיר הפיתוח אופקים ולתרום להורדת ממדי האבטלה ביישוב, יוקם ביישוב ברקן שביו"ש, שכן במקום זה יזכה למענקים, לפטור ממסים ולתנאים מועדפים אחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון המידע דלעיל?

זה, מצאנו לנכון להודיע לציבור שהוא יכול, באורח יוצא מן הכלל, בשל נסיבות הזמן, להפנות אלינו תלונות בנושא זה.

3208. הפקעת מחירי חומרי איטום

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"א בשבט התשנ"א (5 בכברואר 1991):

עקב הוראות הג"א לאיטום חדרים, ואף המלצה לאטום כל חדרי הבית, נוצרו מחסור בחומרי איטום והפקעת מחיריהם.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן היו מחסור והפקעות מחירים?

2. מדוע משרדך, שידע מראש על המועד שבו יוכרז מצב חירום, 15 בינואר 1991, לא התארגן להכין את כל חומרי האיטום הדרושים לאוכלוסייה?

3. מה הם הצעדים שינקט משרדך כדי לספק לאלתר חומרי איטום לכלל האוכלוסייה?

4. מה הוא היקף התופעה של הפקעת מחירים, ומה הם הצעדים שיינקטו נגדה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. אכן הורגש מחסור והיו מקרים רבים של העלאת מחירים.

2. ההתארגנות להכנת חומרי האיטום הדרושים לאוכלוסייה היא באחריות שלטונות הג"א. הוראות הג"א לכלל האוכלוסייה בדבר הצטיידות בחומרי איטום פורסמו לפני זמן רב לציבור הרחב ב"דפי מידע בנושא התגוננות אורחית". המופיעים מאז שנת התשמ"ט – התש"ן, 1989 – 1990, בדפים הכתולים של כל ספרי הטלפון.

כיוון שהמחסור אכן נוצר, עשה משרדי כל שביכולתו לסייע להגברת הייצור המקומי ולהקל על היבואנים בענף לייבא במהירות ולשחרר ללא עיכובים את כל חומרי האיטום שיכלו לגייס ממקורותיהם.

3. משרדי יתמך במפעלים ישראלים אשר ירצו להרחיב את ייצורם או ביוזמות יצרניות חדשות אשר תעמודנה במבחן כלכלי מתאים. יש לזכור כי כרגע, בתום שעת-החירום, אין מקום לכושר ייצור עודף אלא אם יופנה לייצוא. פרט לכך, וכאמור לעיל, הנושא של אגירת מלאי ואספקתו לאוכלוסייה וכן הטיפול בייצור המקומי לצרכים אלה הם באחריות הרשות העליונה לשעת-חירום.

בתחילת משבר חומרי האיטום לא עסקו רובן של רשתות השיווק כלל במכירת חומרים אלה, אלא רק בלחצינו הופנה חלק נכבד של הייצור המקומי והייבוא לשיווק באמצעותן, גם משום שהיו פתוחות בימי החירום וגם משום שהן ישמרו, ללא ספק, על אחוזי רווח סבירים. הנחות אלה, שאומתו בשטח, אפשרו לציבור הרחב לרכוש חומרי איטום בצורה מסודרת ככל שאפשר המצב. יש להניח כי צינור שיווק זה יישמש גם בעתיד את ספקי החומר, ואני מקווה שלא יזדקקו לו למטרות חירום.

4. משרדי בודק באופן יסודי את האירוע מבחינת סבירות הרווח. ההוכחה המשפטית לעניין רווח סביר לא תמיד קלה, ובהתאם מועברות ותועברנה תביעות משפטיות אשר תתבססנה על הוכחות ברורות בדבר אחריותו של הסוחר הקמעונאי, הסוחר הסיטונאי, המפיץ, היבואן או היצרן, הכול לפי העניין. הדיון בתקין הראשון, שנקבע כתליאכ"ב ליום 24 במרס 1991, נדחה לחודש ינואר 1992.

משבר התיירות הפוקד אותנו פוגע בערים המבוססות על תיירות, ובהן טבריה. בעקבות משבר זה, סוכלת טבריה זה חודשים ממצוקת תעסוקה. זוהי עיר, שעקב התבססותה על תיירות לא פותחה בה תשתית תעשייתית. שיעור המובטלים בטבריה הגיע החודש ל-20%, ולא נמצא כל פתרון באופק.

ברצוני לשאול:

1. האם תיבנה תשתית תעשייתית בטבריה, ובשאר ערי הפיתוח, על-מנת לקדם בעתיד פני משברים שכאלה?

2. מה יעשה משרד התעשייה כדי לצמצם את אחוז המובטלים בטבריה?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. בשנת התקציב 1990 הוקצב סכום של 1,800,000 ש"ח עבור פיתוח תשתית תעשייתית בטבריה – סלילת דרכים והכשרת מגרשים; ב. אזור התעשייה לכיא, בצומת-גולני, נמצא קילומטרים מספר מטבריה ויש בו תחודות קרקע מוכנות לקליטת מפעלי תעשייה; ג. כעיקרון, כל מפעל או יזם המעוניינים לבוא לטבריה או לצומת-גולני ולהקים בהם מפעלים ימצאו קרקע זמינה למבני תעשייה.

2. א. משרד התעשייה והמסחר ימשיך בשנת 1991 לפתח את יתרת המגרשים בטבריה, ואם יהיו יזמים לאזור התעשייה צומת-גולני, נמשיך בהשקעות ובפיתוח יתר המגרשים; ב. בינתיים פועלת הקרן לסיוע לעסקים קטנים, אשר תכליתה היא לעודד יזמות בכל תחומי המגזר העסקי, ותושבי טבריה מוזמנים לנצל קרן זו. זאת, נוסף על התמיכות הנוספות שמעניקה המדינה למפעלים המוקמים או מתרחבים באזור פיתוח א', כמו העיר טבריה, וברחבי הארץ.

3191. הפקעת מחירי ירקות

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד בשבט התשנ"א (29 בינואר 1991):

בחנויות ובשווקי הירקות דווח כימים האחרונים על מקרים של הפקעות מחירים, תוך ניצול של תקופת המתיחות בעת מלחמת המפרץ.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על הפקעות מחירים?

2. אם כן – אילו צעדים נקט משרדך?

3. מה בדעתך לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא ידוע. מאז ומתמיד מחירי ירקות ופירות אינם נמצאים בפיקוח. הם נקבעים בשווקים על-פי היצע וביקוש ומשתנים מעת לעת בהתאם לעונות השנה ולחנאי מזג האוויר. המשתפעים על ההיצע, וכן – כוח האדם הקשור באסיף ובקטיף.

2. האחריות לאספקה שוטפת של ירקות טריים חלה על משרד החקלאות, הדואג לחלוקת מכסות ייצור מתאימות בין החקלאים, על-מנת להבטיח אספקה שוטפת לשווקים.

3. מכיוון שבהעלאת המחירים כימים הראשונים של מצב החירום היה משום חשש של העלאה בלתי סבירה, לכאורה, ומכיוון שבמשרד החקלאות אין מוקדי טיפול בתלונות מסוג

המנחת הזה יש גם משום פתרון תעסוקתי וגם פתרון שהוא אולי חשוב מכול — פיתוח תשתיות, שזה בראש מעייניה של הממשלה. שאלתי, האם אין מקום להעלות את הנושא הזה דווקא עכשיו, בזמן הדיונים הנוקבים במציאת פתרונות תעסוקה לעולים ותעסוקה אחרת, ובו בזמן להשיג את המטרה הזו? האם ברצת השר אכן לפעול בנושא זה?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת גולדברג, כבוד השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

כפי שיוכן מתשובתי, היה ניסיון להעלות את העניין, ואגף התקציבים הודיע שאין הוא נכון להעביר הקצבה למטרה הזאת, בטענה שאנחנו לא יכולים לסתור אותה מכול וכול, כי זה לא תפקידו של משרד התעשייה והמסחר. מנחת מטוסים הוא עניין למשרד התחבורה יותר מלמשרדנו. אנחנו לא עוסקים בסוגיה הזאת.

הוחל בבניית המנחת באמצעות משרד התעשייה והמסחר, אבל לאגף התקציבים יש סמכות בעניין זה, והוא חשב שזה לא אפשרי. הפנייה בסוגיה זו, אם היא תקציבית, צריכה להיות למשרד אחר, ואם היא תחבורתית, גם כן למשרד אחר.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר.

3264. סחר חוץ בזמן המלחמה

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ה' באדר התשנ"א (19 בפברואר 1991):

בשבועות האחרונים אנו עדים לתופעה של ביטול הזמנות, עסקאות וכן הספקה של מוצרים מחוץ-לארץ לארץ, בעיקר מאירופה. לדוגמה, חברה גרמנית ביטלה עסקאות עם החנות לפטור ממכס בנמל התעופה בן-גוריון.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף התופעה של ביטולים עסקיים בארץ?
2. מה הוא הנזק הנגרם בשל מצב זה?
3. מה עושה משרד התעשייה והמסחר כדי להבהיר את חומרת הבעיה לממשלות האירופיות, היוצאות בתמיכה בישראל אך חלק מהחברות הפועלות בתחומן מבטל עסקאות חתומות?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעת המלחמה לא היתה תופעה נרחבת של ביטול עסקאות שנחתמו. הייצוא הישראלי התנהל על-פי הרכב כסדרו, לפי החוזים הקיימים. עם זאת, דווח על עיכובי הזמנות ואי-חידוש הזמנות בהיקף קטן, עקב החשש לקשיי אספקה בעקבות המשבר במפרץ. במקביל נתקבלו גם דרישות ליחידות אספקה על-מנת להבטיח זמינות על-ידי יצירת מלאי בחוץ-לארץ.

קשה לאמוד את ממדי התופעה, אך בסקר שערכה התאחדות התעשיינים בקרב חבריה לא דווח על תופעה של ביטול בקנה מידה נרחב. לאחר שהוסרו הקשיים הזמניים בתחום סחר החוץ כתוצאה מבעיות הביטוח, ההובלה והדואר פעל בדרך כלל סחר החוץ כסדרו.

2. הענף הנפגע ביותר בתחום הייצוא הוא ענף ההלבשה, שבו ההזמנות הן לטווח קצר יחסית. ענף זה נפגע גם מירידה

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להודות לשר על תשובתו המנומקת היטב, העונה על כל השאלות. עם זאת, אני רוצה לשאול, האם אין ללמוד לקח מכך? הרי הנושא הזה של ההתכוננות לשימוש במסכות וכו' היה ידוע. היה אפילו ויכוח בממשלה אם לחלק את המסכות אם לא. כיצד קרה שהמשרד לא התארגן כדי שיהיו די חומרי איטום? היינו עדים לתופעות שאנשים נכנסו לבהלה, היו נכנסים למרכולים וכל אחד היה לוקח בצורה בלתי מוגבלת. יש אנשים שנשארו עם סטוקים גדולים. יהי רצון שלעולם לא נשתמש בהם. האם לא היינו צריכים לנקוט צעדים מקדימים כלשהם כדי למנוע את מה שקרה בפועל?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אלי דיין. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת דיין נתן את התשובה העיקרית על השאלה. הוא אמר שאנשים רבים קנו סטוקים שלמים, והמלאי שהיה בשביל כלל האוכלוסייה לא הספיק מפני שחלק מהאוכלוסייה רכש פי כמה וכמה מן הנדרש.

שנית, כבר אמרתי שהנושא איננו באחריות משרד התעשייה והמסחר. אבל את התשובה העיקרית נתן חבר הכנסת אלי דיין.

3215. בניית מנחת מטוסים בקריית-שמונה

חבר הכנסת י' גולדברג שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"א בשבט התשנ"א (5 בפברואר 1991):

בניית מנחת המטוסים בקריית-שמונה טרם הושלמה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על כך?
2. האם יורה משרדך לחברת "מבני תעשייה" להשלים את בניית המנחת, המיועד לפיתוח תעשייתי באזור?
3. אם כן — מה הוא לוח הזמנים להשלמת המנחת?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. כן.

ברצוני לציין, כי במסגרת תקציבי פיתוח תשתית תעשייתית לשנים 1990/91 ו-1991 לא נכלל סעיף תקציבי המיועד להשלמת בניית מנחת המטוסים באזור התעשייה הצפוני בקריית-שמונה. בשל התנגדות אגף התקציבים במשרד האוצר, בהעדר מקורות מימון תקציבי הופסקו עבודות התשתית באתר בחודש פברואר 1990.

- 2-3. חברת "מבני תעשייה" היא חברה ציבורית שמניותיה נסחרות בבורסה ולא ניתן להורות לה להמשיך את בניית המנחת ללא העברה תקציבית.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גולדברג.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אדוני השר, כפי שידוע לך, אנחנו מתקשים גם במציאת מקומות תעסוקה לעשרות מובטלים, בין השאר גם בקריית-שמונה. בפיתוח

לכנס אספה כללית על-מנת למנות אותו, שכן לא היה מי שיצביע על מינוי מנכ"ל.

האם אדוני השר חושב שחברות בהיקפים כל כך גדולים, שחלקן ביצוא הישראלי כ-10%, יכולות להמשיך להתנהל ללא אחריות של מנכ"ל כלפי דירקטוריון, וזאת, לצערי הרב, כתוצאה מיחסים מתוחים וממריבה בין השרים?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

קודם כול, אני מסכים, אדוני היושב-ראש, שחברות גדולות, ואפילו קטנות — בעניין זה דין פרוטה כדין מאה — צריכות להתנהל בצורה תקינה, במינהל נכון, וכל זה אומר שצריך להיות תמיד דירקטוריון בחברה.

ב"מפעלי ים-המלח", נכון, בשעה שהיה צריך למנות מנכ"ל, היה הרכב קטוע של הדירקטוריון; גם לא היה יושב-ראש, ולא היה מנוס אלא ללכת על-פי מסלול של האספה הכללית.

שאלת באילו מקומות נתמנו דירקטורים, ובכן, ב"מפעלי ים-המלח" התמנו, כבר הדגשתי — לא כל המכסה של הדירקטוריונים.

אברהם שוחט (המערך):

מכסה המאפשרת פעילות, אדוני השר?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

היו ארבעה, התמנו שניים או שלושה — יש שבעה. זה קצת יותר טוב. אני סבור שהיה צריך יותר.

היו"ר ג' גדות:

דומני שהשאלה היתה — האם יש להם קוורוס?

אברהם שוחט (המערך):

השאלה היא, אם הדירקטוריון יכול לפעול.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

הבעיה לא היתה קוורוס.

אברהם שוחט (המערך):

לא, הבעיה היתה קוורוס.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

לא, הבעיה היתה שלא היה יושב-ראש. אילו היה יושב-ראש, אפשר היה לכנס ולמנות על-פי ארבעה. כעת נתמנו שלושה נוספים, נדמה לי: שניים בוודאי. לכן יש כבר יושב-ראש. זה אינו מספיק.

הוא הדין בחברה "דשנים וחומרים כימיים". נתמנה חלק מן המכסה, אבל לא הכול.

אני מצטער על העיכובים האלה, הם לא מוצדקים. זה לא דרוש, זה לא נכון. ודאי שכל כלל מחייב שהמינויים ייעשו בזמן סביר, אפילו לפני שפג תוקף המינויים הקיימים. לצערי, הדבר לא עלה ביד. אני מקווה שיימצא לזה פתרון בהקדם האפשרי.

כללית בביקושים בחוץ-לארץ. עם זאת דיווחו משתתפים בתערוכות הלבשה ובתערוכות אחרות בחוץ-לארץ על עסקים טובים. ההתרשמות היתה כי המצב הולך ומתייצב.

יש כמובן נזק הנובע מכך שאנשי עסקים זרים נמנעו מלבוא לארץ ובוטלו אירועי קידום חשוכים כמו "שבוע המזון" ו"שבוע התכשיט". פגיעה מסוימת חלה גם בכך שיצואנים ישראלים צמצמו בנסיעות עסקים לחוץ-לארץ.

3. מערכת סחר החוץ במשרדי פעלה להסדרת בעיות שנוצרו כתוצאה ממלחמת המפרץ בתחום סחר החוץ. הוקם מטה מיוחד לחיאות בין כל הגופים המקצועיים הפעילים בשטח. לחלק גדול מבעיות סחר חוץ שנבעו מהמצב נמצאו פתרונות מהירים.

מערכת הנספחים המסחריים בחוץ-לארץ, בהנחיית משרדי, עסקה בהסדרת בעיות נקודתיות במקומות הכהונה, בין השאר עם הרשויות המקצועיות, משרדי ממשלה, שירותי דואר, בנקאות וחברות לביטוח סיכוני סחר חוץ. במסגרת זו נעשו פעולות רבות להסברה כלכלית — "business as usual" — שתרמו רבות להבהרה ולהרגעה.

3280. מועצות מנהלים בחברות ממשלתיות

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ה' באדר התשנ"א (19 בפברואר 1991):

נודע לי כי במספר רב של חברות לא ממונים חברי מועצות מנהלים עקב חילוקי דעות בין שר האוצר ובין שר התעשייה והמסחר, ולכן נפגע תפקוד החברות הנ"ל. לדוגמה: בחברה "מפעלי ים-המלח" יש כיום ארבעה חברי דירקטוריון במקום 15, בחברה "כימיקלים לישראל" 11 חברים במקום 20, בחברה "דשנים וחומרים כימיים" ארבעה חברים במקום 14 ועוד.

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. האם בדעת השר למנות בקרוב חברי מועצות מנהלים לחברות הנ"ל?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. המידע נכון בעיקרו.

2. בחלק מן החברות המצוינות בשאלתא מונו באחרונה כמה דירקטורים, אך לא בכל המכסה.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שוחט.

אברהם שוחט (המערך):

חברי הכנסת, אדוני השר, אני מעוניין לשמוע באילו חברות כן מונו דירקטורים.

שמעתי שכשנבחר לאחרונה מנכ"ל "מפעלי ים-המלח", חברה שהיקף המחזור שלה כ-500 מיליון דולר, היה צריך

ה. סקירת שר המדע והטכנולוגיה על פעולות משרדו

אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לעובדה הבאה: ועדת הכנסת קבעה מתכונת הדינויים על משרדים, כדלקמן — "אחרי העברת חוק התקציב לוועדת הכספים, לאחר הקריאה הראשונה, יניחו השרים על שולחן הכנסת חוכרת הכוללת דברי הסבר מתומצתים על פעולות משרדיהם ובמועד שייקבע לדין

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו מגיעים לנושא האחרון שעל סדר-יומנו, אלא שכאן מתעוררת בעיה קטנטנה העוסקת לא בכבודו של הבית, אלא בכבודו של המשרד. היתה קריאה של סגנית השר, אינני יודע אם השר קלט אותה או לא.

של מערכת החינוך, זאת אומרת גם במשרד החינוך והתרבות וגם בוועדה לתיאום ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה.

אני שמח שסוף-סוף ניתן לנו לכצע את זה. גם עכשיו, לאחר שכבר אושר חלק ניכר מהכסף, עדיין לא הגיע נושא זה להצבעה בוועדת הכספים — אף שיש לי מכתב של משרד האוצר מתחילת פברואר.

יש שלוש סיבות לעובדה שנאלצתי להיאבק מאבק קשה ולאיים בהתפטרות עד שהגענו לנקודה הזאת. בעיני, הקושי העיקרי היה בעמדה של הכלכלנים, ובראשם בנק ישראל, אותו בנק ישראל שהגידו שלו הכריזו עכשיו, שאם לא יעשו את מה שכתוב בתוכנית שלו, תהיה קטסטרופה בנושא העלייה. אני חושב שהוא גרם לקטסטרופה הגדולה ביותר לעלייה, מפני שהוא דוגל במונטריזם טהור, בקפיטליזם כרוטלי. אף שהוא יוצא האסכולות הסוציאליסטיות, הוא הולך בגישה המונטריסטית, ובדיונים שהיו בענייני קליטת מדענים הוא אמר: "אם יש כיום תעשייה שזוקקה להם ואם היא תקלוט אותם, עכשיו ומיד, היא תגדיל את הייצוא שלה וכו', זה טבעי, שם הם צריכים להיקלט. אסור לעשות דברים מלאכותיים". אם לא עושים דברים מלאכותיים, אני משוכנע שכוחות השוק יעשו את שלהם, אין כל ספק, זה כמו חוקי פיסיקה, יש חוקי כלכלה, והמדענים האלה באמת ייקלטו בקנדה, באוסטרליה ובמקומות אחרים. זה מה שיעשו כוחות השוק, למעשה פרופסור ברנו הוביל לכיוונים האלה בכל דיון ובכל עמדה. השפעתו רבה והכלכלנים הצעירים של האוצר נתונים להשפעה זו וקשה להם ללכת בדרך אחרת ולחייב את עצמם לעשות מעשים שנראים "ספיריים" בגישתם, בשעה שהיום, כדי לקלוט את העלייה צריך גישה של פנחס ספיר ולא גישה של מיכאל ברזני, כי מדינה שגדלה במכה אחת ורוצה לקלוט מיליון איש, כשכל אוכלוסייתה היא 4 מיליונים, לא יכולה לעשות את זה בהתאם לכוחות השוק. היא חייבת ליצור מסגרות שתתעלנה את העולים ותקלוטנה אותם בשלב מעבר. אנחנו כבר רואים עכשיו שהאוצר התחיל להרגיש ב"פרוץ" ומתחיל לצאת עם תוכניות כאלה. אני לא יודע אם הן מוצלחות או לא, זה לא נוגע לי כרגע, אבל אנחנו, בתחום קליטת המדענים, ידענו זאת מן הרגע הראשון. לכן הגשנו תוכניות, והכשילו אותנו חזרו והכשל. אני מאשים בעיקר את כל הגישה הזאת של הכלכלנים וגם את המנגנון של האוצר שנתן להשפעה הזאת, שלא הבין כלל שיש פה באמת כמה לטפל, מה לטפל ועל מה לשמור למען עתידה של מדינת ישראל.

היור"ג גדות:

לא, אם תרצה לשאול שאלה תוכל לשאול. אז נוכל גם לומר שהנוהל התקיים.

שבח וייס (המערך):

לי היתה הצעה רחופה לסדר-היום, והסכמתי, ברצון, לוותר עליה, בהנחה שאוכל להציג אותה כשאלה. אם תרשה לי, אציג אותה עכשיו.

היור"ג גדות:

חבר הכנסת שבח וייס, מאחר שהנוהל מחייב אותי להתחיל בנאום השר, אבקש מהשר להמתין. תשאל את השאלה והוא ישיב.

שבח וייס (המערך):

אני מודה מאוד ליושב-ראש הישיבה.

היור"ג גדות:

קודם כול סקירת השר בת עשר דקות. אחר-כך נשמע את שאלתו של חבר הכנסת וייס.

שר המדע והטכנולוגיה י' נאמן:

כבוד היושב-ראש, תודה רבה. אני חושב שלפחות לכבודם של אלה שהמתינו כל היום מן הראוי שנקיים את הסקירה ואת הדיון עכשיו, אפילו אם הוא יהיה דיון דל מבחינת מספר המשתתפים. לכן אני בכל זאת מקיים את הנוהל, על אף הברירה. אני מודה לך על הברירה שנתת לי.

היות שהרוח מונח על שולחן הכנסת, אני אעיר רק הערות שאינן בדוח. אני מתכוון לדבר על שלושה נושאים. ראשית, על קליטת המדענים, שהיא המשימה העיקרית החדשה והחשובה שנוספה למשרד המדע והטכנולוגיה השנה, ולהסביר קצת — כדי שזה יירשם בפרוטוקול, ואולי יגיע גם לציבור — מדוע היו כל הקשיים כפי שהיו; זה לא נכתב בחוברת. אחר כך אדבר על שני נושאים הקשורים בעתיד.

לגבי המאבק לקליטת המדענים, לי אין ספק שהמשימה הזאת היתה והינה המשימה העיקרית של משרד המדע והטכנולוגיה, ואני יכול לדרוש עכשיו בשמחה, שבפרעל מתקיימת תוכנית המקיפה כ-150 מיליון שקל, המתחלקת בעיקר בין ארבעה משרדים: 70 מיליון שקל בערך במשרד התעשייה והמסחר; 40 מיליון במשרד הקליטה, במרכז לקליטה במדע; יהיו, בסופו של דבר, כ-30 מיליון במשרד המדע והטכנולוגיה; וקצת פחות מ-10 מיליונים יהיו בתחומה

היור"ג גדות:

כבוד השר, אני רוצה להזכיר לך שאתה לא נואם במסגרת הצעת אי-אמון.

שר המדע והטכנולוגיה י' נאמן:

אני מסביר מדוע היה מאבק כל כך קשה. הנוק ישנו. היום יש בארץ, איש לא יודע כמה — 2,000, אולי 3,000 מדענים שכבר הגיעו. מהם רשומים וידועים רק כ-1,500, וכבר מסתובבים כנפשות שבין השמים לארץ שבסיפורים של פרץ, והם מיואשים. אנחנו חייבים לפעול מהר. גם עכשיו, לאחר שכבר יש לי אישורים על הכסף וכו', זה עוד לא זו דרך ועדת הכספים, זה עוד לא הסתדר ועוד אי-אפשר להגיד להם: יש לכם שיק. זו היתה ההערה הראשונה שלי.

מעבר לזה, יש עוד אפקט אחד שפעל לרעה: אין בקרב המנהיגות המובילה שלנו תחושה ברורה שכברית-המועצות יש למדענים היהודים תפקיד מיוחד. בחברה הסובייטית, שהיא חברה מעמדית ביותר, המדענים שם הם במעמד גבוה.

האם אתה, כשר המדע, תוכל להצביע על איוז כוונה להנהיג את הנושא הזה ברמה לאומית, כי הריהו לב הקליטה. האם תוכל להיאבק בצורה זו או אחרת נגד האקדמיה הישראלית, או עם חלקים ממנה, ובעיקר עם בוגריה ומוסמכיה ודוקטוריה, נגד הנטייה להסתגרות בדלנית ולהפגנת הזלזול ברמת ההשכלה של עולי ברית-המועצות, ההתנשאות המערבית מלאת היוהרה, המשפילה את העולים, לצד הצרות שהיא עושה להם?

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שבח וייס. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו, בבקשה.

אלקים העצני (התחיה):

אולי אפשר להוסיף שאלה בהמשך לדברים של חבר הכנסת שבח וייס, פשוט כדי להשלים, רק כמה מלים.

הי"ר ג' גדות:

עוד מעט. מפני שאני דוחה אותך ארשה לך להוסיף משפטי חיבור.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, על-פי הנתונים שבידינו, יגיעו 2,000 מדענים על כל 100,000 עולים. צפויה תוספת של 20,000 מדענים, אם יבואו מיליון עולים במשך חמש השנים הקרובות. דהיינו תוספת של 40% לאוכלוסיית המדענים בישראל משנת 1989.

ישראל עם כוח-אדם מדעי וטכנולוגי בסדר גודל של מדינות אירופה יכולה להתמודד בהצלחה עם התחרות הכלכלית-הטכנולוגית עם מדינות מתקדמות. לצער, עדיין אין תחושה אצל המדענים העולים שהם רצויים כאן ושתינתן להם האפשרות למצות את הפוטנציאל הטמון בהם ולתרום תרומה ניכרת למהפכה הטכנולוגית בארץ.

עבודה בניקיון, בבניין, בתעשייה, איננה בושה בשביל מדענים, כי כל עבודה היא מכובדת. אבל זו אינה משאת נפשם של המדענים ולא משאת נפשנו שלנו, כי בהכשרת מדענים אלה הושקעו סכומים עצומים, וישראל מקבלת מדענים אלה מן המוכן ואיננה משקיעה די בקליטתם. כישלון בקליטת המדענים ישפיע לרעה על כלל העולים ועל המשך העלייה של מדענים נוספים.

ברצוני לשאול אותך שאלה, אדוני השר. אני מעריכה את המאבק שניהלת בקשר לתוכנית האלפיים שלך לקליטת מדענים, אשר הצעת עם כניסתך לתפקיד והיא אושרה בספטמבר 1990, אבל אינני יודעת אם הביצוע שלה כבר התחיל. שמענו זה עתה ממך על הקצאה של 150 מיליון שקלים, אבל הכספים עדיין לא הגיעו ליעדם. השאלה היא, האם האמצעים הללו שהוקצו עונים על הדרישות של התוכנית שאתה הגשתי? והאם יהיו תקציבים לשנים הבאות, או שאנחנו נגמור את השנה הזאת ושוב נעמוד בנקודת ההתחלה, לא יהיו אמצעים ותתחיל שוב במאבק לגייס את האמצעים הדרושים לכיצוע התוכניות ההכרחיות והחיוניות והחשובות לקליטת המדענים. למדענים אלה אין תחליף והם עלולים לא רק להתייאש ולהיות מתוסכלים אלא גם לרדת מן הארץ, וההפסד של מדינת ישראל אכן יהיה גדול מאוד.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה על השאלה המאוד-מאוד מפורטת של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו. חבר הכנסת אברהם שריר, בבקשה.

ומה שקורה להם משפיע על כל האחרים. לכן היה תפקידם חשוב במאבק על העלייה, המסורבים וכל הקשור בזה. לכן גם היום, אם הם לא ייקלטו זה ישפיע על אחרים. לזה לא היתה תודעה בממשלה. אני מסביר פה את הרקע לכך שהגענו כל כך מאוחר לפתרונות שהיום כבר מתגלגלים, ברוך השם.

עכשיו לעתיד. יש לי לומר שהגשתי עכשיו לאוצר תוכנית פיתוח של נושאי החלל האזרחיים לעתיד. אני מתכוון לקיים שורה של דיונים עם האוצר כדי שהתוכנית הזאת תצא לפועל בשנת התקציב הבאה. אנחנו חייבים להתקדם, דווקא לאחר מלחמת המפרץ. אני לא חושב שיש למישהו ספקות לגבי החשיבות של הנושא של הליכה לחלל. הנדך האזרחי הוא חשוב ביותר בעניין הזה. אני מתכוון להגיש לאוצר, ואני מקווה לקבל את תמיכת הכנסת וועדותיה כדי שהמאמץ בתחום החלל ילך ויגבר. זו נקודה שנייה שרציתי להדגיש.

נקודה שלישית. השנה חתמנו על הסכם שיתוף פעולה מדעי עם ברית-המועצות. אני מחשיב ביותר את הקשר הזה. היום אין לנו בפועל בתקציב פרוטה שחוקה שסומנה לתפקיד הזה. מכל מיני פניות אני מוצא איך בכל זאת לקדם את הנושא, אבל ברור לי שנצטרך גם כאן לקבל תמיכה. אני חושב, שכל מה שמושקע היום בקשרים עם ברית-המועצות, צריך לראות אותו לטווח הארוך. יש להיסטוריה שלנו ולקשרים שלנו עם המעצמות כל מיני תפניות. היו ימים שבהם נלחמנו במלחמת השחרור תחת אמברגו אמריקני ועזרתנו באה מצ'כיה הקומוניסטית בשעתה. לא בלתי נמנע שהימים יגידו ושוב יהיו היחסים עם ברית-המועצות יחסים חשובים. מבחינה זו, אני חושב שחשוב שמדינת ישראל תשקיע משהו בקשרים אלה. היא היתה יכולה לעשות הרבה מבחינת הפיכת ברית-המועצות לשוק לחקלאות שלנו וכו'. פרט לזה, במסגרת משרד המדע, אני רואה מקום לקשירת קשרים הדוקים, ואני אגיש תוכנית כזאת. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

כבוד השר, אני כבר הכנתי לך דפי נייר. אם תסכים, אתה תעמוד על מכונך, אנחנו נבקש מחברי הכנסת בשורה לשאול את השאלות בנות הדקה, ואז כבוד השר ישיב ונסיים את הדיון. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר האנרגיה, רציתי לשאול שאלה הנוגעות לפרסומים בדבר האפשרות של הקמת כורים גרעיניים בישראל, אבל אני מבין שמבחינה דיסציפלינרית אני אצטרך לשאול אותך זאת מחר כשר האנרגיה. על כן אעשה החלפה, ושאלה שרציתי להעלות בדיון עצמו אעלה היום ואת העניין השני, אם אספיק, אעלה מחר.

אתה שר המדע, זה למעשה תיק בין-דיסציפלינרי במובנים רבים מאוד. בעלייה מבית-המועצות בעיקר, כך על כל פנים פורסם, על כל 100,000 עולים יש כ-16,000 מהנדסים לכל הגוונים, הדרגות והסוגים; כ-6,000 רופאים למיניהם ולסוגיהם; אמנים וכיוצא באלה. זאת היא, כפי שאמרת, עלייה מדעית, שהיתה שם אליטה בקרב עשרות מיליוני אנשים. זה יהיה הדפוס שלה כל השנים הבאות. הניסיון לפתור את הסוגיה הזאת הוא לב העלייה הזאת.

אנחנו מפוצלים כאן לגילדיום. יש בעיה לרופאים עם רופאי ישראל, יש בעיה לכל סוגי המהנדסים עם הגילדות של המהנדסים בארץ. ההכרעות הנופלות במשרדי הממשלה, לדעתי בכורח הנסיבות של המבנה הפיאודלי של הממשלה, או הניאופיאודלי, נופלות בסופו של דבר על-פי תכתיב גילדיסטי.

אברהם שריר (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, גם אני רוצה לבכר אותך על מאבקך ומאמצייך כדי שהמדיניות המגיע אלינו, בבחינת אוצר המגיע לבעליה ולא הוא עמל כדי ליצור אותו, אכן יוכלו למלא את ייעודם ואת הכשרתם. אני חושב שזה מעשה חלם לצפות שמדען המגיע למדינת ישראל יסב מקצועו ויעסוק בתחום אחר. כך תעשה מדינה שאינה חושבת על עתידה ולא רוצה לדאוג למחר שלה ומתייחסת בזלזול ובחוסר מחשבה כלפי אוצר זה שנפל לידיה.

הייתי רוצה לשאול אותך, אדוני השר, האם ניתן עכשיו להניח את דעתה של הכנסת, שכל מדען שמגיע למדינת ישראל אכן ימצא כאן את מקומו, אכן יוכל לתרום לנו על-מנת שהעתידי של המשק, הכלכלה והחברה יהיה מבטיח יותר וטוב יותר כתוצאה מתרומתו של אותו מדען? אדוני השר, האם אפשר לשלב גם את התעשייה במאמצים לקליטת המדענים על-מנת שהתעשייה בתורה תוכל ליהנות מפירות מחקרם?

הייתי רוצה לצאת מהדיון הזה בתחושה ובהבטחה מצדך — אני יודע את קרבתך ואת דאגתך לנושא, מאחר שאתה עצמך בא מהקהילה הזאת — שכל מדען שמגיע למדינת ישראל, אנהנו נעשה מאמץ שייקלט ויישאר כאן, לא בבחינת טובה שאנחנו עושים לאותו מדען אלא כזכות גדולה שנפלה לידינו, שהנה, באים אנשים שיוכלו לעזור לנו ולתרום למדינת ישראל, לחברה ולמשק. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם שריר. חבר הכנסת אליקים העזני, בבקשה.

אליקים העזני (התחיה):

כבוד השר, בהמשך לשאלה הקודמת, האם זה באמת כך שיש כאן גילדיום כזה, או האם המצב הוא כזה שיש פער גדול, כפי שאנחנו שומעים מהרופאים ומהמהנדסים, בין המטען המקצועי שמביאים עמם אנשי המקצוע הבאים מן המזרח ובין הרמה שלנו, שהיא רמה מערבית? אם זה כך, אנחנו לא צריכים להאשים את עצמנו, כי איננו יכולים, למשל, להפקיד חיים ובריאות בידו אנשים שצריכים להשלים את הידע שלהם.

האם נעשתה בדיקה בעניין זה? האם אפשר לשמוע ממשרד המדע — אולי לא היום, אולי צריך עוד לבדוק את זה — חוות דעת נייטרלית, בלתי תלויה, כדי שמצד אחד לא תהייה טענות סרק בעניין העולים, ומן הצד השני לא יהיה אותו פגם ששמענו מחבר הכנסת שדיבר קודם לכן, כאילו סתם נועלים דלת בפניהם?

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת העזני, ושוב — לעניין התקנון. כבוד השר, כל מה שעליך לעשות הוא, להשתדל להשיב להם בתוך עשר דקות.

שר המדע והטכנולוגיה י' נאמן:

אם יישאר זמן בתוך עשר דקות, כדי לחסוך לחבר הכנסת שבת וי"א את בואו מחר, אני מוכן גם להשיב בעניין הכור הגרעיני. אשאיר את זה לסוף.

הי"ר ג' גדות:

לא ניתן.

שר המדע והטכנולוגיה י' נאמן:

לשאלה בדבר חוסר תיאום, בעצם גם חברת הכנסת ארבל-אלמוזלני וגם חבר הכנסת שריר שאלו, אם הנניין

סוף-סוף זו, לאחר שאני תיארתי את המאבק, בסופו של המאבק הוכחח לי, שהאמצעים היו, אבל אמרתי, שגם אחרי שהוכחח — כל דבר אפשרי.

אביא דוגמה. קיבלתי הודעה פורמלית בפברואר, שהוקצו 10 מיליונים ראשוניים לשנה הזאת, לתוכנית הזאת. אבל הסכום עדיין לא הגיע. הניירות מונחים על שולחן אגף התקציבים של האוצר, פשוט מונחים שם במשך כל החודש הזה. נכנס עכשיו לתפקיד ראש אגף תקציבים חדש. ראש אגף התקציבים הקודם הבטיח לי, שהוא יחתום על זה עוד בחודש אפריל, אפריל נגמר מחר, והוא לא חתם על זה. אני מקווה שהדברים ייווצר.

לכן, כשאני נשאל מה המצב, הייתי אומר שהתוכנית נמצאת בשלבי התנעה. יש כמה מאות מדענים שכבר התבשרו שיש להם למעשה דרך סלולה לשנתיים הראשונות. מדובר בכמה מאות. חלקם בחו"י מחקר ישרים ממשרד המדע, חלקם בכך שהתחילו שוב ללמוד הספן למרכז לקליטה כמדע במשרד הקליטה, ויש כמה מאות שבחודש אפריל התבשרו סוף-סוף. לאחר תקופת קיפאון של ארבעה חמישה חודשים שלא קרה בהם כלום, והצטברו אלה שהגיעו — בחודש אפריל התחילה הפשרת שלגים. אני מעריך שכ-300 איש כבר יודעים שעניינם סודר. אבל אלה 300 מתוך 2,000 או 3,000.

אני מעריך, שאם יעברו 10 המיליונים הבאים בקצב סביר, בעוד שבוע שבועיים, בוועדת הכספים, במשך חודש מאי יקבלו בוועדת הכספים רבים אחרים, ועד סוף יוני תיכנס גם שורה של תוכניות שבהן מכינים במשרדנו תשתיות לקבוצות, והשכר בחלקן הגדול יבוא ממשרד הקליטה, אבל יצירת המשבצת היא על-ידי משרד המדע. תהיה שורה ארוכה של פרויקטים כאלה, ואני מקווה שבסוף יוני נהיה במצב ש-1,000 המדענים הראשונים כבר יהיו משובצים, ונוכל להתחיל באנשי ה-1,000 השני. יהיה עוד איווה פקק, כי חלק מהכסף עדיין לא הוקצב ועדיין לא הועבר. קיבלתי סיוע מוועדת הכספים ואני מקווה ששוב אקבל סיוע מוועדת הכספים, ואני מקווה שגם החלק ההוא יעבור מהר.

אשר לשאלה, האם זה מתבצע סוף-סוף. חברת הכנסת ארבל-אלמוזלני, זה מתחיל, ההנעה ישנה, אמרתי לך מה המספר. 300 כבר יודעים ו-1,000 צפויים לקבל בתוך החודשים הקרובים תשובה חיובית. אחר כך יתחיל התהליך לרוץ. אני מקווה שהם יגיעו, ולאט לאט נשיג את המספרים.

אחזור לשאלה של חבר הכנסת שבת וי"א בעניין הצד האיכותי. מבחינת התיאום במקצועות השונים — מהנדסים, רופאים וכו', אני רק שר המדע והטכנולוגיה ושר האנרגיה. בשני המשרדים האלה התיאום מלא. הווי אומר, אנחנו קולטים כ-100 גיאופיסיקאים וקלינאים. בתוך ה-100 האלה, יותר מ-20 נקלטים בפריקט של מיפוי ארץ-ישראל בקנה מידה של 1:50,000, מיפוי גיאולוגי, שזה דבר טוב לכל מי שבא ארצה לחפש נפט. נותנים לו מפה והוא יודע בדיוק מה המצב. זה מבצע שצריך היה להיעשות. זה היה אורך עוד 20 שנה, ואנחנו נעשה את זה בשנים ספורות בעזרת הכוחות האלה. שני משרדים צריכים להיכנס לעניין.

אבל יש גם הסבה. 30 איש יעברו הסבה ממקצועות של גיאולוגיה וגיאופיסיקה לגיאודסיה, כלומר, מדידה. יש ביקוש עצום ומשכורות גבוהות בתחום המדידה ונותנים להם צ'אנס. הם בכל זאת מנצלים חלק ממה שלמדו, ומשלימים לכיוון אחר. זו תוכנית הסבה שבימים אלה תתבצע. הכסף ישנו והמועמדים ישנם.

לא יכול להיות במקרה איש מקצוע מעולה ביותר עם ניסיון מיוחד וכו'. זה מחייב טיפול אינדיבידואלי.

בעניין זה הנהיגו בחינות. יש טעון נגד הבחינות, שהבחינות האלה כוללות גם חלקים עיוניים שבהם מדען צריך לחזור לימי הלימודים האורגניליים שלו. אני לא יודע אם זה כל כך "פיר" או לא, אני לא בקי בזה, זה לא בתחום שלי. לעומת זאת, במה ששייך למדע, ופה אני מתמצא, המתמטיקאים מבכרת המועצות מובילים בעולם. זו מעצמה מספר אחת במתמטיקה, עולה על ארצות הברית, עולה על הרכה מקומות אחרים ומובילה. אין כל ספק בכך שבכרת המועצות היא מרכזית יותר. בתחום המתמטיקה הסובייטית היהודים הם חלק ניכר. היום, אגב, כל המובילים, נגיד 20 המתמטיקאים הטובים ביותר בבכרת המועצות ואולי גם בעולם. כבר יושבים כולם בהרודר; אף לא אחד כמעט בישראל. הם יושבים בהרודר, לא ניתקו את מגעיהם עם בכרת המועצות. לקחו חופשות ונתנו להם חופשות.

יש תחומים שבהם המדע הסובייטי היה חזק מאוד ויש תחומים שבהם היה חלש. ליסנקו גרם לפיגור רב בביולוגיה הסובייטית, והיא התעברה מזה, אבל לא בכול היא השיגה. היה גם ליסנקו כזה בגיאופיסיקה, שגרם להם לבעיות ולפיגור בגיאופיסיקה במשך תקופה מסוימת. כאשר מערכבים פילוסופיה ואינדוקטיביזם, ודת יכולה להיות בתוך זה, כאשר מערכבים את זה עם הדת, זה יכול להיות גרוע מאוד. זה מביא למצב שבו אתה חושב שיש איזה עיקרון עליון, ולא מה שאתה רואה בטבע. אתה כאילו יודע מראש מה אתה הולך למצוא, במקום לראות מה שהטבע מראה לך. אתה מתיימר לדעת מה שתמצא, לפני שאתה מחפש. ליסנקו עשה את זה בביולוגיה ומישהו בשם בליוסוף עשה את זה בגיאופיסיקה ובגיאולוגיה. כשם שהאפיפיור דן את גלילאו כי הכנסייה ידעה לכאורה שהשמש מסתובבת סביב הארץ ולא להיפך — זה דומה מאוד מהבחינה הזאת. צריך להיזהר. בישראל היו בעשור האחרון הסימנים הראשונים לדברים מסוג זה. לא אפרט. אבל ההשפעות האלה קלקלו. יש פינות מפגרות, אבל בהרכה תחומים המדע הסובייטי הוא טוב מאוד.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. חברי הכנסת, תמה הסקירה של שר המדע והטכנולוגיה על פעולות משרדו. הדיון שנחלווה לכך אף הוא חם.

הודעה אחרונה אליכם היא, שהישיבה הבאה תתקיים מחר, יום שלישי, ט"ז באייר התשנ"א, ל"א בעומר — 30 באפריל 1991, למנינם, בשעה 16:00. הודעה ממש אחרונה — ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:31.

אבל אני לא יכול לטפל ברופאים ובמהנדסים, אלא בעקיפין כחבר הממשלה. לגבי המדענים, אני גם אחראי לתאום. יש ועדה, אני עומד בראשה, יש ארבעה משרדים הנוגעים בדבר, ואני מתאם ואני יודע מה קורה אצל כולם. אין סתירות ואנחנו הולכים בצורה מתואמת מאוד. אבל לבי נקרע בשל המוסיקאים. אף שאני חורג מסמכותי, יש בידי שתי תוכניות למוסיקאים, ואני אשתדל "למכור" אותן לשר החינוך והתרבות. אני גם אשתדל להשפיע על האפטרופוס המנהל את עיזבונות המדינה לפעול בכיוונים האלה של קליטת המוסיקאים.

בעניין הרופאים, כחבר הממשלה בוועדת השרים לכלכלה אני יכול לנסות לדחוף לכיוון של תירות רפואיות. אני יודע שמשרד הבריאות עושה תוכניות לגבי מקצועות פרא-רפואיים שרופאים יוכלו להשתלב בהם. אין לי סמכות להיות המוביל של כל הפרויקטים הללו. אני תחום בעניין קליטת המדענים, ואני עושה את שלי.

חבר הכנסת שריר שאל על עניין התעשייה. בתוך 150 המיליון שאמרתי יש 70 מיליון שהם של משרד התעשייה והמסחר, 40 מיליון של מרכז הקליטה במדע במשרד הקליטה, 30 מיליון אצלי ו-10 מיליונים אצל משרד החינוך והתרבות והמועצה להשכלה גבוהה. 70 המיליון במשרד התעשייה והמסחר הולכים בעיקר לעשר חממות תעשייתיות. היום פועלת חממה אחת. יש עוד שתיים שמתארגנות.

אברהם שריר (הליכוד):

אני התכוונתי לתעשייה פרטית.

שר המדע והטכנולוגיה י" נאמן:

התעשייה הפרטית, במידה שהיא מסוגלת להגיש הצעות, אני אדאג לכך שמדענים יגיעו אליה. זאת אומרת, משרד הקליטה יכול לשלם תמריץ, חלק ממשכורת של מדען, מתוך 40 המיליון שלו. אנחנו נשמח אם האיש יקלט בתעשייה פרטית. אבל צריך שיהיה גם משהו מצד התעשיין. אני מוכן לעזור לתעשיין, אם זה פרויקט מוגדר, וליצור את התשתית הדרושה, כדי שאחר כך יבוא איש המדע ויקבל את המשכורת שלו. זה חלק מהתוכנית.

לשאלה של חברי הכנסת וייס והעצני, השאלה של רמת העולים במקצועותיהם — אי אפשר לעשות הכללות. אפשר לדבר כללית על רמת חינוך וכו', אבל מתארים את רמת הרפואה במזרח-אירופה כטובה פחות. זו עובדה שבניתוחים שם יש כמה וכמה תחומים שיש בהם יותר כישלונות מאשר במערב. זה נכון לגבי חלק מהרפואה. זה לא אומר שרופא פלוני